

Serie nouă
IULIE 2023

7

(CCLXIV)

48 pagini

ISSN 1220-742X

ACTUALITATEA

MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

D i n s u m a r :

- ✓ Adio, Cornel Țăranu!
- ✓ Bucharest Opera Festival
- ✓ Timișoara - Capitala Culturală Europeană
- ✓ Festivalul internațional "George Grigoriu"
- ✓ Paul Surugiu-Fuego, decorat la Chișinău
- ✓ Eurovision 2023

În imagine:
Cornel Țăranu

Enescu fără Oedipe

Să facem un exercițiu de imaginație: cum ar fi să-l cunoaștem pe Leonardo fără a vedea "Mona Lisa"? Dar pe Michelangelo fără a vedea statuia "La Pietà"? Ori să ascultăm muzica lui Beethoven fără *Simfonia a IX-a*? Ori pe a lui Wagner fără *Tristan și Isolda*? Vă puteți imagina așa ceva?! Sau să citim ce a scris Eminescu, dar fără "Luceafărul"? Ori ce a scris Caragiale, dar fără "O scrisoare pierdută"? Să vedem filmele lui Coppola, dar fără "Nașul"? Peliculele în care joacă Ingrid Bergman, dar nu și "Casablanca"? Ori cele în care apare Julie Andrews, dar nu și "Sunetul muzicii"? Să ascultăm discurile cu Lipatti, dar nu și cele în care cântă partituri de Chopin? Ori înregistrări cu George Enescu la vioară, dar fără *Poemul de Chausson*? Ori vocea Ceciliei Bartoli, fără repertoriul baroc?

Este clar că, deși, poate, veți spune că mai sunt și alte capodopere din care ne putem face o idee despre marii pictori, sculptori, muzicieni, scriitori, regizori sau actori, lipsa contactului cu operele lor cele mai importante, cele mai cunoscute, cu realizările lor fundamentale, lasă un gol în cunoașterea, înțelegerea și aprecierea respectivului artist. Să ne aducem doar aminte cum Michelangelo, autorul uluitoarei fresce a Capelei Sixtine, se stăruia să-i convingă pe toți că el este sculptor, nu pictor. Ori cum se lupta Enescu să convingă că el este, întâi de toate, compozitor... Ori cum a demonstrat Jack Nicholson în "Al naibii tratament" că este nu doar un actor de dramă ci și un fermecător maestru al comediei...

La momentul morții lui George Enescu, în România nu era cunoscută cea mai complexă și mai valoroasă creație a sa, opera *Oedipe*, cea despre care compozitorul spunea: „Nu am dreptul să mă pronunț dacă *Oedipe* este sau nu cea mai desăvârșită dintre lucrările mele. Dar pot spune cu certitudine că îmi este cea mai dragă...”. În paranteză fie spus, aceeași era situația cu *Simfonia de cameră*, opus emblematic și deschizător de drumuri și catalizator al inspirației pentru tinerii compozitori români... Ei bine, organizatorii primului Festival Internațional "George Enescu" (coordonat artistic de către Uniunea Compozitorilor) au avut ca prioritate prezentarea în premieră românească a operei lui George Enescu, plasând acest moment la punctul culminant al Festivalului, în seara finală, în prezența multora dintre marii artiști străini care apăruseră pe scenele de concert în zilele precedente. Constantin Silvestri a fost cel care a dirijat premiera *Oedipe*-ului, iar scoaterea din repertoriu de către forurile de partid a acestei capodopere l-a afectat atât de mult încât a ales să plece definitiv în exil, urmând soarta personajului enescian și a lui Enescu însuși. Din 1958 încoace *Oedipe* a fost o prioritate și o mândrie a Festivalului – în mod firesc, pentru că reprezenta cea mai semnificativă partitură enesciană și, de altminteri, singura intersecție a compozitorului cu lumea operei (apreciată la superlativ acum pe foarte multe meridiane ale lumii!).

Vom asista, în curând, la o nouă ediție a Festivalului "Enescu", foarte lungă și bogată în concerte, cu o listă impresionantă de orchestre, dirijori și soliști. Prima cu Cristian Măcelaru la conducerea artistică și prima fără Mihai Constantinescu la cârmă. Ce constatăm? Lipsesc din program *Oedipe*... La o ediție care marchează 26 de Festivaluri derulate pe parcursul a 65 de ani... Ni se spune că nu se poate prezenta *Oedipe* pentru că nu sunt bani... Subțire scuză, mai ales că festivalul aduce peste 3.500 de artiști, dintre care 150 de soliști și 40 de dirijori, 41 de orchestre din 16 țări și nu mai puțin de 9 orchestre românești, ba mai

și creează concerte educative pentru copii. Fix la *Oedipe* să se fi terminat banii? Credeți oare că bugetul României din 1958 dădea pe dinafară de bogăție? Că nu trebuiau acoperite atâtea și atâtea găuri negre, inclusiv pentru a limita urmările foametei și ale devalizării economiei noastre de către sovietici? Dar nimeni nu a avut ideea să avanseze scuza că este prea scump ca în Festival să se monteze *Oedipe*... Și era vorba despre a-i convinge pe niște lideri politici de teapa lui Gheorghe Gheorghiu Dej și Chivu Stoica...

Desigur, a monta o operă pe scenă este incomparabil mai scump decât a oferi un concert. Dar atunci, în extremis, de ce nu a fost inclusă în program măcar prezentarea în formulă concertantă a operei, așa cum s-a mai întâmplat și în alți ani? Și așa cum sunt (și au fost și în trecut) prezentate alte opere din Festival? Oare pentru că este mai comod să luăm o pauză, pentru că este o partitură dificilă și pentru că "merge și așa"?

Mihai COSMA

DIN SUMAR

Adio, Cornel Țăranu!.....2-4

Bucharest Opera Festival.....6-7

Pe scena Ateneului.....9-13

Pe scena Sălii Radio.....13-17

Festivalul Centenarului Ligeti.....19

Timișoara - Capitală Europeană..20-22; 32-33

Punctul pe j... azz.....30-31

Festivalul "George Grigoriu".....34-38

Fuego, decorat la Chișinău.....39-40

Eurovision 2023.....46-48

Cornel Țăranu – o evocare

Cu o minte clară, flexibilă și pătrunzătoare, cu un discurs coerent, direct și curajos, întotdeauna pregătit cu o vorbă bună, cu o vorbă de duh și un calambur scâpărător, maestrul Cornel Țăranu a fost o prezență pregnantă a vieții culturale românești. Poliglot și polivalent, cu o formidabilă cultură generală și muzicală, cuprindea cu spiritul său enciclopedic un vast domeniu al înțelegerii, mânuind cu lejeritate și totodată virtuozitate conceptuală subtile nervuri ale discursului în public. N-a fost numai un muzician complet - compozitor dăruit și prolific, pianist de forță, dirijor, muzicolog, profesor și lider -, ci și o prezență culturală și socială solidă, precum și un reper uman exemplar.

Pentru noi toți, cei care l-am cunoscut în contextul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, maestrul Țăranu a fost o voce inimitabilă, originală și unică. Autoritatea deontologică izvora natural din personalitatea sa, influențând generații întregi de muzicieni români. Părerile sale erau așteptate cu înfrigurare și ascultate, uneori chiar adoptate și însușite cu strictețe de diverși învățaței, iar justețea judecăților sale de valoare se vădea în formulări memorabile, agrementate cu o mulțime de exemple de situații, întâmplări, anecdote ori învățăminte, pe care i le sorbeam cu nesaț de pe buze. Era posesorul unei comori de amintiri și utiliza cu mare dexteritate acest rezervor ce mărturisea despre o memorie fabuloasă, o capacitate de sinteză ieșită din comun și o rapiditate de reacție proverbială.

Nu de mult, în cadrul festivalului Săptămâna Internațională a Muzicii Noi, ediția 32, am avut inspirația

de a-i programa în primă audiție cu Orchestra de Cameră Radio lucrarea *Floraion (Înflorire)*. Măiestria sa stilistică, siguranța scriiturii orchestrale și lumea expresivă originală au fermecat audiența. Cumva într-un mod simbolic, această „înflorire” poate constitui punctul de la care am putea relua, redimensiona și comenta creația Maestrului Țăranu, o creație vastă, despre care suntem convingși că va dăinui peste timp.

Îi aducem un omagiu din suflet și transmitem condoleanțe familiei îndoliate.

Dan DEDIU

Președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România

LUCRĂRI PREZENTATE ÎN CADRUL BIROURILOR SECȚIILOR DE CREAȚIE ȘI ACHIZIȚIONATE DE CĂTRE UCMR (ianuarie-iunie 2023)

SECȚIA DE MUZICĂ INSTRUMENTALĂ ȘI MULTIMEDIA

Irinel Anghel – *Acea călătorie în care*, muzică electronică; **Aurelian Băcan** – *Rățușca fermecată*, duo instrumental; **Brumariu Mihnea** – *Der Nachbar des Chaos* pentru orchestră mare, muzică simfonică; **Dan-Cezar Buciu** – *Concert fantezie pentru orgă, orchestră și grup vocal*, muzică simfonică (lucrare concertantă); **Vlad Burlea** – *Starea a III-a pentru țambal solo*; **Iulia Cibișescu-Duran** – *Sonata a IV-a pentru violă și pian*, duo instrumental; **Ghenadie Ciobanu** – *Le canzoni che mi lasciano*, ansamblu cameral; **Claudius-Tiberiu Iacob** – *Mirando al'bosco*, muzică electronică; **Adrian Iorgulescu** – *De(cadenze)*, muzică camerală (instrument și mediu sonor preînregistrat); **Sorin Lerescu** – *Far away*, ansamblu cameral; **Sorin Marinescu** – *Cvartet de coarde nr. 2 - The lost balloon*, ansamblu cameral; **Măniceanu Mihai** – *Privirea în gol*, duo instrumental; **Alexandru-Ștefan Murariu** – *Frontières*, ansamblu cameral; **Andrei Petrache** – *Up!*, ansamblu instrumental; **Adrian Pop** – *Insomnia 2*, ansamblu cameral; **Mihai Popean** – *La lontananza* - muzică contemporană, atonală, pentru vioară și harpă, duo instrumental; **Sebastian-Emil Țună** – *Trittico*, ansamblu cameral; **Ulpui Vlad** – *Aduceri aminte 3*, muzică electro-acustică; **Lucian Zbarcea** – *Destroyed*, concertino for cello, orchestra and electronics, muzică simfonică.

Subsecția vocal-instrumentală (mixtă)

Marcel-Octav Costea – *ECCE Agnus Dei*, muzică vocal-simfonică; **Diana Dembinski** – *Incantații*, piesă concertantă pentru nai, cor mixt și orchestră de coarde, muzică vocal-simfonică; **Gabriel Mălăncioiu** – *Râsul lui Avraam*, lucrare vocal-instrumentală pentru voce de copil, soprană, trei tenori, bariton, bas, ansamblu vocal, pian și percuție, ansamblu vocal-instrumental.

Subsecția de fanfară

Alexandru Biriș-Dorhoi – *Suita nr. 3*; **Marius Firca** – *Suita simfonică nr. 1*; **Luncan Octavian** – *Suită pe teme populare*; **Daniel Metea** – *Reflecții*; **Florentina Pârva** – *Amintiri*, diptic simfonic.

Adio, Cornel Țăranu!

Cu mare tristețe și profundă durere am primit vestea plecării dintre noi a celui care a fost acad. prof. univ. dr. Cornel Țăranu, unul dintre cei mai importanți compozitori și oameni de cultură din România.

Născut pe 20 iunie 1934 la Cluj, Cornel Țăranu s-a remarcat în mod deosebit în muzica simfonică, de cameră

și vocală, iar creațiile sale au fost prezentate în Europa, America de Nord și America de Sud.

După absolvirea Școlii Medii de Muzică din Cluj în anul 1951, în prima promoție, Cornel Țăranu și-a continuat studiile muzicale la Academia de Muzică "Gheorghe Dima" din Cluj, urmând două secții: Pian, la clasa eminenței profesoare Eliza Ciolan (1951-1956) și Compoziție (1951-1957) sub îndrumarea celebrului profesor Sigismund Toduță. În timpul studiilor a fost laureatul bursei republicane pentru merite deosebite și de două ori al bursei "George Enescu" pentru compoziție. A continuat aprofundarea muzicii contemporane în perioada 1966-1967 la Conservatorul din Paris, unde i-a avut profesori pe Nadia Boulanger și Olivier Messiaen, iar în anii 1968-1969 și 1972 a participat la cursurile de la Darmstadt.

Cornel Țăranu a fost, de asemenea, un promotor activ al muzicii contemporane și a avut contribuții remarcabile în această direcție. În anul 1968 a fondat Ansamblul cameral „Ars Nova”, devenind directorul artistic și dirijorul vestitei formații, iar din 1995 a deținut funcția de director al Festivalului Cluj Modern.

SECȚIA DE MUZICĂ VOCALĂ

Bălan Dan – *ART-LOTO*, teatru muzical miniatural pentru două soprane și pian la 4 mâini, pe texte de Nina Cassian; **Cristian Bence-Muk** – *Năluca unei nopți*, lied pentru soprană și pian, text de Alexandru Macedonski; **Dan Buciu** – *Patru arii de concert pentru voce înaltă și pian (clavecin sau orgă)*, pe versuri ale unor poeți din secolele XIV, XVI, XVIII; **Alin Chelărescu** – *Întâlnire celestă*, lied pentru mezzosoprană și pian, pe text propriu; **Grigore Cudalbu** – *The Pink Tulip*, lied pentru mezzosoprană/soprană și pian, text de Oana Teodora Cudalbu; **Ioan Dobrinescu** – *Poeme englezești pentru copii*, madrigale pentru cor de copii/de femei, pe texte de Tennyson, Kingley, Blake și anonim de secol XIX; **Alexandru Petrescu Christian** – *Șapte haiku-uri pentru cvintet vocal/coral*, pe versuri de Alexandru Teodor Stamatiad și proprii; **Matei Pop** – *Byzantine Prayer*, pentru cor mixt a cappella, pe text tradițional religios; **Petru Stoianov** – din ciclul *Recitind Psalmii Davidici: Psalmul 11 (Cei drepti vor privi fața Lui); Psalmul 27 (Fața Ta, Doamne, o caut)*, pentru cor mixt a cappella, pe text sacru.

Subsecția didactică

Vlad Baci – *Planet explorer*, pentru oboi și pian; **Covaci Viorel** – *Pisi, pisicuță*, cântec pentru copii (cu negativ de orchestră); **Valentin Mandric** – *Surprize*, miniatură pentru pian; **Adrian Pop** – *Colo sus și mai în sus*, cor a cappella pe 3 voci, versuri populare; **Virgil Popescu** – *Diri-diri, hop și-așa*, pentru grup de copii cu pian (cu negativ de orchestră); **Petre Ștefănescu** – *M-o trimis mama la capre*, prelucrare pentru cor de copii cu pian, versuri populare.

SECȚIA DE MUZICĂ JAZZ/POP

Nicolae Caragia – *Right now*, muzică ușoară, text propriu; **Nicolae Caragia** – *In memoriam*, instrumental, jazz-rock; **Dumitru Jijie** – *O viață de iubire*, muzică ușoară, text de Carmen Aldea Vlad; **Dan Pavelescu** – *De vei veni în lumea mea*, muzică ușoară, text propriu; **Dan Pavelescu** – *Toamnă târzie*, muzică ușoară, text propriu; **Florin Răducanu** – *Variațiune-parafrază în stil jazz pe „Sonata în fa minor K466” de Domenico Scarlatti*, instrumental, classical-jazz; **Anca Tiberian** – *Shine*, muzică pop, text propriu; **Petre-Marcel Vârlan** – *Cu romanța la braț*, romanță pentru voce, orchestră de coarde, flaut și clarinet, text propriu.

SECȚIA DE MUZICOLOGIE

Volume: **Carmen Stoianov** – *Frontispiciul psalmic. Valențe sonor-muzicale*. **Studii:** **Andreea Chiselev** – *O perspectivă în oglindă: Sonatele pentru clarinet de Paul Hindemith și Ștefan Niculescu*; **Olguța Lupu** – *Amprente ale culturii germane în muzica lui Dan Dediș*; **Florinela Popa** – *Relațiile româno-germane în secolul XX. O scurtă prezentare*; **Vlad Văidean** – *Permanențe și inovații ale paradigmei germano-austriece în muzica lui George Enescu*.

Cornel Țăranu a fost o personalitate excepțională, apreciat pentru creațiile sale ancorate în actualitatea principiilor componistice moderne și contemporane. Activitatea sa a fost răsplătită cu numeroase distincții, dintre care amintim Ordinul Meritul Cultural în grad de ofițer, cele cinci premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, premiul Academiei Române, Premiul Internațional „Koussevitzky” și Premiul Național pentru Muzică. De asemenea, Cornel Țăranu a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Naționale de Muzică din București și a fost membru al Academiei Române și al Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor din Franța.

Plecarea lui Cornel Țăranu lasă un gol imens în inimile noastre și în peisajul muzical românesc. Cu toții vom păstra în memoria noastră talentul său incontestabil,

îndrăzneța sa creativitate și pasiunea pentru muzica contemporană. Am avut privilegiul de a-l avea alături de noi, ca profesor și coleg, și am fost inspirați de devotamentul său pentru artă și înțelegerea profundă a compoziției muzicale. **A format numeroase generații de compozitori, care au devenit nume importante ale muzicii pe plan național și internațional.**

Cornel Țăranu ne-a lăsat o moștenire valoroasă prin lucrările sale complexe și inovatoare, care au fost interpretate și apreciate în întreaga lume. El a fost un pionier în explorarea noilor direcții și expresii muzicale, aducând o contribuție semnificativă la dezvoltarea muzicii contemporane în România și în afara granițelor țării noastre.

În acest moment de tristețe, suntem chemați să ne aducem aminte de spiritul său creativ, de curajul său de a îndrăzni și de pasiunea sa pentru artă. **Cornel Țăranu va rămâne nemuritor în inimile noastre prin muzica sa**, va fi mereu în amintirile noastre, ca un exemplu de excelență artistică și devotament față de înalta artă.

Dorim să transmitem sincere condoleanțe familiei îndoliate și tuturor celor care au avut privilegiul să-l cunoască și să colaboreze cu el. Pierderea lui Cornel Țăranu este una profundă și lasă un vid imens în lumea muzicală românească. În memoria și onoarea sa, ne angajăm să continuăm să promovăm și să susținem valorile și principiile pe care le-a îmbrățișat cu pasiune. Vom păstra vie amintirea lui prin muzica sa și prin dedicarea noastră față de artă și frumusețe.

Maestre Cornel Țăranu, vei rămâne mereu în inimile și în istoria muzicii noastre!

Requiescat in pace!

Vasile JUCAN

Rector al Academiei Naționale de Muzică
„Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca

Memento Cornel Țăranu

S-a stins din viață, după o scurtă și neașteptată suferință, unul din ultimii reprezentanți de seamă a ceea ce numim „generația de aur” a componisticii românești contemporane – clujeanul Cornel Țăranu.

Sufletul său se așează între icoanele luminoase ale aceluia ce i-au fost frați de spirit, navigatori îndrăzneți pe apele deschise ale modernității, bogăți în idei și înfăptuiri: Anatol Vieru, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Aurel Stroe, Dan Constantinescu, Adrian Rațiu, Myriam Marbe, Nicolae Brânduș – cu toții legați prin prietenii adevărate și pilduitoare, și printr-o conștiință comună ce luminează și astăzi calea mai multor generații ce le-au urmat și le poartă recunoștință.

Mi-a revenit onoarea ca, la catafalcul înconjurat de o întristată asistență aleasă din elita culturală și academică a Clujului, să dau glas, în numele breslei, firelor gândului ce-l împărtășeam cu toții:

„Ne-am adunat aici, în această zi binecuvântată cu soare pentru a-l petrece pe ultimul drum pe Maestrul Cornel Țăranu. Mi-a fost profesor și mentor drag, și știu că nu și-ar fi dorit să fie spuse la ceasul acesta de despărțire prea multe cuvinte, așa că voi rosti doar puține.

Ne-a părăsit un mare compozitor, dăruit, iscoditor și prolific, profund angajat în dobândirea de noi orizonturi artistice; un om de vastă cultură, un șef de școală – profesor, animator de viață culturală, întemeietor la Cluj a unor adevărate branduri muzicale – ansamblul Ars Nova, festivalul Cluj Modern.

Laurii strânși într-o viață rodnică – aureola doctorală, statutul, rar pentru un muzician, de membru titular al Academiei Române, premiile naționale și internaționale de înalt prestigiu – au întregit firesc și fără pic de emfază personalitatea sa fermecătoare, tinerețea de spirit perpetuă, împodobită cu tonică bună dispoziție și umor, nu arareori ghiduş sau mușcător ironic.

Pentru toate acestea el ne este de neînlocuit; ne va lipsi tuturor discipolilor și colegilor săi, tuturor aceluia din breasla muzicală sau din cercul mai larg al împătimiților de cultură, din cel al melomanilor cu gust pentru aventura sonoră.

Trecut acum la cele veșnice, efigia sa este croită pe măsura eternității.

Fie-i eternitatea ușoară!”

Adrian POP

Începutul sfârșitului

Cea mai cunoscută și mai specială companie de operă din lume, cea care găzduiește timp de o lună în fiecare an Festivalul "Wagner" la Bayreuth, era pentru lumea melomanilor de operă ceea ce este, să spunem, Concertul de Anul Nou al Filarmonicii din Viena pentru iubitorii muzicii de orchestră. Un pisc al excelenței și al atractivității, de neatins din cauza aflului enorm de doritori de bilete, care luau cu asalt site-urile de vânzări cu ani de zile înainte evenimentului, când încă nici nu se știa ce și cine cântă, doar pe baza garanției faptului că la Bayreuth nu are cum să nu fie ceva excelent. Vânzările însă au scăzut dramatic,

Ioan Holender

publicul nemaifiind convins de magia și de valoarea spectacolelor din teatrul pe care compozitorul însuși l-a imaginat și construit. Cunoscutul manager de operă de origine română Ioan Holender, cel mai longeviv director al Operei de Stat din Viena și o vreme directorul Festivalului Internațional "George Enescu" de la București, trage un semnal de alarmă într-unul dintre cele mai citite cotidiene de limbă germană, publicat în Austria.

"Das ist das Ende?" Cuvintele lui Wotan - ușor transformate - le folosesc pentru ca să întreb cu neliniște și îngrijorare dacă acesta este într-adevăr un semn al sfârșitului iminent la nivel mondial al operei. Festivalul de la Bayreuth este considerat o destinație pentru pelerinajele tuturor celor care doresc să experimenteze cele zece lucrări majore ale lui Richard Wagner.

Wolfgang Wagner, unul dintre cei doi nepoți ai compozitorului, a fost - până la fiica sa - ultimul director autonom și bine-cunoscut al Festivalului de pe Colina Verde. Sala de spectacole cu 1937 de locuri a fost întotdeauna sold-out cu foarte mult timp înainte. Cu doar câțiva ani în urmă, se putea aplica pentru maximum două bilete. Iar timpul de așteptare pentru a le obține a durat până la opt ani.

În cei 19 ani în care am fost director al Operei de Stat din Viena, am fost mereu conștient că Festivalul de la Bayreuth este cel mai important dintre toate companiile de operă din întreaga lume. Prin urmare, am încercat a priori să nu programez nicio lucrare în timpul perioadei de repetiții de la Bayreuth în care să apară cântăreți care ar fi putut fi eligibili pentru Bayreuth. Am vrut să evit să fiu nevoit să îi învoiesc pentru repetiții în Bayreuth, dacă apărea o asemenea invitație. Dacă s-ar fi întâmplat oricum, nu aș fi putut și nu aș fi

refuzat cererea lui Wolfgang Wagner. Scrisorile sale prin care cerea învoirea artistului au fost întotdeauna personale. Ele au fost întotdeauna formulate în așa fel încât oricum nu aș fi putut spune nu.

Pentru un director de operă, cămașa este mai aproape decât haina și întotdeauna am acționat în consecință. Dar Bayreuth-ul lui Wolfgang Wagner era cumva chiar mai aproape decât maieul. Până în prezent, consider că punctul culminant al acțiunilor mele în domeniul operei este discursul meu pe scena Festspielhaus din Bayreuth la ceremonia care marca 100 de ani de la nașterea lui Wolfgang Wagner.

Cea mai mare onoare pentru un dirijor și un cântăreț de operă a fost să fie invitați la Bayreuth. În lunga perioadă de conducere a festivalului de către Wolfgang Wagner, lumea operei a cunoscut regizori precum Götz Friedrich, Patrice Chéreau și Harry Kupfer, toți deja în vremuri în care importanța regizorilor - dar nu și ceea ce înțelegem astăzi prin teatrul regizoral (Regietheater) - creștea treptat.

Muzica și versurile creatorilor au fost cei doi piloni ai muncii lor. Acestea și numai acestea au fost decisive. Dar, ca urmare a aberațiilor scenice din ultimii ani și, nu în ultimul rând, a tuturor dirijorilor și cântăreților distribuiți în mod disputabil, publicul plătitor a părăsit din ce în ce mai mult Bayreuth-ul, dezamăgit, chiar supărat.

Furioși, cei care cunoșteau deja lucrările și-au anunțat cu voce tare dezamăgirea la sfârșitul spectacolului. Cu toate acestea, nu mai puțin descumpăniți sunt cei care au experimentat pentru prima dată una dintre cele zece lucrări ale lui Wagner prezentate la Bayreuth. Acustica minunată din Festspielhaus, unică în lume, singură nu poate compensa conducerea muzicală mediocră, distribuția adesea slabă a cântăreților și redarea vizuală de neînțeles a poveștilor inventate de regizorii respectivi pentru a păstra curiozitatea publicului.

Faptul că Festivalul de la Bayreuth nu mai este sold-out, este și ar trebui să fie un avertisment pentru toate acele teatre de operă din întreaga lume care neglijează, schimbă, disprețuiesc și, credeți sau nu, adesea nu cunosc muzica și materialul sursă - libretul - pe baza căruia a fost compusă

muzica. Pentru că atunci avertismentul lui Wotan despre sfârșit se va adevăra treptat.

Sursa: Ioan Holender, "Eine Warnung aus Bayreuth für die gesamte Opernwelt", Die Presse, Print-Ausgabe, 01.07.2023

Traducerea și adaptarea: **Mihai COSMA**

Un maraton de 9 zile

Mijlocul lunii iunie (16-24) a fost un moment de sărbătoare a operei la București. După inaugurarea de anul trecut a Festivalului Național de Operă, 2023 a adus o suită mai complexă de spectacole, sub titlul "Bucharest Opera Festival". Acum, alături de Operele Naționale Române din București, Iași, Timișoara și Constanța, printre noii invitați s-au numărat două companii din străinătate (Opera

Scenă din *Le nozze di Figaro*

Maghiară de Stat din Budapesta și Teatrul Național din Belgrad), Opera Maghiară din Cluj-Napoca, companii regionale românești precum Opera Brașov, dar și Teatrul Național de Operetă și Musical din București.

O caracteristică foarte specială a Festivalului a fost ambiția de a prezenta o producție de teatru diferită în fiecare zi, nouă zile la rând, ceea ce este o mare provocare din punct de vedere logistic și artistic. 1400 de artiști au călătorit la București, prezentând doar titluri care nu sunt interpretate în prezent aici – acesta a fost scopul organizatorilor, astfel oferind publicului șansa de a vedea ceva nou.

Opera, cu sala în general plină, a găzduit creații de înaltă calitate (*Pelléas et Mélisande* de Debussy și o "dublă" de Bartók: *Castelul lui Barbă Albastră* și *Mandarinul miraculos*),

Scenă din *Manon Lescaut*

oferte mai apropiate de divertisment (*Văduva veselă* și *Kiss Me Kate*), opus-uri fundamentale din repertoriul european (*Le Nozze di Figaro*, *Così fan tutte* și *Manon Lescaut*) dar și o propunere mai puțin convingătoare – *Les Pécheurs de perles*. Două dintre ele au fost coproduccii: *Le Nozze di Figaro* este noua premieră a gazdelor (prima noutate de operă a stagiunii curente), produsă în colaborare cu Opera Israeliană din Tel Aviv, în timp ce invitații din Serbia au prezentat un spectacol produs de Teatrul Național Belgrad și Opera Madelianum Belgrad, cu implicarea Programului pentru tineri artiști "Borislav Popovic".

Un important regizor invitat a fost prezent la București pentru a supraveghea punerea în scenă a creației sale: maestrul britanic sir David Pountney a realizat inițial *Le nozze di Figaro* pentru Tel Aviv, punând bazele unei producții moderne dominate de ideea de a opune două lumi – cea a bogaților (a aristocraților) și cea a săracilor (a servitorilor), puse în evidență prin rotirea laturilor unui perete mare al casei, cu 180 de grade: cel orientat spre saloanele principale - luxos și colorat, și cel orientat spre anexe - degradat și sărac. Dirijorul Ethan Schmeiser (atât de la Opera Israeliană, cât și de la Opera București) a ales o mișcare alertă, dar sunetul neașteptat al unui pian electronic (ales în locul timbrului tradițional al clavecinului) a creat o senzație ciudată. Tinerii cântăreți din distribuție au fost o alegere bună din punct de vedere teatral, dar rafinamentul stilului Mozart este încă ceva de urmărit și de perfecționat... Am remarcat prezența foarte tânărului bariton Andrei Cocîrlea (student la Master la Universitatea Națională de Muzică București) în rolul lui Figaro, cu un timbru frumos și o dorință arzătoare de a acționa și pe plan actoresc, în timp ce tehnica sa vocală poate fi încă îmbunătățită, pentru ca vocea să răsună plinar, în toate capacitățile sale. În opinia mea, interpretul cel mai convingător a fost Adrian Marcan în rolul Contelui, cu un ton cald și o implicare extrem de activă, în timp ce alegerea unei soprane de coloratură pentru

Scenă din *Mandarinul miraculos*

Susanna și a unei voci de tip falcon pentru Contesa nu au fost cu adevărat convingătoare, standardul muzical fiind mai scăzut decât tradiția casei, unde în anii '70 *Le nozze di Figaro* era la nivel internațional, din această perspectivă.

Un alt regizor celebru care și-a prezentat creația în Festival a fost Andrei Șerban, maestrul român care a oferit o versiune revizuită a unei producții vechi de 6 ani: *magnum opus*-ul lui Lehár, sub titlul *Văduva veselă 2.0*. Mulți l-au considerat a fi apogeul Festivalului, fiind într-adevăr foarte imaginativ, original, amestecând 4 limbi în vorbire și în cânt, într-o atmosferă contemporană și traducere credibilă. Având cântăreți tineri, frumoși și cu o ținută scenică potrivită, a apărut ocazia de a avea o abordare destul de cinematografică, ținând cont și de ținutele atractive, însuși "Karl Lagerfeld" fiind invitat la balul Hannei Glavary. Celebrul octet din actul 2 a fost plasat într-o saună, spre amuzamentul publicului, în timp ce aria "Vilja" a fost un prilej pentru Ana-Maria Donosa de a atrage aplauze nesfârșite. Dar cel mai bun interpret a fost tenorul Andrei Lazăr, prezentând o versiune atrăgătoare a lui Danilo, cu o înfățișare de fotomodel, cu jocul său actoresc dinamic și credibil și o voce atractivă. Aș putea numi această seară ca fiind cel mai bun moment al Festivalului. Dar această impresie nu neagă faptul că ambele seri cu muzica secolului XX au fost ocazii bune pentru a vedea producții moderne, complexe și sugestive, bine cântate și bine jucate. În *Pelléas et Mélisande* a fost pentru

prima dată când aranjamentul orchestral pentru 35 de instrumente realizat de Frédéric Chaslin a fost prezentat public (sub bagheta expertă a lui Kálmán Szennai), cu cântăreți rafinați (surprinzător, Mélisande a fost o violonistă care a reușit să înceapă o carieră paralelă în operă – clujeanca Renáta Gebe-Fügi) și o regie foarte convingătoare și plină de

trimiteri și de idei. Regizoarea daneză Kirsten Dehlholm a imaginat un cadru simplu, cu o mulțime de simboluri, inteligent construit și cu capacitate de a contribui la exprimarea stărilor emoționale. Ea a folosit mijloacele primare pentru a atinge complexitatea și a reușit să ofere o prezentare dinamizată și profund psihologică a poveștii și a personajelor. Un plus ar trebui adăugat pentru baritonul István Kovács. *Castelul lui Barbă Albastră* a fost o producție foarte dinamică și imaginativă, cu o alegere specială a dualității culorilor, cu proiecție video simultană în alb-negru

pe fundal și cu voci excelente ale protagoniștilor: Veress Orsolya (din Cluj-Napoca) și Szylágyi János. Foarte buna orchestră budapestană a făcut tot posibilul să secondeze atent baletul, în spiritul concepției convingătoare și elaborate a dirijorului Jankó Zsolt.

Cel mai cunoscut producător de musicaluri din România, Răzvan Mazilu, a creat pentru compania lirică timișoreană o producție spectaculoasă tip art deco a operetei *Bal la Savoy* de Paul Abraham, cu costume generoase și cu ideea sa preferată și omniprezentă de a face trimiteri spre zona LGBTQ, de data aceasta având o Drag Queen în centrul atenției la bal. Din păcate sound design-ul a fost improvizat, lacunar și deranjant. În mod neașteptat și componenta de balet a fost mai puțin imaginativă decât te-ai aștepta de la un fost dansator și coregraf. Nu am înțeles rațiunea pentru care în rolul lui Mustafa Bey au evoluat, pe rând, doi interpreți diferiți, unul în actele 1 și 3 iar celălalt în actul 2... O decizie (anunțată la microfon înaintea începerii spectacolului) cam stranie și fără sens...

Così fan tutte din Brașov ne-a înfățișat o producție de modă veche și uzată, cu cântăreți tineri însă, oferind șansa baritonului Adrian Marcan să devină singurul artist care a apărut de două ori în Festival (acum în Guglielmo și anterior în Conte Almaviva). Dorabella a fost prezența memorabilă aici, Florentina Soare fiind câștigătoarea mai multor concursuri de canto și având o voce mare, extrem de maleabilă, cu timbru colorat. Nu au trecut neobservate vivacitatea Silviei Micu și muzicalitatea Cristinei Radu.

Nu este ușor să-ți amintești prea multe din *Les Pecheurs de perles* din Constanța, acest mic teatru (anterior administrat de autoritățile locale) cu puteri artistice foarte limitate și cu o dorință neconcludentă în ceea ce privește

progresul sau ambiția de a se impune ca o companie valoroasă și originală, cu o abordare personalizată a repertoriului. Ceea ce am reținut mai degrabă din acest spectacol ar fi poate legato-ul și filato-urile sopranei Laura Eftimie sau vocea stentoriană a tenorului Doru Iftene (care s-a făcut remarcat și anul trecut în rolul titular din *Povestirile lui Hoffman*).

Manon Lescaut din Belgrad a fost un popas clasic pe un traiect destul de modern, fiind o producție conservatoare, pregătită și cântată cu grijă, foarte apreciată de cei care visează deja la serbările de anul viitor ale Centenarului Puccini (încă neanunțate de companiile de operă românești).

Deși *Kiss me Kate* a fost un spectacol plăcut de mulți, nu este specificul unui Festival de Operă să promoveze musicaluri, gen care are propriile sale standarde, săli, abordări și așa spune propriul public. Totuși nu pot să nu subliniez două lucruri: talentul fantastic al cântărețului-

actor-dansator Adrian Nour și prezența fermecătoare a sopranei Daniela Bucșan, rarități pentru o țară în care nu există pregătire completă pentru acest tip de teatru muzical.

Mihai COSMA

CellEast la Ateneu

Între 24 mai și 4 iunie 2023 s-a desfășurat în București, cu extindere în Timișoara, cea de-a doua ediție a Festivalului Internațional de violoncel CellEast. Manifestarea a concentrat toată suflarea violoncelistică din țara noastră (ne referim și la aceia care în prezent își desfășoară activitatea în afara României) la care s-au alăturat nume precum Bruno Cocset, Denis Severin, László Fenyő, Teodora Atanasova, Attila Pasztor, Nick Photinos și pianista Tatiana Korsunskaja. Ei s-au asociat grupului alcătuit din Marin Cazacu, Răzvan Suma, Valentin Răduțiu, Octavian Lup, Ștefan Cazacu, Mihai Marica, Mihail Jojatu, Adrian Mantu, Mircea Marian și Ella Bokor. De asemenea și-au adus aportul violonista Maria Marica – laureata Concursului Internațional „George Enescu” – 2022, Mihai Cucu – artist vizual și Mario Josim – artist multisenzorial. Programul a cuprins recitaluri camerale în diverse spații culturale din Capitală și din Timișoara precum și Masterclass Concert alături de cursanții Celloverse& MiniCellos. Concertul simfonic a intrat în programul stagiunii Filarmonicii „George Enescu” dirijată de Valentin Uryupin. Într-o sală arhiplină publicul Ateneului Român a asistat la un concert de concerte susținut de Valentin Răduțiu - *Concertul nr. 2 în re major Hob. VIIb/2, op. 101* de Haydn, de László Fenyő - *Variațiunile pe o temă rococo op. 33* de P.I. Ceaikovski și *crème de la crème* în monumentalul *Concert dublu pentru vioară și violoncel op. 102* de Johannes Brahms cu frații Maria și Mihai Marica. Binecunoscut de multă vreme publicului nostru Valentin Răduțiu a evoluat în delicatul *Concert în re major* de Haydn, înțelegând prin aceasta că cerințele tehnice sunt mari, dar sonoritatea orchestrației este redusă tocmai pentru a nu forța sunetul instrumentului în vârtejul pasajelor scânteietoare ale primei părți sau acelor pasaje tehnic-provocatoare cu duble și octave din final. Comparativ cu *Concertul în Do Hob. VIIb/1*, această muzică e mai blândă, mai puțin dramatică.

Desigur, interpretul s-a lăsat inspirat de aceste trăsături și a adoptat o manieră de a emite sunetul mai apropiată de cea baroc, prin care a sporit efectul catifelat și a pus accentul pe relevarea capacității naturale a instrumentului solo, pentru a construi linii cantabile de mare noblețe, mai ales în mișcare secundă (*Adagio*). În epoca postmodernă sunt acceptate mai multe trenduri interpretative, precum cel propus de Valentin Răduțiu, în care particularitățile stilistice ale instrumentisticii istorice tind să treacă pragul epocii lor și invadează aria unor lucrări care privesc sper alte orizonturi. În cazul de față această opțiune a avut efecte benefice, în pofida alegerii unor cadențe mai cromatice, iar aplauzele îndelungate ale publicului și ale colegilor entuziaști au condus spre un bis – o scurtă mișcare lentă selectată din *Suitele pentru violoncel solo* de Bach.

În continuare, László Fenyő a preluat cumva ideea predecesorului, enunțând tema în stil rococo a variațiunilor ceaikovschiene în aceeași manieră baroc-elegant-mozartiană. Desfășurarea tehnic-mereu crescândă a lucrării s-a confruntat cu un aparat orchestral ceva mai dens, pe un material lipsit de *tutti*-urile orchestrale care permit

solistului să se odihnească. László Fenyő a trecut pe o execuție “modernă” mai ales pe registrele foarte înalte unde este indicată folosirea poziției degetului mare. Aceste pasaje au avut o strălucire deosebită prin sunetele armonice care au fost intonate fără greș. În rest, totul a pendulat între sonoritățile din variațiunea a III-a *Andante*, în re minor, prilej de reîntoarcere spre baroc (la fel în *Andante grazioso* și *Andantele următor*) și cascadele virtuozice foarte reușite din *Allegro vivo* (IV) și cele din Final. Bisul a reiterat atmosferă sacră a *Suitei a V-a* de Bach.

După pauză a urmat *Concertul dublu op. 102* de Brahms în plăcuta companie a Mariei Marica și a fratelui ei, Mihai. Impresionant cuplu! Dificultățile acestui opus sunt

bine cunoscute, Brahms având apetitul de a crea pagini de mare dificultate încă de la primele măsuri ale concertelor sale instrumentale. Lucrarea este atât de dramatică încât până nu demult s-a păstrat opinia că este “una dintre cele mai inaccesibile și lipsite de bucurie compoziții ale lui Brahms”. Chiar Clara Schumann declara că “nu este strălucitoare pentru instrumente”, dar în timp a devenit unul dintre concertele îndrăgite de toți, profesioniștii prețuindu-l pentru elaborarea extremă a discursului muzical, alții regăsindu-și propriile frământări și rezolvări spirituale prin această muzică. Lucrarea este în general abordată de către artiștii care se apropie de maturitate și care au o vastă practică solistică. În cazul de față includerea ei în program a fost o necesitate dar și o experiență pozitivă pentru cei doi interpreți. Ei au colaborat excelent, într-o execuție de mare precizie sesizabilă mai ales în dificilele pasajele la unison care au fost foarte bine sincronizate și intonate. Felul în care au gândit și redat creația brahmsiană a fost unitară cu toate că spațiile de desfășurare pur solistică la Brahms nu permit multe idei “originale”, iar dirijorul Valentin Uryupin a integrat intențiile lor interpretative într-

o construcție bine sudată. În ce privește latura emoțională Mihai Marica a părut ceva mai implicat, mai integrat în atmosfera opusului, cu un sunet mai viguros, potrivit dramaturgiei textului, față de violonista parteneră Maria, care are un temperament ceva mai reținut. Oricum realizarea lor a fost una foarte bună, exactă, perfect tehnică, în contextul în care Brahms nu a gândit instrumentele separat ci a creat un "super" instrument cu coarde, cu o sonoritate și o gamă pe care niciunul singur nu le putea oferi. Este suficient doar să observăm că în Introducere, la un moment dat, muzica se desfășoară din poziția a V-a a coardei mi la vioară până la nota cea mai joasă a violoncelului, construcția excepțională a lucrării etalând cumva această "invenție" a compozitorului. Cei doi interpreți au cules aplauze binemeritate, alături de dirijorul Valentin Uryupin, care a condus orchestra excelent întru realizarea acestei seri memorabile. Bineînțeles că a urmat un bis în care duo-ul a prezentat o transcripție (felicitări pentru autor și idee!) a unei părți dintr-o lucrare scrisă de Bach inițial pentru pian. Mihai Marica a lansat publicului o invitație pentru seara de 4 iunie la Ateneu, în care toți violonceliștii prezenți la Festival vor cânta *in corpore...* ce eveniment!

Corina BURA

Bucuria momentelor finale ale stagiunii

În adevăr, entuziasmul tineresc al concertului susținut de dirijorul Dmitry Matvienko în compania violonistului Alexandru Tomescu, a luminat atmosfera unuia dintre concertele finale ale recentei stagiuni, primul simfonic al lunii iunie (8-9.06.2023).

Violonistul Alexandru Tomescu este un artist care – se poate spune – a crescut literalmente în contextul generos al vieții noastre muzicale. Maturitatea artistică pe care o dezvoltă, hrănește marele său repertoriu ce include atât zona camerală cât și pe cea concertantă notorie a muzicii destinate instrumentului său.

Nu putea lipsi din repertoriul domniei sale *Concertul nr. 2 în si minor* de Niccolò Paganini, lucrare care aduce în final, în partea a treia, celebra sa invenție melodică care traversează timpurile prin vioiciunea, prin strălucirea

invenției melodice, anume celebra "La Campanella" – clopoțelul – aproape un idiom care încântă imaginația; este entitatea ritmico-melodică, cea care a înflăcărat farmecul imagistic în cazul multor muzicieni performeri dar a hrănit și aranjamente dintre cele mai uimitoare, mai spectaculoase.

Alexandru Tomescu este artistul matur care știe să susțină cumpăna dreaptă între noblețea seducătoare a tonului violonistic ce hrănește frumusețea cantilenelor, pe de-o parte, și, pe de alta, strălucirea momentelor de virtuozitate a celebrului refren al finalului lucrării. Reluarea în adevăr celebră îi aparține – ne aducem aminte – lui Franz Liszt.

Programul s-a deschis cu o lucrare simfonică datorată compozitorului Sebastian Androne – eu o consider a fi cea mai împlinită a tânărului autor. O.K. este titlul acestui captivant moment simfonic, o mișcare simfonică ce se înscrie în tendința actuală a unui poli-stilism ce seduce mulți autori ai componisticii zilelor noastre. Construcția de ansamblu, clar definită, încastrează demersuri tematice tonomodale cu sens de veritabile personaje individualizate; le include unei evoluții orchestrale spectaculoase de mare strălucire. Prezentată în primă audiție absolută, lucrarea domniei sale a constituit o comandă specială a Filarmonicii. Indiscutabil, autorul dispune de un acut simț al coloritului timbral, aspect dezvoltat pe parcursul studiilor universitare petrecute la clasa de compoziție a maestrului său, compozitorul Dan Dediu. Creația de până acum a domniei sale asigură pe mai departe o evoluție artistică cu totul promițătoare!

De un vădit interes, de un interes aparte s-a dovedit a fi fost partea secundă a serii de muzică. *Ritualul Primăverii* de Igor Stravinski, scris cu mai bine de o sută de ani în urmă, rămâne o piatră de încercare atât pentru dirijor, cât și pentru colectivul orchestral; lucrarea solicită un ansamblu imens care – observând aspectele de funcționalitate ale acestui organism – nu a mai fost depășit în multe situații pe parcursul secolului XX. A fost o conjunctură specială pe care a știut a o folosi autorul primei lucrări a programului serii. Pe parcursul mișcării sale simfonice, tânărul autor a folosit cu maximă eficiență întregul aparat orchestral destinat celebrei partituri a baletului *Sacre...*; căci oportunitățile ansamblului orchestral, cele de care a putut dispune, au fost – să o recunoaștem – dintre cele mai însemnate.

Din culisele evenimentelor inerente concertului, am aflat că – în ceea ce-l privește, cu ocazia acestui eveniment – Matvienko a adus pentru prima oară în public celebrul opus stravinskian. Este un aspect care explică în anume măsură lipsa rafinementelor aspectelor timbrale pe care le sugerează partitura, aspecte asupra cărora nu a avut încă răgazul a se opri; iar aceasta, evident, în favoarea demersului ritmic și dinamic, de ansamblu, inerente acesteia.

Vom fi de acord – tânărul dirijor își consolidează prezența în viața noastră muzicală (cu un an în urmă a apărut în compania Orchestrei Naționale Radio). Sub conducerea sa, recentul concert al Filarmonicii bucureștene atrage atenția asupra unui artist aflat în plină expansiune a datelor abilităților sale profesionale-artistice. A fost bine primit atât de muzicienii ansamblului cât și de public.

Dumitru AVAKIAN

Clasici ai muzicii românești. Paranteza magică

Recitalul pianistei Ilinca Dumitrescu, din 12 iunie, de la Ateneul Român, mi-a picat cum nu se poate mai bine. Spun asta întrucât el a reunit în cele două ore de mare uimire și măreție, pe lângă liniștea și pacea serafică din luminișul sufletului ei - într-o concordanță perfectă cu acuratețea, limpezimea, acuitatea, suplețea, candoarea, forța - și înțelegerea celor mai intime intenții ale compozitorilor din programul serii, sărbătoriți sau comemorați anul acesta.

Fiecare dintre lucrări, scurte sau lungi, capricioase sau romantice, programatice sau nu, mi-au oferit prin savoarea lor specială stări, mirări, trăiri și amintiri desprinse parcă dintr-o fotografie sonoră a unui cumul de talente, care și-au găsit locul în universalitate. A fost ca un pastel ale cărui culori blânde s-au așezat prin sunete pe portative mirabile.

Surpriza serii a constituit-o prima ei parte, unde am auzit creații în majoritate necunoscute (deci câteva prime audiții), de compozitorul Ciprian Porumbescu, creații puse până acum de soartă?, de istorie?, de indolență?, în paranteze - ce-i drept, magice. Primele au fost *Zece Piese pentru pian*: calde, romantice, de un irezistibil farmec - două dintre ele aducând prin conținutul și tratarea lor un fin omagiu lui Chopin -, dar toate, fără excepție, deosebit de

complexe, limpezi, generoase în idei și teme, în armonii și ritmuri, de o gentilețe oarecum străveche și în același timp de o noblețe aparte, în care pare să fie cuprinsă întreaga văpaie a eu-lui său, atât de bine și curat surprins de intuiția și talentul pianistei. Lumea, inclusiv cea muzicală, îl asociază pe compozitor cu opereta *Crai Nou*, cu *Balada* și, cei mai versați, cu *Rapsodia Română pentru orchestră*, cântată și ea destul de rar. Păcat. Căci, în acest concert, am auzit adevărate pepite de aur, dintre care aș aminti *Nocturna nr. 2 (Souvenir de Nervi)* - care se așează prin vibrațiile ei direct pe inimă, și *Idila nr. 1 op. 18 (O seară la stână)*, piesă programatică în care unele părți sunt măiestrit sugerate, cum ar fi: buciul (cu sunetu-i bogat în spațiu mărturisitor) sau idila (de o ireală frumusețe) sau furtuna (cu splendidele-i tremolo-uri) sau ploaia (cu picăturile-i parfumate), impecabil evocate de sensibilitatea pianistei ca și de sunetul cald al fagotistului. Ea, *Idila*,

este după *Dorul*, a doua piesă din transcripțiile pentru fagot și pian realizate de Vasile Macovei, ambele tălmăcite într-un duet rafinat de cele două instrumente. În ele, ca de altfel în toată creația lui Porumbescu, influența folclorului autentic este insinuată la scară universală, punctată aici cu tact atât de invitatul special al serii, fagotistul Vasile Macovei, cât și de Ilinca Dumitrescu, care s-a pliat perfect pe timbrul și melodicitatea suavă și plină a instrumentului de suflat. Cât privește *Rapsodia Română*, în transcripție pentru pian - ce să mai spun? Doar că a fost o nebunie. Lucrarea are stil, monumentalitate, armonii de ritmuri surprinzătoare și emană o atmosferă curată, proaspătă, viguroasă, melancolică, plină de grația și farmecul folclorului, care pare să nu-și fi tocit autenticitatea după atâtea secole de folosire. Tulburător. Tulburătoare clape.

Tulburătoare paranteză magică, al cărei conținut i-l datorăm exclusiv omului de artă Ilinca Dumitrescu.

Și, dacă în prima parte a recitalului, am făcut cunoștiință cu Ciprian Porumbescu, în partea a doua m-am emoționat profund datorită conținutului ei muzical, prin care am simțit duioasa îmbrățișare a străbunilor mei - macedoneni materni din Constanța și ardeleni paterni din Sibiu. Așa că, învăluită cu o dulce căldură de miresmele străvechiului meu neam, cu pacea-i care cobora asupra spiritului meu, m-am abandonat în voia muzicii, unde, pentru început, l-am auzit pe Marțian Negrea, cu *Suita "Impresii de la Țară"*, op. 6. Spun "l-am auzit", pentru că dânsul avea acea deosebită capacitate de a compune exact așa cum vorbea. Și, ascultându-i muzica, i-am admirat din nou, ca în studenție - când mi-a fost profesor la Conservator - remarcabila prospețime, însoțită de subtilitatea graiului transilvănean, care a imprimat întregii sale opere o notă aparte și un stil deosebit. Stil în care s-au reunit rezonanța folclorică, modală de cele mai multe ori, o abilitate componistică complexă, unde armoniile melodiilor fascinează, ca și în *Suita* de față, unde s-a simțit pregnant lirismul popular, cu expresivitatea, vitalitatea și mândria lui.

Au urmat *Cinci Căntece Aromânești* de Ion Dumitrescu, inspirate din complexa culegere de folclor macedonean semnată de Ion Caranica. Sunt lucrări de

Ilinca Dumitrescu, Vasile Macovei

tinerețe, scrise inițial pentru voce și pian, care s-au bucurat de o mare prețuire. Acum însă, cu ocazia acestui recital, ținând cont de faptul că limba macedoneană e dificilă ca pronunție corectă, nemaivorbind de numărul restrâns de oameni care o înțeleg, ele au fost prezentate într-o inspirată transcripție pentru fagot și pian, realizată tot de invitatul serii, transcripție care a reușit nu numai să înlocuiască vocea umană, prin așezarea melodiilor în registre și timbruri apropiate ei, dar și să păstreze intacte în derularea lor liniile melopeice stranii, cu o lentoare viguroasă și o sprinteneală calmă, specifică dansului și cântului aromânesc, datorate accentelor din cuvintele cu o fonetică aparte. De interpretarea lor aproape că e desuet să mai amintesc, întrucât este evident că doar Ilinca Dumitrescu, care le-a auzit și înțeles de mică, le putea arăta adevărata frumusețe

și forță, prin tușeul ei remarcabil. Și cu toate ca m-au prins în mirajul lor, fără să se interfereze cu ele, cumva zăream în memoria mea auditivă *Concertul de coarde* al lui Ion Dumitrescu, care a și devenit una dintre cele mai populare lucrări ale genului, unde, pe inspirația de esență românească, se remarcă componenta confesivă, reliefată prin timbrurile instrumentelor și amplificarea mijloacelor sonore.

Finalul acestui recital eveniment i-a revenit lui Paul Constantinescu, care, prin întreaga sa creație, marchează începutul unui nou drum, cu un limbaj foarte personal, complex, modern, fără să renunțe la spiritul cântului românesc. Acum, aici, el a fost prezent cu lucrări care, parte dintre ele, pot fi cântate atât de copiii muzicieni, cât și de adulții experimentați, lucrări cu titluri ce se bucură de mare popularitate. S-au auzit cele "Patru Fabule" – *Pisica cu Clopoței, Un cocoș cu ochii scoși, Corbul și vulpea, S-a certat cumătra gaiță cu cumătra bufniță* – care au fost tălmăcite impecabil, cu umor, cu vrajă, cu sprinteneală, cu înțelepte jocuri de nuanțe de llinca, lucru de altfel dificil, pentru că nimic nu e mai greu de povestit pe clape decât piese considerate – unele pe nedrept – "de școală". Au urmat piesele celebre *Joc – Cântec – Toccata (Joc dobrogean)*, dintre care lipit de suflet mi-a rămas *Cântecul*, atât de gingaș și blând, încât și aici, dar și peste tot în lume unde aceste lucrări sunt cântate de către pianistă, valurile de aplauze și strigătele entuziaste întrerup *Suita*. Apoi, un șarm melodic și vigoarea tehnică a *Toccatei* s-a încheiat recitalul llincai Dumitrescu, intitulat "Clasici ai muzicii românești, omagiați în anul 2023", lăsând în public, pe lângă liniștea-i particulară, nu numai sclipiri de stele, dar și parfumul din paranteza magică a primei lui jumătăți.

Doina MOGA

Concerte ale muzicianului-constructor

Concerte ale unui muzician-constructor autentic, s-au dovedit a fi fost cuplul celor două simfonice ale săptămânii centrale a lunii iunie (15-16.06) din cadrul stagiunii Filarmonicii bucureștene. Am în vedere concertele conduse de dirijorul Christian Badea, muzician care dă consistență expresivă, în egală măsură argumentație constructivă, fiecărui opus pe care-l prezintă.

La o primă vedere a fost greu de înțeles construcția întregului concert, succesiunea opus-urilor acestuia. La o a doua vedere am dedus strategia întregului demers. Astfel, *Preludiul simfonic* din opera Tannhäuser, unul dintre cele mai populare momente din întreaga creație wagneriană, a fost plasat la sfârșitul întregului program. Aplauzele finale, bine-meritate de altfel, au fost cu totul salutare pentru întregul eveniment! Este momentul la

care inclusiv muzicienii ansamblului au participat cu vădit entuziasm, cu eficiență participare profesională. Nici publicul nu a fost mai prejos în a-și manifesta entuziasmul.

În mod firesc, *Concertul pentru violă și orchestră*, datorat englezului William Walton, a ocupat partea centrală a serii de muzică. A fost prezentat la noi în primă audiție bucureșteană. Trebuie recunoscut, este meritul cu totul special al violistului, al dinamicului muzician Răzvan Popovici, de a fi oferit publicului bucureștean acest opus concertant pe care, personal îl consider a fi cu totul aparte. Se încadrează firesc muzicii engleze a deceniilor de mijloc ale secolului trecut, climatului stilistic promovat în spațiul muzical artistic insular. Natura concertantă a lucrării este una de natură romantică, atât în ce privește tematica, consistența expresivă a acesteia, susținerea simfonică amplă cât și în ce privește latura virtuoză a evoluției solistice. Pasajele de virtuositate violistică par a prelua elemente specifice marelui arsenal al figurațiilor ritmico-melodice specifice viorii. Dificultatea este mare, construcția este amplă – meritul solistului este realmente fabulos – dar "originalitatea" componistică, chiar de am căuta-o, este modestă. Merită a fi reținut, lucrarea a fost scrisă în ultimii ani ai deceniului al treilea al secolului trecut, iar prima audiție a lucrării a avut loc Londra, la Queen's Hall sub bagheta dirijorală a compozitorului, solist fiind nimeni altul decât celebrul compozitor, pedagog, teoretician și violist german, Paul Hindemith.

În sfârșit, prima lucrare a programului – cea cu care s-a deschis concertul susținut de Christian Badea – a fost *Simfonia a 3-a*, supranumită "Renana", ultima dintre cele patru scrise de Robert Schumann. Greu de apreciat astăzi, în termeni reali, care a fost efectul lucrării asupra publicului din Düsseldorf, atunci când compozitorul însuși a ridicat bagheta pentru a-și prezenta lucrarea. Atmosfera poetic înseninată străbate cele cinci părți ale lucrării într-un traseu unic, excelent parcurs, în cazul nostru, de Badea, și bine urmărit de filarmoniștii bucureșteni. Este drept, finalul simfoniei nu este unul apoteotic. Cu siguranță aplauzele finale ale publicului nu ar fi fost comparabile cu euforia generală declanșate în mod firesc, de *Preludiul simfonic* wagnerian cu care s-a încheiat concertul.

Dumitru AVAKIAN

Orchestra Filarmonică "George Enescu", dirijor Christian Badea

Desăvârșire artistică

În seara de 17 iunie 2023 am asistat la recitalul extraordinar susținut de soprana Elena Moșuc pe scena Ateneului Român. În cadrul evenimentului, publicul a făcut cunoștință cu omul și artistul Elena Moșuc, solista care ne-a privit pe toți și s-a lăsat privită în cele mai frumoase cotloane ale sufletului său. Soprana a fost acompaniată de pianistul Andrea del Bianco, aflat pentru prima dată în România. Programul a fost structurat în două secțiuni, prima dintre acestea fiind dedicată liedurilor franțuzești compuse de Ernest Chausson, Claude Debussy și Gabriel Fauré, iar cea de-a doua reginelor donizettiene din opere precum *Il Castello di Kenilworth*, *Maria Stuarda*, *Anna Bolena* și *Roberto Devereux*.

Liedurile, pe care soprana le-a interpretat în adevăratul sens al cuvântului, au fost cântate din memorie, iar acest lucru i-a permis o comunicare deosebită cu publicul, însă și o exprimare profundă a mesajului pieselor. Vocal vorbind, totul a fost la superlativ: voce care mângâie, fraze corect dezvoltate, o paletă dinamică mai mult decât generoasă, naturalețe, sunet foarte bine ancorat în corp - atât de bine încât s-a confundat cu însăși solista. Pare că sunetul o însoțește precum o aură, că ia ființă prin fiecare por. Atmosfera muzicii a fost creată doar din voce, ca un puzzle 3D în care suprapunerile de straturi subțiri adaugă volum fix în locurile esențiale, cu o lejeritate absolută.

Elena Moșuc a făcut foarte bine trecerea de la liedurile lui Chausson la creația lui Debussy. La cel din urmă, sonoritatea a fost mai vălurită, mai aluzivă, aproape translucidă, iar emisia mai diafană. Printre acestea am auzit *Romance* și mult mai cunoscutul *Nuit d'étoiles*. Programul excelent alcătuit, echilibrat, a continuat cu lucrări ale lui Gabriel Fauré, în care solista a dezvăluit filigranul vocii și prospețimea interpretativă.

După pauză, miniaturile vocale migălite au fost înlocuite cu monumentalele arii ale reginelor donizettiene. Pe lângă forța și vitalitatea specifice personajelor, Elena Moșuc a îmbogățit interpretarea ariilor cu toate atributele necesare desăvârșirii unui astfel de rol: căldură, accente bine plasate în iureșul frazelor muzicale, triluri, agilități, lejeritate pe pasaj, egalizare a registrelor, linie, acute imperceptibile. Nici nu e de mirare că publicul a fost pur și simplu fermecat și absorbit de prestația sopranei. La finalul ariei Elisabettei din *Il Castello di Kenilworth* - „*É paga appien quest'alma*”, o cascadă de „Bravo!” a răsunat din sală. De altfel, oamenii avizi de frumos au aplaudat generos de fiecare dată, dar cu precauție, concentrat, de teamă să nu încurce sau să perturbe în vreun fel continuitatea actului artistic. Rând pe rând, Elena Moșuc a dat viață unor personaje precum Elisabetta din *Il Castello di Kenilworth* și *Roberto Devereux*, Maria Stuarda și Anna Bolena.

Pentru bis, care a fost unul consistent, Elena Moșuc a pregătit două arii ale Adrianei Lecouvreur din lucrarea omonimă a lui Francesco Cilea - „*Io son l'umile ancella*” și „*Poveri fiori*”, apoi „*Mercè, dilette amiche*” din *I Vespri Siciliani* de Giuseppe Verdi, prelungind în acest fel recitalul. La final, brațele sale au devenit neîncăpătoare pentru buchetele multicolore dăruite din suflet de admiratori.

Am apreciat schimbarea de ținută a sopranei, care în prima parte a seriei a purtat o rochie neagră cu paiete, model sirenă și decolteu barcă, în timp ce pentru a doua jumătate

a recitalului a optat pentru un model mai amplu, mai impunător, dar la fel de adecvat, de culoarea lavandei, cu aplicații strălucitoare și pelerină.

Elena Moșuc l-a avut ca partener de scenă pe pianistul Andrea del Bianco, recunoscut pentru cunoștințele sale în ceea ce privește opera italiană, alături de care a făcut o echipă imbatabilă, completându-se muzical și scenic din toate punctele de vedere. Pianistul a fost foarte intuitiv, mâinile sale plutind parcă peste clape. Din anul 2013 acesta este corepetitor la Opernhaus Zürich, iar acum a cântat pentru prima dată în România.

În scurta cuvântare adresată publicului la începutul spectacolului, am aflat că evenimentul va fi succedat de o expoziție a icoanelor pictate de artistă - care, într-adevăr, au fost superbe - și de o lansare de carte. Volumul *Tema nebuniei în opera italiană din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, publicat la Editura Universității Naționale de Muzică București, reprezintă teza de doctorat a sopranei și a fost

Elena Moșuc

lansat în foaierea Ateneului Român într-o audiență numeroasă, între care s-au aflat prietenii artistei, fani, dar și personalități precum fostul președinte Emil Constantinescu și domnul Arthur Mattli, ambasadorul Elveției. De asemenea, la eveniment au mai fost prezenți doamna Alice Barb - directorul Casei Artelor „Dinu Lipatti”, regizoarea Anda Tabacaru, mezzosoprana Claudia Codreanu, soprana Georgeta Stoleriu, muzicologul Luminița Arvunescu, producătoarea Claudia Robu, Marin Cazacu - managerul Filarmonicii „George Enescu” și părintele Ciprian Tudor.

Am asistat la un eveniment deosebit, împletirea desăvârșită a talentelor Elenei Moșuc, cea care ne-a încântat auzul cu glasul ei de aur, privirea cu migala penelului său și spiritul prin omul frumos care s-a dezvăluit în fața noastră.

Teodora CONSTANTINESCU

Andrei Vieru – o prezență de cordială adresare

Este interesant de observat felul în care fiecare apariție publică a lui Andrei Vieru este marcată de acea înobilatoare substanțialitate spirituală susținută de consistența unei cordiale adresări. A făcut-o iarăși, recent, la Ateneul Român (28.06.), pe parcursul apariției sale la sfârșitul stagiunii camerale a Filarmonicii.

Cum este firesc, cei doi compozitori care apar pe afișul programului sunt cei cărora artistul-performer, artistul-gânditor, le poartă cea mai înaltă, cea mai specială considerație, anume compozitorul Anatol Vieru, tatăl lui Andrei, și – pe de altă parte – Johann Sebastian Bach însuși.

Față de creația bachiană, Andrei Vieru parcurge o ajungere extinsă, consistentă, de aproape patru decenii! O

primă prezentare a *Variațiilor Goldberg* a avut loc tot pe scena Ateneului, sub îndrumarea directă a maestrului Anatol Vieru. Au urmat câteva imprimări discografice în variantele LP și CD. La vârsta unei remarcabile maturități în plan intelectual-artistic, Andrei Vieru a susținut recent o apropiere colocvială proprie față de această capodoperă bachiană.

A identificat basul tonal-armonic al temei, a realizat propriile – le-aș numi – "comentarii" sub formă canonică. A prezentat varianta sa actuală privind celebrul ciclu variațional, realizare pianistică pe care o trece, însă, prin filtrul timbral-pianistic apropiat clasicismului muzical vienez. Este varianta domniei sale cu care, firesc, se identifică.

Pe de altă parte, captivantă se arată a fi fost apropierea față de această creație care este *Suita pentru pian "Din lumea copiilor"*. Îmi permit a considera că este vorba de o adevărată bijuterie de familie. În anul 1958, cu peste șase decenii în urmă, lucrarea a fost scrisă și dedicată de Anatol Vieru fiicei sale. De-a lungul timpului, în ocazii dintre cele mai diferite, suita a fost prezentată de cei doi frați.

Este o lucrare pe care o pot numi a fi antologică în literatura pianului, la noi. Din lumea copiilor autorul trimite semnale dintre cele mai familiale celor mari; iar aceasta de la primele ore ale dimineții, de la jucăriile momentului, de-a lungul zilei, până la *Cântecul de leagăn* al bunicii, intonat *La porțile somnului*. Din punct de vedere muzical compozitorul folosește un complex armonic și melodic tono-modal de mare savoare, de anume tentă impresionistă, aspect căruia Andrei Vieru îi găsește o dimensiune coloristic timbrală absolut strălucitoare.

Dumitru AVAKIAN

Dirijorul Kerem Hasan și pianistul Daniel Ciobanu

Seara de vineri, 9 iunie a.c., s-a concretizat ca un eveniment de stagiune bucureșteană, în Studioul „Mihail Jora”, unde a evoluat Orchestra Națională Radio (România), cu un oaspete la pupitrul dirijoral, tânărul muzician britanic Kerem Hasan, prezent, de câțiva ani, la conducerea permanentă a ansamblului austriac Tiroler Symphonieorchester Innsbruck, iar invitat special, în ipostaza solistică, a fost, atunci, pe podiumul Sălii Radio, pianistul Daniel Ciobanu, unul dintre cei mai carismatici și inventivi artiști români - care, din 2017, de când a câștigat Premiul al II-lea, cu Medalia de Argint, și Premiul Publicului, la Tel Aviv, în prestigiosul Concurs Internațional „Arthur Rubinstein”, s-a făcut remarcat pe patru continente. Programul amintitei seri de vară a cuprins, în prima sa parte, două lucrări simfonice americane, ambele, din veacul trecut și cu un permanent succes la public,

Uvertura operetei *Candide* de Leonard Bernstein (1956) și *Concertul în fa* de George Gershwin (1925), partea a doua fiind rezervată romantismului târziu, prin *Simfonia a VI-a în la major* de Anton Bruckner, desăvârșită de autorul ei în 1881. Specializat în abordarea partiturilor din repertoriul divers al teatrelor lirice muzicianul Kerem Hasan a purtat Orchestra noastră Națională, cu firescul și eleganța gestului dirijoral, în sugestivă

lume sonoră, pe cât de spumoasă, pe atât de explozivă, plină de spirit și vigoare, cu pregnante accente umoristice și multă vitalitate în culoarea timbrală, așa cum a fost imaginată și creată, după mijlocul anilor cincizeci, de compozitorul Leonard Bernstein, în *Candide*, inspirat, se știe, de nuvela filozofico-satirică scrisă în 1759, „Candide sau Optimismul” de Voltaire. Respectiva versiune interpretativă a pus, așadar, în valoare, toată

distribuția instrumentală a piesei și personalitatea tematică a diferitelor etape în desfășurarea inconfundabilei lucrări, cu titlaturi în rezonanțele vremii, precum „The Best of All Possible Worlds”, „Glitter and Be Gay” sau „Oh, Happy We”, idei sonore percutante, ce se fac auzite chiar din uvertura operetei *Candide*.

A urmat, apoi, impetuosul și reconfortantul *Concert în fa major pentru pian și orchestră* de George Gershwin, cu mereu neașteptatul tipar arhitectonic tradițional: *Allegro, Adagio, Andante con moto* și *Allegro agitato*, unde solistul Daniel Ciobanu ni s-a dezvăluit, o dată în plus, drept un virtuoz fără ostentație, cu un tușeu de mare finețe, spectaculos prin performanța tehnică și foarte capabil să transmită emoții puternice, drept un interpret plin de rafinament și atât de expresiv, de cuceritor, în dialogurile intime pe care le susține cu „jumătatea” lui: claviatura în alb-negru. Demnă de remarcat a fost și colaborarea solistului Daniel Ciobanu cu dirijorul Kerem Hasan (fost coleg al său, la Conservatorul Regal al Scoției, din Glasgow) și cu Orchestra Națională Radio, îndeosebi cu partida suflătorilor, foarte importantă în alchimia *Concertului în fa* de George Gershwin. Și astfel, am redescoperit cât de actual rămâne respectivul model de fuziune, dintre componistica modernă, așa-zis „clasică”, și jazz-ul american al anilor ‘20-’30, cu discrete aluzii la starea de improvizație și cu vădite trimiteri către charleston, blues ori alte asemenea forme de exprimare sonoră. Nonconformismul pianistului Daniel Ciobanu, din atitudinea sa estetică, a fost reflectat și prin alegerea piesei de „bis”, acesta oferindu-ne celebra miniatură chopiniana *Valsul minutului op. 64 nr. 1 în re bemol major*, cu un incitant aranjament jazz-istic, al artistului canadian Marc-André Hamelin.

Fără îndoială, ca o reală provocare, *Simfonia nr. 6 în la major WAB 106* de Anton Bruckner a constituit a treia opțiune repertorială a dirijorului Kerem Hasan, în fața Orchestrei Naționale Radio, toate cele patru mișcări distincte și contrastante, *Majestoso, Adagio, Scherzo-Trio* și *Finale*, relevând calitățile tânărului muzician aflat la pupitru și experiența sa, dobândită deja, la vârsta de numai 31 de ani, într-un asemenea registru afectiv, izvorât din profunda concepție de viață a compozitorului austriac și din vârtoarea trăirilor sale, complexitatea gândului transpus în fapt sonor, determinând conținutul dramatic al amplei lucrări postromantice, mai ales în Coda părții întâi (*Majestoso*) și în partea a doua (*Adagio*), unde se atinge uneori sublimul, în zona mărturisirilor muzicale definitorii pentru un discurs simfonic plin de semnificații. Iar dirijorul Kerem Hasan a izbutit să fie mereu în lăuntru partiturii, uneori discret, alteori spectaculos, și, cu nebănuită forță de expresie, născută tocmai din acele previzibile dar surprinzătoare diferențe de mișcare și stil tipice genului, a reușit să imprime un potențial sugestiv expresiei artistice, punctând clar momentele culminante și gradând convingătoare sensuri estetice, îndeosebi sub aspectul caracterului, prin variate impulsuri dinamice și o viziune contemporană în lumea Euterpei.

Mirela STOENESCU-TOLLEA

Periplu Coral Românesc în compania maestrului Cornel Groza

O călătorie captivantă prin literatura muzicală românească este ceea ce și-au propus Corul Academic Radio și dirijorul Ciprian Țuțu pentru încheierea stagiunii 2022/23, și le-a reușit! Această ultimă reprezentație din 15 iunie 2023 a marcat, totodată, aniversarea a 83 de ani de existență a prestigiosului ansamblu.

Evenimentul a fost cu atât mai deosebit cu cât s-a desfășurat sub conducerea maestrului Cornel Groza - dirijor invitat -, actualmente cea mai longevivă prezență la pupitru dirijoral al unei formații profesioniste din România (este vorba despre Corul Filarmonicii „Transilvania” din Cluj-Napoca, precum și de Corala Camerală „Cappella Transylvanica”).

Programul oferit publicului (din păcate nu foarte numeros) a fost unul variat, semnat exclusiv de compozitori români, și constituit în mare parte din lucrări a cappella, unele și cu acompaniament de pian sau percuție.

Gândit în două părți și alcătuit din 20 de titluri dintre care numai două cu caracter sacru (Șerban Marcu - *Tatăl nostru* și Ede Terényi - *Alleluia pascal*), concertul s-a axat pe lucrări corale laice canalizate pe trei direcții. O primă direcție a fost reprezentată de piese bazate pe texte culte (Grigore Cudalbu - *Lucruri stricate*, pe versuri de Ion Caraion; Tudor Jarda - *Pan*, pe versuri de Lucian Blaga; Dan Dediu - *Cine e morarul?*, pe versuri de Ion Creangă; Sigismund Toduță -

Corul Academic Radio, Cornel Groza

Arhaisme, pe versuri de Mihail Celarianu și Vadim Șumski - *Vesellie*, pe versuri de Șt. O. Iosif).

În a doua direcție s-au încadrat lucrările scrise în genul madrigalului (Paul Constantinescu - *Freamăt de codru* și *La mijloc de codru des*, pentru cor mixt cu pian, pe versuri de Mihai Eminescu; Sabin Păutza - *Lacul*, pentru cor mixt, pe versuri de Mihai Eminescu; Liviu Glodeanu - *Leu și june se luptară*, pentru cor mixt cu percuție, pe versuri populare și Felicia Donceanu - *Între pasări*, pentru cor mixt, pe versuri de Mihai Eminescu).

Cea de-a treia direcție s-a concentrat pe lucrări de inspirație folclorică fundamentate pe texte populare (Vasile Herman - *Dor și-a fi* (din ciclul *Viersuri de dor*); Radu Paladi - *Dar de nuntă*; Alexandru Pașcanu - *Sârba pe scaun* (din *Suita scurtă*); Adrian Pop - *Hora miresei* și *Vine hulpe di la munte*; Vasile Spătăreanu - *Trei colinde profane*; Dariu Pop - *Mare hibă-i la Jibău* și Constantin Arvinte - *Cununa de pe Someș*).

Din capul locului vreau să felicit corul și pe dirijorul Ciprian Țuțu pentru sonoritatea omogenă dar totodată versatilă, îmbunătățită și mult mai adaptată pe lucrările interpretate. Mărturisesc că au fost momente, și nu puține, în care aveam impresia că ascult un cor de cameră și nu unul specializat pe creații vocal-simfonice. Sigur că acolo unde partiturile impuneau forță, coriștii interveneau cu ușurință, însă, ce vreau să subliniez este faptul că fluctuațiile de intensitate s-au realizat mult mai gradat decât de obicei (cum este cazul finalului lucrării lui Dan

Ciprian Țuțu, Carmen Săndulescu, Cornel Groza

Dediu), vocile artiștilor nevrând exagerat acolo unde nu era necesar (vezi piesa lui Șerban Marcu, în care atmosfera intimă, de rugăciune, a fost redată sugestiv prin utilizarea permanentă a unui registru dinamic mediu, chiar mic).

Și pentru că vorbim despre un ansamblu cu o istorie de 83 de ani pe scenă, era de așteptat ca portofoliul de lucrări prezentat să fie atractiv, divers și să suscite interesul auditoriului. Am apreciat lejeritatea cu care corul a abordat lucrări bazate deopotrivă pe o scriitură de tip polifonico-omofon (vezi piesele lui Grigore Cudalbu și Ede Terényi) sau omofon, pe alocuri izoritmice (vezi piesele lui Tudor Jarda și Sigismund Toduță), apoi, lucrări în care se utilizează efecte vocale/sonore deosebite, ca de pildă glissando-uri, șoptit alternat cu vorbit (vezi piesa lui Vasile Herman), sau onomatopee, bătaii din palme și picioare (vezi piesa lui Alexandru Pașcanu), și mai cu seamă lucrări de virtuozitate ritmică (și/sau melodică) - vezi piesele lui Dan Dediu, Radu Paladi, Alexandru Pașcanu, Adrian Pop și Liviu Glodeanu (partea de percuție a fost redată corect și destul de precis de Liviu Ofițeru).

De o interpretare de calitate s-au bucurat și lucrările cu substrat folcloric (vezi piesele lui Adrian Pop, Vadim Șumski, Vasile Spătărele, Darius Pop și Constantin Arvinte), precum și madrigalele lui Paul Constantinescu (ce au beneficiat de un acompaniament de pian oferit de Carmen Săndulescu poate prea mecanic, rigid, ușor impersonal, raportat la extraordinara muzică scrisă de compozitor), Felicia Donceanu (în ciuda faptului că începutul a trebuit reluat dintr-o neatenție a partidei de tenor, care, de altfel, a strălucit pe toată durata concertului, fiind vocea cea mai omogenă și cu cea mai frumoasă emisie) și Sabin Păutză.

Cât despre actul dirijoral al maestrului Cornel Groza, nu pot decât să îl felicit pentru

siguranța, degajarea și în același timp implicarea cu care a tratat acest repertoriu. Într-adevăr, experiența de peste 50 de ani de lucru atât cu partituri vocal-simfonice, cât și cu cele a cappella, și-a spus cuvântul. Și mi-a plăcut îndeosebi viziunea pe care maestrul a avut-o asupra lucrărilor scrise în primul rând de compozitorii transilvăneni, aspect care denotă o cunoaștere amănunțită a creației, stilului și limbajului muzical al acestora, dar și asupra altor lucrări scrise de compozitori din alte părți ale țării (ca de pildă, Felicia Donceanu sau Vasile Spătărele).

Iată că peisajul coral actual, cel puțin cel bucureștean, ticsit de repertorii desuete reluate la nesfârșit, capătă de fiecare dată un suflu proaspăt din partea Corului Academic Radio și a dirijorului Ciprian Țuțu, și acest lucru se întâmplă chiar și atunci când sunt readuse în atenție lucrări mai vechi dar de mare calitate artistică (vezi piesele lui Paul Constantinescu, Sigismund Toduță, Liviu Glodeanu sau Tudor Jarda), iar pentru asta le transmit sincere felicitări și îi asigur de toată admirația mea.

Melania TURCU

Dirijorul Christoph König și pianista Dana Ciocârlie

Concertul susținut de către Orchestra Națională Radio (ONR), vineri, 16 iunie, i-a adus împreună pe doi dintre artiștii ale căror abordări depășesc, sfidează chiar exigențele canoanelor interpretative: dirijorul german Christoph König - "atemporal", "dincolo de mode și gusturi contemporane" - și pianista de origine română Dana Ciocârlie - "o temerară a expresiei muzicale", care face pianul "să cânte, fără să-i forțeze vocea" (cf. DIAPASON).

Afinitatea dintre temperamentele și viziunile interpretative ale celor doi protagoniști, s-a reflectat și în complementaritatea lucrărilor incluse în program, concentrate în jurul ideii de destin exprimat de **dualitatea major-minoră** a lui Do: *Uvertura în do major, op. 35* de Hermann Dietrich, *Concertul pentru pian și orchestră nr. 25 în do major, K. 503* de W. A. Mozart, și *Simfonia a V-a în do*

minor, op. 67 de Ludwig van Beethoven, "comutat" în *do major* în partea finală a partiturii.

Dată 1882, *Uvertura op. 35*, a romanticului german Albert Hermann Dietrich (1829-1908), poartă amprenta deschiderilor melodice vaste, perspective, cu reliefuri și contraste ritmico-melodice dinamizate de sonoritatea penetrantă a alăturilor, cu elanuri armonice impozante și destinderi cantabile, adesea în unisonuri compacte influențate vădit de creațiile monolitice ale lui Brahms, dar mai ales ale lui Schumann - mentorul său principal la Conservatorul din Düsseldorf.

Do major-ul mozartian (1786), cu impulsurile lui eroice declanșate în prima secțiune, *Allegro maestoso*, de ritmul sacadat, leit-motivic, a 3 note comparabile cu motivul destinelui din *Simfonia a V-a* a lui Beethoven, pendulând, într-un contrapunct imitativ, între **major-minor**; cu variațiunile ritmice din *Andante*, înlănțuite în flux continuu, aidoma unei **melodii infinite**, din care nu lipsesc accentele dramatice, și prefigurând, pe alocuri, pasajele sentențioase ale Comandamentului din opera *Don Giovanni*; cu un *Allegretto* final ce reiterează alternarea antinomică *major-minor*, unde greutatea materiei sonore e sublimată printr-un ritm zglobiu, de gavotă a fost luat, efectiv, "în posesie" de personalitatea efervescentă a pianistei Dana Ciocârlie.

Autoarea a *Integralei Concertelor pentru pian și orchestră* de Mozart, pe lângă cea a *Integralei creației pentru pian* a lui Schumann, Dana Ciocârlie este interesată de **structura morfologică** a creației mozartiene. Drept consecință, artista transformă actul interpretativ în adevărate **picturi pointiliste**, cu o tehnică *sui generis* de înlănțuire a sunetelor în adevărate șiraguri perlate, miniaturale. Partitura mozartiană i-a oferit pianistei și posibilitatea de a face corp comun cu natura duală a compozitorului, înclinat deopotrivă înspre "glumă" și "seriozitate", exuberanță și gravitate, într-un cuvânt, înspre acceptarea contrariilor ce guvernează existența.

Absorbită în vârtejul fondului afectiv și ideatic al muzicii lui Mozart, pianista își valorifică noblețea tușului, bravura tehnică, fluența frazării și energia lăuntrică inepuizabilă extrasă tocmai din detaliile constitutive ale creației, cărora le conferă valoare de echilibru al întregului, după modelul ornamentelor ce împodobeau, în antichitate, capitelurile coloanelor ionice. În viziunea Danei Ciocârlie, secundată de către dirijor și orchestră la același nivel perspicace de înțelegere a muzicii, *Concertul în do major K. 503* a evidențiat accesarea conștientă a lui Mozart, către finalul vieții și carierei, la stadiul **transcendenței** (vezi *Flautul fermecat*), ca pilon al desăvârșirii propriiei condiții umane.

Semnatar al unei *Integrale* ce conține atât *Uverturile*, cât și *Simfoniile* lui Beethoven înregistrate pe un număr de 5 CD-uri la Casa RUBICON CLASSICS a Regatului Unit al Marii Britanii, în compania Soliștilor Europeni și Corului de Cameră din Amsterdam, Christoph König e considerat un dirijor "în afara modei" și a tradiționalelor temporuri excesiv de rapide, ori a "sunetului emfatic, saturat de vibrato" impuse de Karajan în trecut. Sub bagheta sa, simfoniile beethoveniene "nu par niciodată greoaie, ci, dimpotrivă, ele sunt mereu proaspete, pline de energie, fără să fie prea grăbite, ori prea agitate". Și, într-adevăr, deși comprimă ritmurile, aproape eliminând suspensiunile dintre motive, sau dintre fraze, *Simfonia a V-a în do minor* a avut o coerență ideală sub bagheta lui König.

Dirijorul german nu lasă loc nici măcar dramatismului să prolifereze, ori să persiste. El alege să îl decanteze prin **contemplarea** secvențelor ritmico-melodico-armonice, ale căror finaluri sunt filate până la ultimele lor consecințe auditive, când se metamorfozează în tăceri cosmice. De aici, contrastele timbrale fin nuanțate, din care iau naștere culminații dramatice spectaculoase portretizând un Beethoven sculptural/carnal și spiritual în egală măsură. Fugato-ul din *Scherzo*, construit și el dintr-o singură trăsătură de penel, a relevat preferința lui König pentru nuanțele extreme. Momentul a creat mister, stupeoare și încântare, în special când semnalele cornilor au redeschis porțile unui *do major* triumfal, iluminant, analog celui care marchează sentința divină "Să se facă Lumină!", din *Creațiunea* lui Haydn. Cu o atare viziune, Destinul a fost transformat din dominant dominat, din autoritate implacabilă în partener egal cu voința lui Beethoven în ultimă instanță, compozitorul preferând să intre în competiție cu propriul Destin și cu Destinul universal, decât să se lase strivit de acestea.

Avându-l la pupitru pe Christoph König, a cărui gestică prodigioasă a reunit, în arcuiri ample, detaliul tehnic și plasticitatea sugestiilor expresive, Orchestra Națională Radio, într-un stadiu de elevată performanță interpretativă, a reușit să ofere, cred, melomanilor una dintre seriile memorabile ale Stagiunii 2022/23 a Orchestrei Naționale Radio.

Despina PETECEL THEODORU

Simfonia a III-a în re minor de Gustav Mahler

O! Omule! Ia aminte! Ce spune întunericul adânc al nopții?
Friedrich Nietzsche - "Așa grăit-a Zarathustra: Cântecul nopții"

În dialogul purtat la Helsinki, în 1907, de către Mahler și Sibelius, referitor la atributele cărora li s-ar datora frumusețea *Simfoniei a III-a*, compozitorul austriac îi replică muzicianului finlandez convins că descoperise "frumusețea și sensul ei suprem" în "severitatea formei", și în "logica ei profundă": „Simfonia trebuie să fie ca lumea. Trebuie să îmbrățișeze totul!”

În seara zilei de 23 iunie, Orchestra Națională Radio, Corul Academic condus de Ciprian Țuțu și Corul de copii Radio antrenat de Răzvan Rădos, cu dirijorul austriac

Sascha Goetzel la pupitru, și mezzosoprana de origine română Roxana Constantinescu pe podiumul solistic, ne-au dezvăluit lumea de o copleșitoare, deconcertantă complexitate a muzicii lui Mahler, prin intermediul acestei simfonii de proporții gigantice, concepută din două părți însumând cca 100 de minute: Partea I, *Pan se trezește. Sosirea verii*, și Partea a II-a, alcătuită din 5 secțiuni: 1. *Ce-mi povestesc florile câmpului*; 2. *Ce-mi povestesc animalele pădurii*; 3. *Ce-mi povestește omul*; 4. *Ce-mi povestesc îngerii*; 5. *Ce-mi povestește iubirea*. Am spus *deconcertantă*, întrucât *Simfonia în re minor*, ca de altfel toate partiturile simfonice și vocal-simfonice ale lui Mahler constă dintr-o construcție de tip "catastrofic", cu denivelări formale bruște, ca niște *anomalii* ce perturbă însăși "logica ei profundă": trecerile de la tronsoanele simfonice monumentale la cele interiorizate, aproape camerale; fracturile spectaculoase la nivel armonic și ritmico-melodic; salturile expresive imprevizibile de la grotesc (marșul carnavalesc al... vieții, cu tentă funebră, din prima secțiune), la solemnitatea tragică din secțiunea a 5-a, de la teluric la celest, de la motivele sentențioase ale alămurilor la infuziile de puritate melodică revărsate de corzi și suflători, ca un har divin, peste întregul Univers (convertirea expresiei morbide în seninătatea comuniunii cu Natura, din secțiunea a 2-a), și de la gravitatea enunțării unor precepte filosofice, prin glasul misterios, impersonal al mezzosopranei, din secțiunea a 4-a ("*O! Mensch! / O! Omule!.....*"), la spiritul ludic în care e repovestită, de către corul de copii, scena biblică a *Cinei cea de taină* (secțiunea a 5-a). A existat și o secțiune a 7-a - un echivalent al celei de-a 7-a zile a *Genezei*, în care Dumnezeu "s-a odihnit de toate lucrurile pe care le-a făcut și le-a pus în rândulială". Dar Mahler a preferat să o folosească drept parte finală a *Simfoniei a IV-a în sol major, "Viața cerească"*, extrasă din ciclul de lieduri *Cornul fermecat al băiatului*, ce glorifică, prin vocea sopranei de data aceasta, clipele de acalmie angelică. Departe de a-i dezzechilibra unitatea arhitecturii sonore, aceste momente cu aparență dizarmonică întăresc stabilitatea întregului, după principiul matematic al catastrofelor, conform căruia "spectacolul Universului este o mișcare neîntreruptă a nașterii, dezvoltării și distrugerii formelor". Or, farmecul muzicii lui Mahler, degajat și de *Simfonia a III-a*, rezidă tocmai în ambiguitatea elementelor de limbaj, în dublul transfer dintre dimensiunea tragică și efuziunile lirice, acestea din urmă fundamentate pe puritatea iradiantă a copilăriei ascunsă în pliurile secrete ale muzicii, aptă să fisureze tragismul din secvențele alămurilor, deschizând perspectiva altor miracole existențiale. Implacabile inițial, alămurile sfârșesc însă prin a se

reuni într-un coral polifonic ce glorifică "nesfârșita bucurie cerească"!

E, oare, posibil să reunești toți acești "multipli" dispersați entropic din statornicia lui "Unu"?! Se pare că, în seara de 23 Iunie, miracolul s-a produs, grație membrilor ansamblului coral-simfonic al Radiodifuziunii care s-au pliat, sub bagheta dirijorului Sascha Goetzel, pe substratul metafizic al Simfoniei mahleriene, conștienți de semnificația mesajelor conținute în sunete și cuvinte. Cu gestică sa extrovertită, indicând cu pedantă rigurozitate intrările fiecărui instrument sau compartiment instrumental, anticipând/sugerând în același timp apariția divergențelor dinamice, ca și turnura pe care ar trebui s-o urmeze pentru a preveni adâncirea faliilor dintre contrarii, Sascha Goetzel - autorul *Integralei Simfoniilor* lui Gustav Mahler, la pupitrul Orchestrei Filarmonice din Sofia - a izbutit să păstreze coeziunea *Simfoniei a III-a*, făcând-o inteligibilă și pentru publicul mai puțin exersat în audierea partiturilor compozitorului austriac.

Mezzosoprana Roxana Constantinescu a contribuit decisiv la desăvârșirea omogenității organice și verticalității spirituale a *Simfoniei*. Deși limitată ca întindere, ștима sa are totuși consistența unui **concentrat** de substanțe vitale și de esențe volatile ce țin de cele mai adânci resorturi psihice. Or, ambitusul generos, timbrul cald, catifelat, interiorizat, cu nuanțe de o rară noblețe, profund spiritualizate ale glasului său, i-au servit artistei în restituirea "avertismentului" nitschean, cu un ton profetic, enigmatic, venit parcă dintr-o altă dimensiune, în consonanță cu simbolismul ancestral al textului. *Naturalețea* și "onestitatea" cu care și-a modulată coloritul timbral, până la obținerea anumitor efecte **pneumatice** aș zice, în sensul etimologic al termenului grecesc ("suflu divin ce animă lumea"), în funcție de modulațiile muzicii și de tâlcul preceptelor zoroastriene, s-au dovedit a fi efectul unui control lucid asupra fiecărui sunet, asupra fiecărei vocabule. Nu întâmplător, presa internațională a numit-o pe discipola maestrei Maria Slătinaru-Nistor (Universitatea Națională de Muzică din București), și a sopranelor Edith Wiens și Juliane Banse (Universitatea de Muzică și Teatru din München), fostă solistă a Operei de Stat din Viena, cu apariții ovaționate pe cele mai renumite scene lirice și de concert din Europa și America, „*mezzosoprana de coloratură de nivel mondial, cu un registru bogat, strălucitor, ce amintește de un vin vechi de porto*".

Am asistat, așadar, la o închidere de stagiune grandioasă, pe măsura muzicii lui Gustav Mahler și a interpretării ei.

Despina PETECEL THEODORU

Sabin Păutza: „Opera omnia vol. 13”

Al 13-lea CD (apărut în format digipack) din seria "Opera omnia" consacrată compozitorului și dirijorului include trei lucrări, înregistrate "live" cu Orchestra Filarmonică din Sibiu, sub bagheta protagonistului. *Concertul pentru flaut și orchestră*, în 3 părți, datează din 2008 și a fost dedicat Cristinei Bojin, ca dar de nuntă. *Concertino (Jocuri VII) pentru violoncel și orchestră* utilizează un material sonor bazat pe colinde din

Colecția George Breazul. În final este folosit un citat din colinda "La Curțița

Mării", prelucrată de Vasile Spătărelu, bunul prieten al lui Păutza, cu atât mai mult cu cât solist este fiul acestuia, Alexandru Spătărelu, căruia îi este dedicată lucrarea.

În sfârșit, *Dublul concert pentru clarinet bas, pian și orchestră* îmbină elementul folcloric (un cântec de joc din Banat) cu muzica de jazz și este un omagiu adus soliștilor Nicolas Simion (clarinet bas) și Florian Weber (pian), care sunt acompaniați de un combo din care fac parte Andrei Marcovici (marimba), Alan Jones (baterie), Sorin Romanescu (chitară) și Arthur Balogh (bass). (D. M.)

Câteva moșteniri muzicale semnate Carmen Petra-Basacopol

În pragul finalului de stagiune al Operei Naționale din București, câțiva dintre soliștii instituției au susținut un recital cu un program aparte: lieduri cu muzica de Carmen Petra-Basacopol, pe versuri ale unor poeți români cunoscuți.

Carmen Petra-Basacopol a urmat cursurile Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București absolvind secția de compoziție, continuându-și formarea la școli de vară și cursuri de măiestrie de la Darmstadt și Paris. În opusurile sale putem găsi toate genurile muzicale – de la operă și balet până la muzică de cameră și vocală, activitatea sa profesională fiind recunoscută și premiată de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România și de Academia Română, dar nu numai.

După-amiaza zilei de 6 iunie 2023 a însemnat, pentru cei prezenți în Foaierul galben al Operei Naționale, un recital în cadrul căruia și-au dat concursul artiști ai instituției bucureștene, pregătiți și acompaniați de pianista Luminița Berariu, ce au propus un program integral Carmen Petra-Basacopol. Întregul eveniment a stat sub semnul reverenței; compozitoarea, aflată la venerabila vârstă de 96 de ani, și-a ascultat, din primul rând, lucrările – copii pereni ce, din timp

descoperit la soprana o voce ludică, delicată, cu tendințe teatrale, în special în cel de al treilea cântec. Arinna Florea ne-a propus două „Mărturisiri”, op. 104: *Denie* și *Duhovniceasca*; cântul aproape vorbit s-a alăturat firesc unei emisii moderne, pe alocuri apropiate celei de jazz, pentru a servi discursului muzical și versurilor lui Tudor Arghezi. Același poet a semnat și *Ceasul de apoi*, lied interpretat de baritonul Valentin Vasiliu – un timbru vocal favorizat de registrul mediu-înalt.

Soprana Madeleine Pascu a demonstrat din nou forța vocală ce îi caracterizează prezența pe scenă, interpretând *Zorile-și mână cerbii de foc* (pe versuri de Mariana Dumitrescu) cu pasiune și acuratețe. Au urmat încă trei piese inspirate de aceeași scriitoare: „Sângele pământului” – în interpretarea lui Daniel Filipescu, *Întoarcere* – propunerea Soranei Negrea și *Lupii* (poate cel mai cunoscut lied din creația compozitoarei) în interpretarea lui Ciprian Pahonea.

Mihaela Stanciu a propus pentru a doua sa intervenție două lucrări de inspirație biblică: *Psalmul 54 (Scapă-mă, Doamne!)* și *Psalmul 13 (Până când?)* – ocazie cu care am putut asculta vocea sopranei într-o altă ipostază, mai interiorizată, ușor melancolică, dar niciodată deznădăjduită, ci sugerând încredere în puterea rugăciunii. Și Daniel Filipescu a ales pentru ultima sa intrare în scenă *Psalmul 23 (Domnul este Păstorul meu)*, întorcându-se astfel către poezia religioasă.

Pentru final, Sorana Negrea a ales dipticul bacovian alcătuit din *Amurg violet* și *Decor*, lucrare alăturată altei partituri pe versurile aceluiași George Bacovia: *Rar*, în interpretarea lui Valentin Vasiliu. Ca ultimă intervenție, baritonul a ales aria lui Klapka din opera *Pădurea spânzuraților: Poemul groazei*, arie considerabil diferită față de tot ce s-a cântat anterior, cu numeroase interjecții și onomatopeice care, desigur, au solicitat mai mult aparatul vocal al solistului. În aceeași manieră a interpretat și Madeleine Pascu ultimul lied din program, *Uuruah*, cu versuri de Alexandru Bidian, cântecul demonului ascuns al eului – acel distrugător al frumosului, niciodată biruitor.

Ascultând în această seară muzica izvodită din pana compozitoarei Carmen Petra-Basacopol, am înțeles că nu sunt obligatorii procedee complicate sau sonorități ultra-moderne. Lucrările sale apelează la înțelegerea primitivă a ascultătorului, forțându-l să se conecteze cu instinctul său, condiționându-l în același timp să se ridice deasupra statutului de supraviețuitor, către sublim, **prin simplitate**.

Norela-Liviana COSTEA

Foto: Mihai Cosma

în timp, pășesc în lume înfrumusețând-o și făcând din ea un loc mai plăcut pentru oamenii ce încă înțeleg complexitatea lucrurilor simple. Soliștii au căutat (fără a tăgădui vreun moment emoțiile ce i-au năpădit odată cu întâlnirea privirii autoarei) să transmită cât mai fidel partiturile cu linii melodice nepretențioase, dar care subliniază inspirat mesajul textelor.

Soprana Mihaela Stanciu a deschis recitalul cu un lied pe versuri de Mariana Dumitrescu: *Isvorul* a fost interpretat cu voce clară, sunet strălucitor, pregătind publicul pentru următoarele trei creații pe versuri de Mihai Eminescu. Mezzosoprana Sorana Negrea, cu vocea sa dramatică, plină, a ales partitura *Auzi prin frunzi uscate*; i-a urmat tenorul Ciprian Pahonea – cel care a interpretat *Peste vârfuri*, și la care am observat o diversitate mare de nuanțe, de la *piano* bine susținut până la *forte* luminos; baritonul Daniel Filipescu a cântat apoi *Rugăciunea*, cu timbru sonor, relaxat în special în registrul mediu-jos. Stanca Maria Manoleanu a ales inspirat ciclul *Cântece naive pentru Nichita op. 102*, alcătuit din liedurile *Pomule*, *Copacule*, *Numai o clipă* și *Frunză verde de albastru*; am

Festivalul Centenarului Ligeti

Am parcurs un festival cu tema interferenței artelor, de o rară bogăție (din lipsă de spațiu, cronica nu poate evoca totul), în care celor nouă concerte li s-au adăugat câteva clase de măiestrie, câte trei expoziții și filme, precum și un simpozion, la care directoarea Festivalului, Bianca Temeș, a adus la noi elita muzicologiei europene și americane.

Un centru de greutate a fost recitalul Cvartetului „Minguet” (Germania) – format din Ulrich Isfort, vioara I, Annette Reisinger, vioara a II-a, Aida-Carmen Soanea la violă, Matthias Diener la violoncel –, cu un program unitar în diversitate, acoperind mai mult de cinci decenii. *Cvartetul de coarde nr. 4* (2005) de Jörg Widmann a avut un parcurs dramaturgic ca „de la neființă la ființă”, cu elemente de teatru instrumental (respirații provenite din *Aventures* de Ligeti și gesturi ample), în care „ființa” aducea a compoziție barocă. *Ataç Sezer* (n. 1979) – *Lichtkleid* (2021-2022) a reprezentat „haina de lumină” propusă în titlu prin elemente modale spectrale. Wolfgang Rihm – *Geste zu Vedova* (2022) a lăsat să se simtă un conținut antitotalitar, în consens cu mesajul artistului plastic venezuelean evocat, prin vehemența discursului muzical. Konstantia Gourzi (n. 1962) – *Anájikon, the Angel in the Blue Garden*, op. 61 (2015) are un parcurs expresiv în limbaj modal, de la liniște la frământare și dans (sugestii latino). György Ligeti – *Cvartetul de coarde nr. 2* (1968) a fost redat excelent, cu ale sale mișcări aforistice, ferm caracterizate expresiv (nervozitate, așteptare, mecanicism, furie, contemplație), unde partea a III-a sugerează cele „100 de metronoame”, iar a IV-a prefigurează imaginea „Norilor”. Bisul de György Kurtág a completat în mod binevenit, peisajul componistic propus.

Lukas Ligeti

Foto: Nico Hafner

Programul Ansamblului U.M.Z.E. (Budapesta) ne-a purtat prin creația lui György Ligeti din diferite epoci. Sonata pentru violoncel solo continuând tradiția bartókiană, cu tente pregnante de originalitate, mi-a sugerat un diptic pe arhetipuri de doină și bătută, interpretată la superlativ. *Aventures* și *Nouvelles Aventures* au încheiat, în mod spectaculos, acest periplu. Prima audiție absolută a compoziției *Călătoria lui Gulliver în Kylwiria* de Adrian Pop a produs strigăte la scenă deschisă, prin îmbinarea dintre muzicalitate și umorul teatrului instrumental (personajul central, la contrabas, având peripeții în țara imaginată de Ligeti-copil). Entuziasmul publicului a fost pe măsură și la agreabila și inventiva piesă exotică de Lukas Ligeti, *Danbangoma* pentru flaut și percuție.

Recitalul pianistului Thomas Hell (Germania) ne-a purtat cu dezinvoltură printre peisaje și personaje de toate felurile, concepute de Gabriel Irányi, Sidney Corbett, Cornel Țăranu, György Ligeti. Studiile compozitorului omagiat ar trebui să facă parte din canonul oricărui pianist contemporan!

Compozitorul și percuționistul Lukas Ligeti (n. 1965, fiul lui György Ligeti) a susținut un recital consistent la instrumentul electronic *marimba lumina* (un controller MIDI): 100 de minute de piese ample, puternic caracterizate prin variate stări și dramaturgii, care au încântat publicul. Ce are Lukas Ligeti în comun cu ilustrul său părinte și ce este diferit? Interesul și inspirația din culturile tradiționale africane, structuri cu pânze sonore și poliritmii complexe, preocuparea pentru o coloristică foarte bogată,

pe de o parte, iar pe de alta, o tehnologie de ultimă generație, libertatea improvizatorică și virtuozitatea percutantă. Numele *marimba lumina* acoperă, în acest caz, toate tipurile de tobe, clavecin, țambal, voci umane, zgomote, toate sunetele imaginabile și inimaginabile, pe care artistul le mănuieste cu talent și dorință de comunicare.

Ensemble Couleurs – condus de Alexandru Murariu și înființat la precedentă ediție a Festivalului Ligeti (2020) – a adus încă o dovadă a calităților sale profesioniste. Programul *Trompe l'oeil Rhapsody: Ligeti și Școala clujeană de compoziție* a inclus lucrări ale generației aflate în floarea vârstei: Tiberiu Herdlicska, Alexandru Murariu, Tudor Feraru, Șerban Marcu, Ciprian Pop, Áron Török-Gyurkó. Finalul programului a avut o tentă memorială, asociată deopotrivă cu Ligeti și Cornel Țăranu. Lucrarea *Gates*, cu dedicația „celor plecați...”, confruntă sublim amintirea și uitarea prin alternanța dintre un refren melodic-armonic eufonic și episoade vag articulate. Piesa *Origo* de Áron Török Gyurkó explorează reconfigurarea sonorităților din zgomot, rememorându-mi ideea lui Nichita Stănescu: „Nicio moarte nu rămâne neîmpodobită de o naștere”...

Bravo bravissimo!

Elena Maria ȘORBAN

Muzica în Timișoara, la jumătatea drumului

2023 Timișoara 2023
European Capital of Culture

Chiar dacă deschiderea oficială a manifestărilor prilejuite de Timișoara, Capitală Culturală Europeană a fost în 17/18 februarie, concertele și spectacolele muzicale au debutat deja cu venirea anului nou, anticipând sau pregătind atmosfera artistică ce vrea să ne aducă 2023. Dar șirul obișnuit a primit și o infuzie a recitalurilor dintre care câteva ne par semnificative pentru momentul ales și pentru semnificația lor, gândindu-ne la muzica noastră autohtonă și îndeosebi la creatorii ei mai ales de acei legați de orașul Timișoara sau Banat. Nu putem să nu oferim pe lângă lucrările muzicale universale de notorietate ce atrage publicul meloman din toate părțile civilizate ale omenirii și de toate genurile de la operă, simfonic, cameral sau vocal-coral și creația românească.

Atenția ne-a atras în această perioadă de pregătire pentru acest festin pentru timișoreni, Seara de lieduri, oferită de membri colectivului Operei Naționale Române din orașul nostru în minunata sală Barocă a Muzeului de Artă și el Național nu de multă vreme. Purtând titlul semnificativ „Revedere” am putut asculta o seamă de lucrări din creația compozitorilor noștri. Dintre liedurile compozitorilor bănățeni cele mai multe vin de sub pana lui Tiberiu Brediceanu urmat de Sabin Drăgoi și de contemporanul nostru Sabin Păutză, celelalte reprezintă opusuri din Moldova de Eduard Caudella, Vasile Popovici și George Enescu, din Ardeal de Gheorghe Dima, Nicolae Bretan sau muntenesți de George Stephănescu, Paul Constantinescu și George Grigoriu, dar și de dincolo de Prut, Alexandru Leon, Eugen Doga și Dumitru Căulea de la a cărui duet „Revedere” a fost denumit și recitalul. Dedicat de fapt Zilei Culturii Naționale, deliciul muzical a fost susținut de membri ansamblului coral, artiști lirici ai operei noastre condus de maestra Laura Mare cu acompaniamentul pianistilor Angela Balici și Rareș Păltineanu.

Tot în acest context vine și reprezentarea într-un concert-spectacol a cunoscutei și îndrăgitei operete *Ana Lugojana* de Filaret Barbu (bănățeanul nostru pornit din Lugoji), pe scena Liceului de muzică timișorean. Organizat de Casa de Cultură a Municipiului cu Orchestra „Lira” cu membri ansamblurilor Operei și Filarmonicii și chiar al ansamblului „Timișul” în privința dansurilor și desigur al soliștilor Crina Vezentan – Ana, Iosia Balteș – Sandu sau Ovidiu Ciucuriță – Nica Iancu Iancovici, și ca invitat de onoare, cum specifică afișul, Simina Ivan, sub bagheta dirijorului Radu Popa. S-a scontat desigur pe succesul lucrării, pe atracția pe care o are și speranța că opereta va fi nelipsită în anul Capitalei Culturale Europene ce se va desfășura de acum.

Dacă în recitalul artiștilor lirici ai operei am auzit doar două lieduri din creația compozitorului Sabin Păutză, sub egida Filarmonicii ni s-a oferit o seară întregă de lucrări din acest gen prețios și în același timp și pretențios. A fost de fapt un medalion al muzicianului din Banatul montan cel mai important reprezentant al creatorilor din acest domeniu al generației actuale care a împlinit venerabila vârstă de 80 de ani și aprecierea noastră și a unei țări întregi. Pornit din Călnicul-Reșiței cu studii la București și primele recunoașteri la Iași, unde a fost și cadru didactic universitar, perioada americană de la Plainfield și ca dirijor, i-au adus împlinirea și spectrul larg pe care îl reflectă creația

sa, ca apoi să revină în Banatul său drag, stabilindu-se la doi pași de localitatea sa natală, la Moniom. Recitalul vocal omagial a fost susținut de soprana Sorina Munteanu acompaniată de pianista Silvana Cîrdu și baritonul Cristian Ardelean secondat de pianistul Radu Zaharia cuprinzând în exclusivitate lieduri pe versuri de la M. Eminescu la C-tin Paiu și ieșite din pana unor poete ca C. Pasat, Al. Goghiu, M. Clara sau Cl. Voiculescu. A fost o seară deosebită ce trebuie repetată completată și cu altele ce cuprind alte aspecte ale creației compozitorului ce sperăm că nu vor lipsi în perioada deosebită ce urmează.

Pornit cu mult elan și entuziasm la mijlocul lunii februarie manifestările în cadrul anului Capitalei Culturii Europene la Timișoara a găsit în muzică o alianță deosebită un sprijin și susținător de mare anvergură. Imediat după deschiderea oficială, protocolară din sala Operei, Filarmonica a venit cu replica simfonică, cu concertul de fapt obișnuit de fiecare săptămână, dar acum cu altă alură, festivă, de marcarea unei inaugurări deosebite. Sub bagheta dirijorului Stefan Geiger din Germania cu lucrări de R. Glière și A. Dvořák, poate erau mai potrivite lucrările din concertele de dinainte sau de după, cu lucrări de B. Bartók, G. Enescu sau A. Schönberg, dar efectul scontat a fost atins. În schimb Opera a venit cu câteva zile mai târziu cu un concert OPERA GALA 2023 cu arii și duete susținute de cei mai buni soliști Paula Iancic, Remus Alăzăroaie, George

Sabin Păutză

Proca și de aportul corului instituției pregătit de Laura Mare cu concursul dirijorului olandez Raymund Janssen, concert ce a fost prezentat și la Amsterdam chiar de două ori în celebra sală Concertgebouw, reprezentând Timișoara – Capitală Europeană a Culturii peste granițe. Dar și orchestra filarmonicii a venit cu replica ei în domeniul liric acompaniind într-un concert organizat de Rotary Cetate cu celebri deja soliști Luiza Fatyol, Ioan Hotea și George Petean sub bagheta dirijorului Ciprian Teodorașcu.

Cu prima audiție a *Simfoniei a IV-a* a compozitorului danez Carl Nielsen dirijată de greul Dionisis Grammenos

ne-a fost deschis și drumul spre prima culminație a manifestărilor muzicale ale anului Capitalei Culturale datorate în primul rând concetățeanului nostru Cristian Măcelaru dirijorul care a cucerit mai întâi vestul. Fiind în prezent în fruntea Orchestrei simfonice a Radiodifuziunii de Vest din Köln - Germania, aducerea prestigiosului ansamblu în acest an la noi a fost un gest deosebit. Muzicienii germani au putut astfel împărtăși publicului timișorean experiența și bogăția valorică a interpretării lor prin două concerte simfonice dedicate muzicii lui J. Brahms prin *Concertul nr. 2* cu pianistul macedonean de mare performanță Simon Trpčeski urmat de *Simfonia IV-a* și G. Mahler prin monumentală *Simfonia a III-a* cu mezzosoprana Roxana Constantinescu, Corul filarmonicii

pianistii Mihăilescu în recitalul lor la 4, 6 și 8 mâini nu au uitat muzica românească cu un C. Silvestri, iar Andrei Ioniță în recitalul său cu un G. Enescu, dar și concertul aniversar Bega Blues Band cu P. Oschanitzky la pupitrul Orchestrei studenților i-a inclus și pe timișorenii G. Almași și Richard Oschanitzky. Am fi așteptat totuși ca în ziua de 27 aprilie Opera și Filarmonica să marcheze ziua primelor lor manifestări în public din 1947.

Cea mai frumoasă lună pentru Timișoara este luna mai, ce a făcut și fixarea festivalului reprezentativ muzical al orașului, pornit încă din 1969, - Festivalul Internațional Timișoara Muzicală, acum la ediția a XLVII-a, ce vine și acum în cadrul anului Capitalei Culturale Europene ca o semnificație aparte. Opera și Filarmonica și-au alăturat atunci manifestările constituind evenimentul ce s-a perpetuat, atrăgând înzecit publicul meloman și contribuind la prestigiul celor două instituții.

Filarmonicii „Banatul” i-a revenit deschiderea prin atractiva lucrare vocal-simfonică *Carmina Burana* de C. Orff sub bagheta dirijorului casei Radu Popa și cu concursului Corului „Ion Românu” și al celui al Operei în pregătirea lui Iosif Todea - un adevărat festin. Opera Națională Română a urmat cu reluarea într-o montare nouă a baletului ce a rulat ani de zile: *Giselle* de A. Adam cu dirijorul Ciprian Teodorașcu, coregrafia lui Ovidiu Matei Iancu și scenografia Adrianei Urmuzescu.

Alte trei evenimente grupate în cadrul „Timișoara pentru TINERI” au venit cu un Recital de percuție în care s-au făcut prezenți și studenții de la Facultatea de muzică în Amfiteatrul din Piața Sf. Gheorghe, un *workshop* de percuție cu Doru Roman și un Recital cameral cu West Brass Quintet în Sinagoga din Cetate, iar Opera vine și ea cu muzicalul lui Marius Țeicu *Micuța Dorothy*, chiar de două ori în această lună, vizând aceeași categorie de vârstă. Spectacolele scenei lirice continuă apoi cu *Rigoletto*, *Turandot* și *Nabucco* de G. Verdi cu invitați desigur, precum și opereta *Bal la Savoy* de P. Abraham, unele suprapunându-se cu concerte simfonice ca și cel dirijat de Walter Hilgers, care pune în prim plan solistul Alexander Boldachev, cel care va susține și un recital - prilej cu care s-a organizat în holul Filarmonicii o expoziție de harpe. Și tot o expoziție, de data aceasta de pictură, a artistului Dumitru Popescu aduce un omagiu marelui dirijor român Sergiu Celibidache, înaintea concertului sub bagheta lui Faiçal Karoli, cu muzică franceză, cu aportul pianistilor Manuela și Dragoș Mihăilescu. Și din nou tineretul e în prim plan, dar de data aceasta pe scenă ca protagoniști prin ansamblurile orchestrale: de Tineret al Uniunii Europene cu participarea și a unor studenți timișoreni sub conducerea violonistului Daniel Rowland, Orchestra Liceului nostru dirijată de Andreas Schein și desigur Corul Liceului condus din succese în succese de ani buni de Maria Gyuriș.

Șirul recitalurilor a început practic cu desfășurarea Festivalului muzicii de cameră al Facultății de muzică și al revenirii concertelor de orgă din Domul proaspăt renovat sau cu recitalul pianistei Sina Kloke la biblioteca Universității, continuând apoi cu recitalul de pian a lui David Grilsmmer cu lucrări din literatura universală, recitalul „Voces Timisienses” condus de Lucian Oniță cu un repertoriu aproape în exclusivitate autohton, recitalul „Imagine Baroque - Quasi una fantasia” cu pianista Sînziana Mircea și Davide Mariano la orgă, recitalul de violoncel a lui Denis Severin acompaniat de Tatiana Korsunskaya sau cel de violoncel solo cu Bruno Cocset, recitalul violonistului Valentin Șerban cu Mihai Diaconescu

și al Liceului nostru de muzică pregătite de Iosif Todea și Maria Gyuris. Dirijorul s-a gândit însă și la realizările compoziționale mai recente și a introdus în concerte prima audiție a lucrării *Caritas* de austriacul Klaus Lang și celebrul deja *Exorcism pentru flaut și orchestră* de Remus Georgescu cu Michael Faust din Germania. Instrumentiștii orchestrei au activat și între cele două concerte asigurând Workshop-uri sau un Concert cameral cu *Septetul de coarde* de L. van Beethoven sau lucrări mai noi cu Brass quintet-ul lor. După un recital de violoncel cu Ștefan Cazacu și Mircea Marian și cel al mezzosopranei Aura Twarowska acompaniată de Dragoș Mihăilescu muzica universală s-a îndreptat spre o nouă culminație datorată dirijorului Gabriel Bebeșelea cu o incursiune în creația lui R. Wagner și R. Strauss cu opusuri mai puțin cântate la noi de o mare expresivitate.

Ce a urmat în aprilie nu s-a îndepărtat de obișnuința stagiunilor noastre, totuși reluarea lucrării *Înălțarea* de O. Messiaen și a *Requiemului* de W.A. Mozart cu Radu Popa au fost binevenite în Săptămâna Mare, ca și *Ritualul primăverii* de I. Stravinski în concertul dirijat de Ștefan Geiger. În concertul său dirijorul David Crescenzi însă a făcut un pas în plus prezentând *Concertul pentru percuție și orchestră* de compatriotul nostru Sabin Păutza cu Doru Roman din formația „Contraste” care de 40 de ani ne-a încântat. Dar și

la pian și desigur „Trio Contraste” (I. Ștefănescu – D. Roman – S. Petrescu) cu recitalul – Muzica țărilor dunărene. Toate au contribuit la acumularea tensionată a așteptărilor și a împlinirilor artistice prin concertele extraordinare ale Orchestrei naționale a Franței cu noul său dirijor timișoreanul Cristian Măcelaru în a doua sa prezență în orașul de pe Bega aducând o nouă strălucire a evenimentelor muzicale din anul capitalei europene a culturii și închi-derea Festivalului „Timișoara muzicală” ediția XLVII-a parte a marilor sărbătoriri. *Dansurile din Galanta* de Z. Kodály, *Concertul de pian* de R. Schumann cu David Fray și *Suita a II-a „Arleziana”* de G. Bizet au

Christian Măcelaru

constituit suportul. Dar Orchestra cu al ei șef și-au dorit să mai continue triumful din Banat așa că au susținut

și un al doilea concert numai cu muzică franceză, având ca solistă chiar pe concertmaestra - Sarah Nemțeanu, de origine din România. Ca un supliment însă dirijorul a venit și cu un concert al Romanian Chamber Orchestra, oferindu-ne chiar un opus al celebrului compozitor György Ligeti născut în urmă cu 100 de ani la Târnăveni.

Festivalul „Timișoara muzicală” din anul în care orașul este Capitală Culturală s-a încheiat cu impunătoarea lucrare vocal-sinfonică *Requiemul de Război* de B. Britten sub conducerea dirijorului Gabriel Bebeșelea, din nou oaspetele Filarmonicii „Banatul”.

Damian VULPE

Recital de flaut și poezie la Iași

Biblioteca Academiei Române (Filiala Iași) a găzduit, joi, 4 mai, un inedit și frumos eveniment. Publicul ieșean a avut bucuria de a participa la un recital de flaut și poezie susținut de venerabilul profesor universitar Nicolae Maxim, prim flautist al Filarmonicii „George Enescu” din București, în acompaniamentul de vibrafon și glockenspiel asigurat de tânăra ieșeancă Liria Maria Țigăeru, masterand al Universității Naționale de Muzică din București.

Programul a cuprins lucrări de flaut din repertoriul românesc și european, precum *Balada* lui Ciprian Porumbescu, *Improvizatie pentru flaut solo* de Vladimir Rotaru (Chișinău), *Duet nr. 3* de W.A. Mozart, *Variațiuni pe o temă de Rossini* de Frédéric Chopin, sau *Siciliana* Mariei Theresia von Paradis. Remarcabilă a fost includerea în program a lucrărilor câtorva compozitori ieșeni: *Preludiu și Rigaudon* de Vasile Jianu, *Pastorală* de Elena Asachi și *Joc VI – Cadență* de Sabin Păutza. Recitalul s-a încheiat cu emoționanta *Scenă pastorală română* a lui Petre Elinescu.

Impresionanta interpretare la flaut a profesorului Nicolae Maxim a fost acompaniată impecabil, la vibrafon și glockenspiel, de Liria Maria Țigăeru, care, la frageda ei vârstă, are deja o activitate promițătoare. Acordurile minunate ale flautului și acompaniamentul delicat al instrumentelor de percuție au creat o atmosferă de mare sensibilitate și înălțare spirituală.

Ceea ce a dat și mai multă culoare evenimentului a fost alternanța dintre muzică și poezie. Maestru al flautului, Nicolae Maxim este și un mare iubitor de poezie, din care nu doar citește cu mare interes, dar și recită cu pasiune, în cadrul anumitor recitaluri pe care le susține. Selecția cu care a venit la Iași a cuprins poezii ale unor autori români mai noi sau mai vechi, una dintre coordonatele punerii lor împreună fiind tema dragostei de neam și țară. Au fost rostite, în sala Bibliotecii Academiei din Iași, versuri de Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, George Topârceanu, Magda Isanos, Doina Bărcă, Nicoleta Drăgan Bucșă, Evelyne Maria Croitoru, Sarah Dejar, Maria Fitcal, Mihaela Grădinariu, Nicolae Ionescu, Gabriela Machidon, Ion Machidon, Adrian Mierlușcă, Iurie Miron (Chișinău), Sorica Pacioga, Doru Popovici.

Ineditul evenimentului a fost dat și de locul în care s-a desfășurat: sala de lectură a Bibliotecii Academiei Române (Filiala Iași), un spațiu neconvențional, dar spectaculos prin arhitectura sa, al cărui autor este Nicolae Porumbescu, fondatorul școlii ieșene de arhitectură. A fost pentru prima dată când un spectacol de muzică clasică a fost organizat în acest spațiu, scoțându-i în evidență valențe nebanuite și deschizându-i noi perspective. Gazdele au reușit să pună la dispoziția interpreților și a publicului o sală de spectacol mai aparte, în care efectul de amfiteatru a fost obținut și prin folosirea treptelor ce unesc diferitele niveluri ale clădirii.

Recitalul a fost onorat de prezența președintelui Academiei Române (Filiala Iași), acad. Viorel Barbu. În rândurile publicului, destul de numeros, s-au aflat și mulți tineri, elevi și studenți ai școlilor ieșene, pentru care domnul Nicolae Maxim poate fi un model. La venerabila vârstă de 86 de ani, domnia sa susține recitaluri de flaut, reușind să mențină interpretarea la cel mai înalt nivel. Pe lângă interpretarea instrumentală, prin selecțiile pe care le face, prin poeziile pe care le aduce în atenție, prin felul de a fi, prin energia și tonusul domniei sale, Nicolae Maxim menține la un nivel înalt vibrația sufletească, dragostea pentru frumos, dragostea de neam și țară, venerația pentru eroi și strămoși, elemente ce definesc sau ar trebui să definească identitatea noastră.

Biblioteca Academiei, prin vocea doamnei Laura Mocanu, și-a exprimat recunoștința pentru faptul că instituția pe care o conduce a fost aleasă să găzduiască acest emoționant recital.

Valică MIHULEAC

Nicolae Maxim, Cristina Rusu, Laura Mocanu, Liria Maria Țigăeru, Viorel Barbu

Meșterul Manole – o operă-destin

În 8 iunie 2023, la Casa de Cultură din Ploiești a avut loc un spectacol *fusion*, conceput prin care s-a pus în scenă legenda Meșterului Manole. Acțiunea din balada „Monastirea Argeșului” a fost preluată de Victor Cârțu, cel care a creat libretul operei, în timp ce muzica poartă semnătura lui Josef Ioji Kappl. Premiera în concert a *Meșterului Manole* a avut loc în 2013 la Timișoara, însă povestea acestei partituri începe mult mai devreme.

Meșterul Manole a fost un proiect de operă-rock inițiat în 1972 de formația Phoenix care însă nu a putut fi finalizat din cauza cenzurii din perioada comunistă. Dacă ar fi fost realizată atunci, *Meșterul Manole* ar fi reprezentat prima operă rock românească, cu scenariu, costume, coruri și actori.

Josef Kappl și-a îndreptat din nou atenția către *Meșterul Manole* în 2008, finalizând partitura în 2013, când a

avut loc și premiera națională, în 30 noiembrie la Sala Capitol din Timișoara, cu participarea Filarmonicii „Banatul”, condusă de dirijorul Radu Popa. Compozitorul îi mărturisea lui Zoltan Varga într-un interviu din 2019: „opera *Meșterul Manole* este lucrarea mea de căpătâi, lucrarea vieții mele. Ea exprimă toată personalitatea și integritatea mea muzicală. Visul meu neîmplinit rămâne realizarea unei reprezentații scenice, cu un producător și un regizor și cu posibilitatea unei pregătiri temeinice.” „Până acum au avut loc două reprezentații ale operei rock simfonic *Meșterul Manole*. (...) A treia reprezentație trebuia să aibă loc în iulie 2020 la Brașov, însă a fost anulată din cauza pandemiei de COVID-19. Însă, dacă avem noroc să revenim la normal, am bucuria să anunț următoarea reprezentație în 17 februarie 2022 în Ploiești, în cadrul Filarmonicii „Paul Constantinescu”, colaborator permanent al proiectului *Pășărea Rock*.” (www.adevarul.ro – 22.08.2021)

Iată că, din motive logistice, *Meșterul Manole* nu a pășit pe scena ploieșteană nici în 2022, însă un an mai târziu, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Ploiești, spectatorii au putut asculta această nouă reprezentație în concert a lucrării, cu participarea orchestrei și corului Filarmonicii „Paul Constantinescu” ce au fost conduse de Tiberiu Soare; lor li s-au alăturat Nicu Patoș la chitară electrică, compozitorul Josef Kappl la chitară bas și Cristi Rațiu la percuție.

Orchestra și corul nu sunt la prima experiență *crossover* în care să interpreteze lucrări de rock simfonic, iar colaborările anterioare au contribuit fără îndoială la siguranța artiștilor pe scenă. Atât membrii orchestrei cât și coriștii s-au făcut remarcăți în special în momentele de solo și în momentele în care melosul tradițional domina discursul muzical. Din păcate, unele intervenții corale nu au fost atât de bine acoperite din punct de vedere al sonorizării; mă refer în special la momentele de ansamblu suprapuse instrumentelor electrice, care au un volum sonor considerabil. Momentele-cheie însă au putut fi percepute de publicul care a fost implicat încă de la primul număr al spectacolului, aplaudând numerele preferate. Acest aspect este relevant deoarece corul are o importanță aparte în dezvoltarea intrigii: Stihiile, prin corul de femei și intervențiile solistice feminine dau poveștii un aer shakespearian, tragic prin excelență, în timp ce meșterii – corul bărbătesc sau soliștii ce intervin – amplifică conflictul interior al personajului principal.

Ambele partide accentuează sentimentul de neputință ce crește cu fiecare intervenție a lui Manole – rol ce a fost pus în scenă de tenorul Liviu Iftene. Vocea sa clară, deschisă, a portretizat un Meșter sincer cu calfele, un lider dedicat cauzei sale și măcinat de alegerea imposibilă în fața căreia se afla, dar cu o imensă putere de convingere.

Miruna – o alternativă a personajului Ana din balada populară – a fost înfățișată în această ocazie de soprana Cristina Vasilache, o voce cu timbru potrivit cu cel al lui Liviu Iftene. Miruna construită de Cristina Vasilache a fost ingenuă dar determinată, sinceră dar încrezătoare în soțul ei, demonstrându-și până în ultima clipă dragostea curată.

În ultimul act, tensiunea crescândă din dialogul lui Manole cu Miruna este evidențiat printr-un acompaniament din ce în ce mai încărcat, până la intervenții ale instrumentelor electrice care, precum o furtună, acaparau treptat scena. Muzica a fost completată și de un spectacol de lumini în centrul căruia s-a aflat imaginea mânăstirii; fragmentată pe cele cinci ecrane led, ea a guvernat vizual întregul spectacol, precum o fantomă din piatră și cărămidă în care Miruna și-a găsit sfârșitul (vieții) și începutul (nemuririi).

De-a lungul celor trei acte am putut observa evoluția lui Manole – de la meșterul plin de speranță și dragoste pentru proiectul pe care era convins că trebuie să îl săvârșească și care avea să îi aducă faima mult așteptată, la artistul nimicit de pasiunea pentru arta pe care n-a putut să nu o înfăptuiască, cu orice preț: cu prețul vieții celor dragi. Iar în finalul tragic am întâlnit un Manole consumat de obsesia sa pentru opera de piatră și o Mirună devastată de dragostea mireană ce o purta soțului ei. ...Iar ascultătorului i-a rămas să răspundă la o întrebare: cine a iubit cel mai mult?

Norela-Liviana COSTEA

O seară de vară muzicală la Cluj

Dimensiune determinantă a vieții, evoluției și activității umane la scară individuală și universală, succesiunea anotimpurilor s-a afirmat ca temă recurentă în universul artistic, fiind redată cu succes de literatura muzicală consacrată sau de dată mai recentă. Proiectul „Anotimpuri contemporane” organizat de Asociația Culturală „Sound Borders” ne propune în acest an 2023 un „circuit” aparte al celor patru anotimpuri, realizat printr-o serie de evenimente (concerte, mese rotunde) susținute de Ansamblul „Couleurs” (aflat sub conducerea lui Alexandru Ștefan Murariu) și care angrenează compozitori din diverse colțuri ale țării. Publicul are, așadar, prilejul inedit de a asculta în primă audiție absolută lucrări programatice constituite pe baza unei teme singulare, surprinse apoi analitic în studiile semnate de cei 4 muzicologi „sezonieri”.

Seara zilei de 15 iunie a adus pe scena Sălii Studio a Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca cel de-al doilea concert – de „vară” – din suita de anotimpuri și un repertoriu captivant, semnat de 4 tineri compozitori care au asimilat tema estivală prin abordări care, deși par să fi fost în unanimitate subsumate ideii de „călătorie” (fapt semnalat în prealabil și de muzicologul desemnat să aprofundeze aspectele tehnice și expresive ale pieselor din program, Bianca Șuşman), s-au dovedit extrem de originale.

Primul pas al „călătoriei”, respectiv prologul, ne-a transpus în spațiul idilic, familiar, al folclorului românesc, din *Pastorala I* de Aurel Stroe (1979), într-o versiune revizuită timbral de către membrii grupului „Trio Contraste”, interpretată de Ramona Murariu (flaut), Alex Lazăr (pian) și Toni Vîntur (percuție). Simplitatea discursului muzical, construit prin dialogul mai concentrat sau mai arid, pe alocuri, dintre flaut și pian, fluiditatea liniilor modale având ca suport efectul sonor de țambal, articulat de pedala percuției, au reliefat cu succes, preț de câteva clipe, orizontul „plaiului nostru ondulat”.

Programul a continuat cu o „călătorie în afara granițelor”, către o destinație balcanică propusă de compozitoarea Emanuela-Izabela Vieriu și descrisă într-un mod extrem de sugestiv de suita *Skopje pentru clarinet, violoncel, vibrafon, timpani și pian*. Lucrarea își are sursa de inspirație într-o vizită întreprinsă de autoare în Macedonia, în vara anului 2022, și surprinde, printr-o rememorare subiectivă, intimă, câteva dintre aspectele care au impresionat-o în mod profund: peisajele, diversitatea culturală, ospitalitatea localnicilor. Principiul contrastului, aflat la baza celor patru părți ale piesei care evocă imagini și figuri simbolice ale spațiului balcanic – *Mist over Vardar, Alexander the Great, Skopje at night, Old Bazaar* – au pus în valoare abilitățile interpretative ale membrilor Ansamblului „Couleurs” implicați (Cristian Ciolacu, Adela Hania Greab, Toni Vîntur și Alex Lazăr), straturile melodice diafane și configurațiile timbrale restrânse din fiecare mișcare relevând, independent de evoluția latentă sau mai dinamică a muzicii, caracterul interiorizat, definitiv, al lucrării.

Prezentarea piesei *Delta Aquariids II* – semnată de compozitorul clujean Sebastian Țună și interpretată de Ramona Murariu (flaut), Cristian Ciolacu (clarinet), Sanda Răileanu (harpă), Alex Lazăr (pian) și Adela Hania Greab (harpă) – ne-a îndreptat atenția și imaginația către ploaia de meteoriți cu același nume, fenomen astronomic desfășurat anual în perioada verii. Subiectul lucrării a oferit un context prielnic de

valorificare a tehnicii spectrale, față care autorul a manifestat un pronunțat interes în ultimii ani, iar utilizarea armonicilor naturale în texturi puternic dinamizate din punct de vedere timbral – membrii ansamblului articulând în mod convingător, pe lângă *cluster*e pregnante și sprintene linii figurative, diverse efecte sonore: *glissando*-uri și *tremolo*-uri pe coardele pianului acționate de degete sau prin peria pentru tobe, sunete *col legno battuto* (violoncel), *frullato* sau aerate (flaut & clarinet) ș.a. – a avut ca rezultat o muzică de mare impact descriptiv, configurată cu rafinament la limita dintre predeterminare și aleatorism.

Tot în sfera fenomenelor naturale s-a situat și programul piesei *Apogee* de Áron Török-Gyurkó, care pornește de la entropia bioclimatică generată de excesul și culminația energiei solare pătrunse în emisfera Pământului în perioada anotimpului de vară, redistribuită apoi de circulația atmosferică. Redarea muzicală a macro și microproceselor de intensificare treptată, a impulsurilor explozive urmate de atenuare energetică s-a făcut, din punct de vedere componistic, cu ajutorul sunetului, aflat adesea la graniță cu zgomotul (pianul prezentând, nu în puține rânduri, efecte percusive), al paletei dinamice extinse, al fundamentului metro-ritmic și structurii formale, cu un rol esențial în delimitarea diferitelor curbe și durate de desfășurare. În plan interpretativ, „traducerea” partiturii s-a făcut cu înaltă precizie și implicare de către Ansamblul *Couleurs*, entuziasmul general în raport cu nonconformismul pronunțat al lucrării și impactul preconizat manifestându-se, de altfel, încă din ziua premergătoare concertului, în cadrul mesei rotunde organizate la Turnul Croitorilor din Cluj-Napoca.

Amplul periplu muzical întreprins în seara de 15 iunie 2023 s-a finalizat cu o revenire la obârșii. Lucrarea *La cireșe* semnată de compozitorul clujean Aurelian Băcan, având la bază istorisirea lui Creangă din „Amintiri din copilărie” ne-a ghidat, prin caracterul ludic,

viguros și pronunțatele valențe narative ale discursului tonal-funcțional (Cireșul, copacul fiind simbolizat de centrul tonal al sunetului *re*, răspândit în întreaga piesă), într-o fascinantă călătorie în timp. Succesiunea episoadelor muzicale descriptive, de un puternic dramatism, pregătesc momentul de maximă tensiune în care mătușa Mărioara se năpustește asupra lui Nică, fugărindu-l cu jordia în mână până când distrug întregul lan de câneșă, moment care a fost marcat într-o manieră mai mult decât convingătoare prin țipătul „cu vocea cât se poate de tare” (conform partiturii) al percuționistului Toni Vîntur, spre deliciul publicului. De impact a fost, de altfel, și vizionarea, în introducerea piesei, a fragmentului evocat, într-o ecranizare din anul 1965.

Ultimul gest al seriei i-a revenit publicului participant. Aplauzele furtunoase la adresa protagoniștilor – Ansamblul „Couleurs” format din Ramona Murariu (flaut), Cristian Ciolacu (clarinet), Sanda Răileanu (harpă), Alex Lazăr (pian), Toni Vîntur (percuție), Francesco Ionașcu (vioară) și Adela Hania Greab (violoncel), aflat sub conducerea lui Alexandru Ștefan Murariu – și a compozitorilor – Emanuela-Izabela Vieriu, Sebastian Țună, Áron Török-Gyurkó și Aurelian Băcan – au confirmat, în egală măsură, valoarea muzicii contemporane, sporită de abordarea entuziastă, profesionistă, originală și accesibilă din cadrul Proiectului „Anotimpuri Contemporane.” Felicitări tuturor celor implicați și mult succes în continuare!

Paula ȘANDOR

Restituiri

Fascinația tatălui meu pentru muzică era de când lumea. Gusta romane, cântece de petrecere și jazz, dar, nu știu prin ce căi, muzica clasică îl vrăjea literalmente. Avea un uriaș respect pentru ea și îi considera pe muzicienii culți un soi de supraoameni. Când maestrul **Sergiu Celibidache** a venit să dirijeze în România, în 1978,

Membrii Filarmonicii, întâmpinându-l la cina festivă pe maestru

tata s-a dat peste cap și a reușit să ia aprobare să filmeze toate repetițiile și concertul ce a urmat la Ateneu. În tot Bucureștiul, evenimentul a creat valvă. Celibidache avea o părere foarte proastă despre conducerea țării de atunci, era un inamic important al comunismului, așa că faptul că i s-a permis să vină acasă la el era absolut incredibil. Dar maestrul era prea mare, era în apogeul carierei sale fenomenale, era adulat în toată lumea, avea un pedigree mult prea fabulos ca să fie refuzat. Chiar și în ziua de azi, vizitele sale la București sunt văzute ca puncte de reper și de cotitură pentru viața culturală românească. În fine, tata a fost acolo, la Ateneu, și operatorul îl urma îndeaproape, filmând conștiincios orice se

întâmpla. Sunt zeci de ore de repetiții filmate, dar nu le-am văzut niciodată – chiar mă întreb unde ar putea fi toate acele cadre. Cred că e și un scurt interviu cu marele dirijor, altul decât cel ce e postat de TVR, pierdut prin arhivele studioului „Sahia”. Tata a fost foarte emoționat pe tot parcursul săptămânilor de repetiție. Venea acasă și ne povestea cu lux de amănunte toate replicile, toate poantele, toate indicațiile ce le-a surprins. La repetiția generală m-a luat și pe mine. Stăteam în culise, în grija domnilor de la recuzită, care nu mă lăsau să mă apropriei prea mult de ușa spre scena unde se lucra de zor. Am apucat să-l văd, însă, doar în pauză, când eu stăteam cumințel și intimidat pe o băncuță. Celibidache a trecut pe lângă mine, însoțit de un alai de oameni, unii îmbrăcați lejer, cu instrumentele în mână, alții în costume, cu aere de securiști sadea. M-am ridicat în

picioare – el, văzându-mă, a înclinat un pic din cap, zâmbind. Am mormăit, mortificat, un soi de „bună ziua” anemic și sfios. Nu am văzut niciodată un om atât de intimidant. Cert e că eram înghețat de respect și fâstăceală. A trecut de mine, iar la capătul culoarului s-a oprit în dreptul tatălui meu, l-a mângâiat un pic pe umăr, au vorbit un minut, gesticulând amândoi nonșalant. Apoi maestrul s-a dus în salonul oficial, unde avea pregătite niște gustări, apă,

Alături de Varujan Cozighian

și unde putea să stea singur. Am fugit la tata să-l întreb ce a vorbit cu el. Mi-a zis că i-a sugerat să mute aparatul de filmat din fața lui în sală și să filmeze și spectatoriul prezenți la repetiție. M-am simțit incredibil de mândru de tatăl meu. La câteva zile după fantasticul concert, tata a adus acasă niște poze de la recepția în onoarea lui, fotografiate în holul Ateneului, unde ea a avut loc. În acele fotografii, printre altele, Celibidache era la masă, lângă directorul Filarmonicii, maestrul Ion Voicu, ascultând cu un imens interes un taraf de lăutari, cu Toni Iordache la țambal și alți mari interpreți de atunci. Pozele s-au pierdut. Nu mai știam nimic de ele. Dar o întâmplare fericită a făcut să găsesc o parte din ele. Sunt deci fotografii unice, făcute de tata, pe care, aproape sigur, nu le-a mai văzut nimeni. Le-am dăruit Universității de Muzică din București, maestrului Dan Dediu, pentru că simt că acolo le era locul. Ele au fost scanate și puse cu grijă la arhivă. Dar cred că trebuie să fie văzute și de alții.

Iată unele dintre ele.

Răzvan GEORGESCU

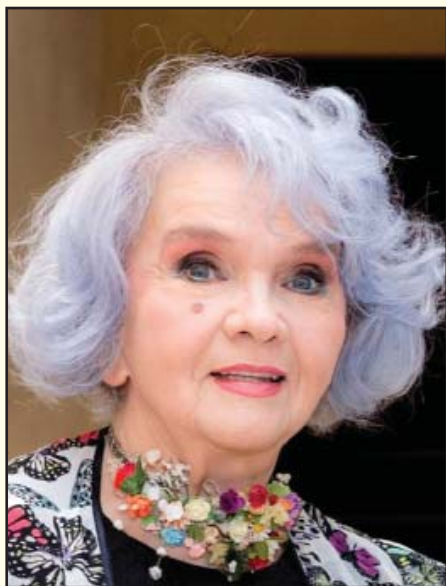
Toți invitații ascultând taraful Toni Iordache

În centrul imaginii, violonistul Ion Voicu, Sergiu Celibidache și doamna Madeleine Voicu

Aniversări, comemorări...

În 9 iulie 2023 **Margareta Pâslaru** a împlinit 80 de ani, sărbătorind totodată 65 de ani de activitate, marcați și la gala „România ești tu” prin Trofeul de Excelență pentru 65 de ani de Carieră Artistică cu Realizări Remarcabile”. Această recunoaștere s-a alăturat palmaresului bogat al artistei, unde regăsim „Premiul Academic și Trofeul Uniunii Cineaștilor din România” la Gala Premiilor UCIN (2021), „Premiul de Excelență pentru întreaga activitate Margareta Pâslaru – Artist Plurivalent” oferit de UARF (2016), „Trofeul Gala Crucea Roșie” (2014) și Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler oferit de Casa Regală a României (2013),

dar și premiul revistei noastre, printre altele. Cu o voce inconfundabilă și cu o activitate artistică greu de egalat, artista continuă să lanseze frecvent piese noi, în ultimii ani propunând publicului producții la care a semnat atât versurile cât și muzica, noile partituri fiind tipărite la Editura UNMB. Margareta Pâslaru a dăruit românilor șlagăre precum „Lasă-mi, toamnă, pomii verzi!”, „Timpul” și multe altele, continuând și astăzi să așeze pe portativ ideile muzicale ce se concretizează într-un repertoriu diversificat (cele mai recente fac parte dintr-un album aniversar intitulat „Timpul nu moare”).

16 iunie 1928 a fost data nașterii dirijorului **Sergiu Comissiona**, trecut în neființă la 5 martie 2005. S-a născut la București într-o familie evreiască, într-o perioadă în care diferitele regimuri nou instaurate propuneau numeroase măsuri opresive ce vizau grupurile etnice minoritare. A fost admis la Conservatorul din București, unde a beneficiat de îndrumarea unor profesori precum Ion Dumitrescu, George Georgescu și Constantin Silvestri. La

doar 17 ani a debutat la Opera de Stat din București, convingând conducerea instituției că îl poate suplini pe dirijorul principal care nu mai putea conduce

orchestra în seara spectacolului. Astfel și-a făcut intrarea pe scena lirică, dirijând *Faust* de Charles Gounod, în timp ce pe scenă în rolul „Margareta” evolua chiar mama sa. În 1955 a devenit director al respectivei instituții lirice, însă înăsprirea restricțiilor l-a determinat să emigreze patru ani mai târziu, alături de familia sa. A deținut diferite funcții de dirijor principal al unor instituții muzicale din Europa, Asia și Statele Unite ale Americii. A continuat călătoriile și colaborările ca dirijor invitat chiar și în ultimii ani de viață, incluzând de multe ori în programele sale lucrări ale compozitorilor români. După 1990 a revenit în România, la pupitrul orchestrelor simfonice bucureștene ori în calitate de membru al juriului Concursului „George Enescu”.

În urmă cu 95 de ani, la 28 iunie 1928, la București venea pe lume compozitorul, muzicologul și pedagogul **Adrian Rațiu**. La Conservator

i-au fost dascăli Marțian Negrea și Theodor Rogalski printre alții, el însuși

devenind mai târziu profesor în cadrul aceleiași instituții. În muzica sa, Adrian Rațiu a abordat aproape toate genurile – de la partituri pentru orchestră simfonică până la lucrări camerale și muzică vocală. Activitatea sa a fost recunoscută prin premii precum cele acordate de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România (în anii 1967, 1972, 1973, 1981, 1990, 1993) și premiul „George Enescu” oferit de Academia Română. Adrian Rațiu s-a stins din viață în 3 noiembrie 2005, la București.

În 14 iulie 2023 s-au împlinit 140 de ani de la nașterea compozitorului **Alexandru Zirra**. A început studiul muzicii la Conservatorul din Iași, fiind apoi încurajat să-și continue formarea artistică la Conservatorul „Giuseppe Verdi” din Milano. Susținut de partidul „Totul pentru țară” a deținut poziții importante, inclusiv la Radiodifuziune și la Opera Română din București. Mai târziu, în calitate de director al instituției ieșene a implementat numeroase schimbări ce aveau să crească nivelul actului educațional – de

la înființarea căminului și a cantinei pentru studenți până la organizarea bibliotecii, a arhivei și asigurarea unor condiții de muncă îmbunătățite pentru profesori. Între opusurile semnate de Alexandru Zirra vom găsi opere (printre care *Alexandru Lăpușneanu*, *Capra cu trei iezi* etc.), genuri simfonice, dar și muzică de cameră; pentru uzul studenților, în 1928, a elaborat și un „Tratat de armonie”. Începutul vieții universitare muzicale din Iași este strâns legat de Alexandru Zirra, plecat la cele veșnice în 23 martie 1946, la vârsta de 62 de ani.

În 3 iulie 1973, la vârsta de 72 de ani, pleca dintre cei vii compozitorul **Vasile Popovici**, venit pe lume în 21 ianuarie 1900. Studiile muzicale le-a

făcut la Odessa, Iași și Paris, interesul său componistic fiind orientat cu precădere către muzica corală și cea folclorică; a întreprins diverse studii folclorice și a realizat armonizări ale unor melodii populare, pe care le-a reunit în culegeri. Activitatea i-a fost

recunoscută prin acordarea Premiului de Stat în 1953 și a Ordinului „Meritul Cultural, clasa a II-a”, în 1970.

În 7 iulie 2008 părăsea această lume **Ada Brumaru**, muzicolog și critic

muzical, născută în 5 iulie 1930. La Conservatorul din București i-au fost dascăli George Breazu, Ion Dumitrescu și Constantin Bugeanu, printre alții. O mare parte a activității profesionale a desfășurat-o la Societatea Română de Radiodifuziune unde din 1950 a devenit redactor muzical. Apoi, în perioada 1954-1972 a fost șef de redacție, iar între 1972 și 1986, realizator. În volumul intitulat „Însemnări răzlețe”, cititorul de astăzi poate parcurge câteva zeci dintre articolele publicate de-a lungul anilor de criticul muzical Ada Brumaru; la Editura Muzicală a publicat și volumul „Romantismul în muzică”. Activitatea sa muzicologică a fost recunoscută de colegii de breaslă, primind în trei ocazii premiul acordat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România.

Norela-Liviana COSTEA

Laconisme de l'aile - Kaija Saariaho (1952-2023)

Pe 2 iunie anul acesta lumea muzicală a aflat cu mare tristețe despre trecerea în neființă a compozitoarei Kaija Saariaho, personalitate de mare prestigiu a artei contemporane. Am întâlnit-o la Cursurile de Vară de la Darmstadt (Germania), în anii '80. Era o persoană frumoasă, înaltă, distinsă, cu părul roșu și ochii verzi, care atrăgea imediat toate privirile. După 1995, am realizat două emisiuni despre muzica ei la Radio România Cultural, îi cunoșteam deja câteva lucrări de pe CD-uri, iar Nicolae Brânduș, Președintele Secțiunii Naționale Române a SIMC din acea perioadă, inițiasse o serie de emisiuni la Radio, în dorința entuziastă de a face cunoscute publicului românesc personalitățile muzicii contemporane.

Muzica Kaijei Saariaho s-a afirmat repede pe scenele internaționale, era îndrăgita atât de public, cât și de muzicienii care o interpretau. A scris lucrări importante în toate genurile: lucrări solo, muzică de cameră, lucrări concertante, orchestrale, opere. A primit numeroase comenzi de la orchestre, festivaluri și instituții muzicale de prestigiu precum: *Lincoln Center*, *Barbican Center*, Filarmonica din Los Angeles, *Orchestre de Paris*, Filarmonicile din Berlin și din New York, *Cleveland Orchestra*, *IRCAM*, *BBC Orchestra*, *Vienna Modern Festival*, *Salzburg Festival*...

A fost distinsă cu premii importante și numeroase; printre alte distincții prestigioase pe care le-a primit se numără Premiul „Nemmers” al Universității Northwestern (se menționează în dreptul premiului: „pentru că a transformat tehnicile de avangardă într-o lume luminoasă, cu culori schimbătoare și profunzime emoțională, oglindind experiența umană”), Premiul Fundației „BBVA Frontiers of Knowledge” în muzica contemporană și Premiul „Polar Music” (echivalent cu Premiul Nobel pentru muzicieni). La începutul anului 2023, președintele Finlandei i-a acordat titlul onorific de „Academician al Artelor”.

Simpla enumerare a câtorva dintre titlurile lucrărilor sale poate să contureze deja în mintea noastră o impresie despre preocupările sale muzicale, despre rafinamentul și sensibilitatea sa, despre preferința sa pentru lumea viselor, a miturilor și a misterelor: *Graal théâtre* (concert pentru vioară și orchestră, scris pentru Gideon Kramer), *The Castle of the Soul*, *Orion* pentru orchestră, *L'Aile du Songe* pentru flaut și orchestră, *Laterna Magica* pentru orchestră, *Cendres*, *Petals*, *Mirage*, *Jardin secret*, *Caliban's dream*, *Du Cristal*.

Născută la Helsinki în 1952, Kaija Saariaho a urmat cursurile Academiei Sibelius, apoi a studiat la Freiburg (Germania) cu Brian Ferneyhough și Klaus Huber, iar în 1982 s-a mutat la Paris unde a studiat la IRCAM, cu dorința de a adăuga cu ajutorul mijloacelor electronice o dimensiune „magică”, „misterioasă” în sonoritățile muzicii sale.

Kaija Saariaho a scris 6 opere. Prima dintre ele, *L'Amour de Loin* (2000), comandă a festivalului de la Salzburg și a Teatrului Châtelet din Paris, a fost pusă în scenă la Metropolitan Opera în 2016, după ce lucrarea obținuse deja Premiul Grawemeyer pentru compoziție muzicală (în 2003) și înregistrarea premierei sale a câștigat Premiul Grammy pentru cea mai bună înregistrare de operă (în 2011). Ultima sa operă *Innocence*, descrisă de *The New Yorker*

drept „un strigăt monumental împotriva violenței armelor”, a avut premiera în 2021 în Franța și s-a bucurat de un succes uriaș. În 2022, Kaija Saariaho a fost invitată de onoare a festivalului *Musica* din Strasbourg, cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

„Când eram copil, îmi imaginam deja muzică, aceasta făcea deja parte din mine, dar nu eram încă conștientă. Când încercam să adorm seara, auzeam muzică și credeam că ea ieșea din urechile mele. Îi ceream mamei să-mi închidă urechile...” (Kaija Saariaho, 2005, în *Le passage des frontières*, Éditions MF, 2013)

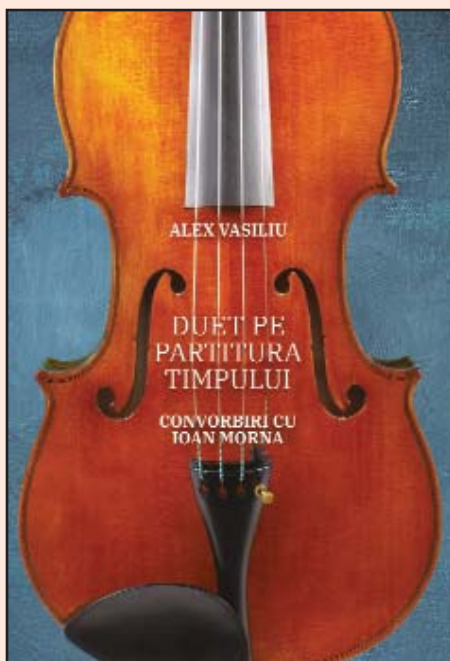
„Muzica ei tremură și strălucește, dar nu este niciodată lipsită de forță; luxuriantă și adesea amenințătoare, acoperite de un mister întunecat, piesele ei evoluează cu sinuozitatea musculară a șerpilor.” (Zachary Woolfe, *The New York Times*)

Doina ROTARU

Alex Vasiliu – *Duet pe partitura timpului. Convorbiri cu Ioan Morna*

Ideea de a scrie astăzi o carte despre istorie, indiferent de perioada supusă atenției, implică, în egală măsură, asumarea unui demers provocator și complex. Dincolo de parcurgerea binecunoscutului traseu, ce presupune documentarea asupra subiectului, descoperirea, selecția, compararea și sistematizarea surselor, autorul este obligat să se confrunte cu documentul, cu mărturiile unor protagoniști ai epocii respective în scopul de a oferi receptorului o imagine cât mai apropiată de adevărul istoric. În procesul actual de interpretare a fenomenelor din trecutul mai apropiat sau îndepărtat, devine esențială conștientizarea capacității diferite de asimilare a ideilor din partea unui cititor. Agasat de frazeologia unor semnatari din alte epoci, care din dorința de a impresiona prin vastitatea materialului expus într-un stil emfatic, într-o aglomerare de informații neprelucrate, lectorul caută să descopere emoția ce transpare din conținut, maniera dinamică, inedită de expunere, psihologia ce a stat la baza cercetării în cauză, experiența autorului vis-à-vis de tematica abordată. Receptorul de astăzi este grăbit, selectiv, pretențios, și, dacă nu i se oferă soluția îndelung așteptată, dacă nu i se creează imediat acea stare pe care a imaginat-o în momentul când a deschis cartea, cu siguranță nu o va finaliza. Pentru că, indiferent de seriozitatea conținutului, contează maniera de transmitere a acestuia, conform acelei cunoscute sistematizări asupra gradului de impact în urma lecturii.

Există mai multe tipuri de cărți: cele pe care le răsfoiești, cele din care îți extragi idei folositoare pentru alte studii sau volume, cele citite pe nerăsuflăte, încât simți nevoia să le memorezi... Este și cazul volumului intitulat *Duet pe partitura timpului. Convorbiri cu Ioan Morna* (Editura Muzicală, București, 2022), în care autorul, **Alex Vasiliu**, ne dezvăluie cu ajutorul interlocutorului său, artistul Ioan Morna, amănunte din istoria Iașului muzical începând din anul 1963, despre viața și activitatea muzicienilor, încă necunoscute. Și, dacă istoria postbelică a Iașului este prezentată prin intermediul unui muzician de cultura, de calibrul interpretului și profesorului Ioan Morna (1943-2019), provocat în rostirea amintirilor de către un jurnalist, muzicolog, la rândul lui fin observator dedicat activității artistice în decursul a numeroase decenii, cartea despre muzică și muzicieni devine un document. Indiferent de genul publicistic cultivat, de perspectiva de abordare (jurnalist radio-TV, critic muzical în presa scrisă, muzicolog, profesor dr.) și, mai ales, de tratarea a unor subiecte unice în interiorul unor volume integrate celor două coordonate ale preocupărilor sale - artiștii de ieri și de astăzi din sfera academică (*Dialoguri neprotocolare, Muzicologia și jurnalismul. Prezența muzicii clasice în media românească de după 1989*); sau muzicienii de jazz (*Creația lui Richard Oschanitzky. Trăsături stilistice, Jazz în România – Jazz românesc. Vol. I: Jancy Kőröszky*), **Alex Vasiliu** s-a remarcat

prin aducerea în fața publicului a documentelor, a mărturiilor unor participanți activi în acțiunea de reconstituire a istoriei, așa cum a fost.

De data aceasta, personajul-cheie al istoriei muzicii postbelice ieșene este **Ioan Morna**, profesor la Colegiul Național de Arte "Octav Băncilă" (1965-2001), la Conservator (1968-2005), instituții în care a predat timp de 4 decenii, instrumentist, violonist, șef de partidă la vioara a II-a în orchestra Filarmonica "Moldova", personalitate cu totul specială în context artistic local și național, din a cărui cultură și memorie fenomenale, ne familiarizăm cu ambianța efervescentă a Iașului din a doua jumătate a secolului XX, cu realizările, cu eforturile domniei sale și ale contemporanilor, interpreți, profesori, manageri de instituții. Muzicianul-personaj contribuie astfel la reconstituirea unei etape a istoriei, deși dificilă din punct de vedere politic, dezvăluită însă din perspectiva sublimată a artistului superior, ce a depășit vicisitudinile centrându-și ideile pe coordonatele autoperfecționării artistice sau didactice. O evocare sensibilă, cu ajutorul rostrilor încărcate de miez, uneori cu tentă nostalgică, alteori umoristică, însă de fiecare dată impregnate de o spiritualitate adâncă, de conștiința profundă a omului ales, înzestrat cu talentul vorbei și al faptei, dar mai ales capabil să transmită din tainele acumulate în decursul unei existențe demne de invidiat.

Pentru că în redarea *duetului pe partitura timpului* personajul cărții, interpretul violonist **Ioan Morna** este însoțit de interpretul cuvântului, **Alex Vasiliu**, a cărui bogată experiență în domeniul publicistic presupune abordarea novatoare a genurilor, nu ne surprinde concepția inedită a volumului supus atenției, ce depășește sfera unor *convorbiri* tradiționale prin întrepătrunderea paginilor de memorialistică, portret, cronică. Interesant este că abordarea creativă a genului de colocvii se reflectă în structura volumului (*Cuvânt înainte, Începuturi întârziate, Profesorii și colegii din Conservatorul ieșean, Experiențe și succese în Cvartetul Moldova, Am intrat în noua orchestră a Filarmonicii, în era Ion Băciu, Orchestra de cameră a Filarmonicii la Bayreuth, Mari interpreți români și străini în turneu la Iași, George Vintilă, Impresii despre violoniști, Mari dirijori la Filarmonica din Iași, O politică nefastă – frământări și suferințe, Activitatea pedagogică*), prin corelarea unor momente ce recompun personalitatea artistului **Ioan Morna**, cu episoade din activitatea muzicienilor, a instituțiilor de profil.

Volumul *Duet pe partitura timpului. Convorbiri cu Ioan Morna*, publicat în 2022 la Editura Muzicală, provoacă orice pasionat al istoriei să descopere amănunte ale relației complexe, fascinante **om-artist-profesor-epocă**. Cele 197 pagini scrise admirabil de **Alex Vasiliu** împreună cu partenerul său de dialog, într-un dinamism perpetuu al relatării, înfățișează muzicieni excepționali care au ținut în diferite instituții istoria muzicii postbelice ieșene, importantă spre a fi cunoscută, reținută și de tânăra generație..

Loredana IATEȘEN

Eugen Doga: "Din pulberea iubirii..."

În urmă cu câțiva ani, doamna Lili Bobu a organizat două concerte excepționale dedicate lui Eugen Doga, la Opera din Iași și la Casa de cultură a sindicatelor din Botoșani. Era vorba atunci, în principal, de minunatul ciclu de cântece "Dialogurile dragostei", pe versuri de Mihai Eminescu și Veronica Micle – chiar așa, ce montare memorabilă ar constitui pentru orice teatru liric din țară! Și iată că avem acum în față un volum impresionant, intitulat "Din pulberea iubirii...", reunind arii și romanețe pe versurile celebrilor îndrăgostiți ai literaturii noastre – ediție bibliofilă inițiată și coordonată de aceeași Lili Bobu sub egida Asociației culturale "Regal d'Art" și tipărită excepțional la editura Pim Service din Iași (manager Maria Petrariu). Mărturisim că am admirat și alte realizări de acest gen ale editoarei, multe cu tematică muzicală, dar cea de față depășește toate așteptările, dezvăluind afecțiunea specială nutrită de autoare față de octogenarul compozitor. Volumul include partituri (redactori muzicali: acad. Eugen Doga, Marius Hristescu), reproduceri de artă, fotografii, citate și semnături olografe, amintiri, atrăgând atenția încă de la coperta din catifea turcoaz, pe care sunt montate, ca două medalii auri, efigiile poetilor Mihai Eminescu și Veronica Micle realizate la Monetăria Statului, cu sprijinul Clubului Rotary Botoșani.

În textul introductiv, o adevărată profesiune de credință, Eugen Doga trece în revistă avaturile accederii către scrierile poetilor și surpriza pe care i-au produs-o versurile Veronicăi Micle, "ce par a fi scrise special pentru muzică". Tot din rândurile aparținând protagonistului aflăm despre "Academia Emil Loteanu", altfel spus despre magia pătrunderii în tainele limbii române, în care apoi se va simți ca acasă, cu ajutorul neprecupețit al prietenului și colaboratorului apropiat, regizorul Emil Loteanu, cei doi fiind împreună pe genericul unor filme de referință, cum ar fi "Anna Pavlova", "Șatra (O șatră urcă la cer)" sau "Lăutarii". Prefața volumului este semnată de reputatul eminescolog, acad. Mihai Cimpoi, iar o documentată postfață aparține fostei directoare a Muzeului "Mihai Eminescu" din Iași, prof. dr. Lucia Olaru Nenați, din care ne permitem să reținem o serie de considerații pe marginea acestui volum la care a fost unul dintre consultanții literari. Dânsa numește inspirat cartea drept un "ceaslov" impunător, în care figurează și repro-

duceri legate de conținut, între autori numărându-se Nicolae Grigorescu, Sabin Bălașa, Ligia Macovei. Între paginile alb-sidefate sunt intercalate cele auri, cu manuscrise ale poemelor și ale scrisorilor celor doi îndrăgostiți. În această epopee a unui "destin în do major" Lili Bobu a introdus un capitol intitulat "Eouri co-rezonante", în care sunt reunite citate și rostiri laudative din partea unor personalități care l-au cunoscut și l-au apreciat pe Maestru. Dar poate cel mai captivant capitol al cărții, "Misiunea noastră este să fim fericiți", este cel dinspre final – un amplu dialog între autoare și Eugen Doga, acesta din urmă adresând un îndemn de urmat: "Strigătul meu: îmbătați-vă din dragoste de viață, de lumină, de oameni buni și frumoși! Purtați în sinele vostru dorul dragostei! Misiunea noastră este să fim fericiți!".

Cartea aceasta monumentală, ce se află deja la Academii de la București și de la Chișinău, este o impresionantă culegere de lucrări muzicale de clasă înălțuite într-un op alcătuit cu har și cu respect față de valorile autentice ale neamului.

Octavian URSULESCU

Ce e amorul?

Versuri: Mihai EMINESCU
Muzica: Eugen DOGA

Suave. con piacere

Tenore

Piano

Co c e -

mo-nu? c un lung pri - lei pen - tru du - re - re; căd mi de

11
lac - rimi nu-l a - lung și tot mai mul - te ca - ra. Da un

THE MARSALISES

Pe acoperișul lumii cu big band-ul tuturor big band-urilor, JAZZ AT LINCOLN CENTER ORCHESTRA și eroul său, WYNTON din DINASTIA MARSALIS de New Orleans. În ierarhia jazzistică, prima familie a Americii.

S-a întâmplat din nou! Și tot ca în 2021, nu în ultimul rând grație prieteniei camarazilor de arme Cristian Măcelaru și Wynton Marsalis, să sărbătorim în avans Ziua Americii, de astă dată pe 26 iunie la Ateneu, chiar cu un simbol al împlinirii visului american. Fenomenul WYNTON MARSALIS. Mereu pe calea potrivită, la timpul potrivit. Și fără excepție ținând întotdeauna la vârf, cu atâta forță cât n-a rezidat vreodată într-un singur om.

Remember anii '80 la New York, când, în contrapartida vrăjitorului MILES, reintrat în arena electrică (curat uzină SF!) cu scop declarat spulberarea clasamentelor

pop... ce faci, generale?! asta-i înaltă trădare! - se auzea, acuzatoare, vocea celui mai tânăr sudist, abia descins în metropolă. A se citi: cavalerului eleganțelor, Wynton Marsalis. Trompetistul bifrons (clasic/jazz) de feroce virtuozitate și tehnică nemaipomenită de la D. Gillespie încoace, Predestinatul a lansa, exact acolo și atunci, **Cruciada finerilor lei** pentru recucerirea tradițiilor post-bop jazz-ului acustic de dinaintea odiseei fusion. Mișcare, fără precedent devenită obiectul campaniei promoționale susținute de însăși Casa Columbia. Și atât de sinonimă re-celebrărilor sacrosantei moșteniri a mării culturi americane, cu inclusiv, întoarcerea la *dress code*-ul pierdut în generația *jeans*-ilor și jachetelor rupte, încât explozia pe piață a **Cvintetului fraților Marsalis (Wynton și Branford)** a fost punctul din care începuse și numărătoarea Grammy-urilor.

Până azi, nu mai puțin de 9 înnobilând vitrina cu lauri oferiți respectatului ca un Dumnezeu, **Wynton Marsalis**. Contemporanul nostru NEA Jazz Master! Mesagerul Păcii și Ambasadorul Cultural al Departamentului de Stat USA.

Prescurtat, cel mai faimos jazzman în viață, cunoscut pe întreg globul pământesc, cu excepția, desigur, Antarcticii. Dar și cel dintâi compozitor de jazz care prin oratoriul său **1997, Blood on the fields**, demola prejudecata că premiul Pulitzer e suprema onoare rezervată doar clasicienilor, semnând implicit și istoricul act justițiar prin care înaintașilor săi, George Gershwin și Duke Ellington (profetul egalității de rang dintre jazzul american și muzica clasică

europăană, predicate odinioară la Carnegie Hall) li se acorda Pulitzer-ul postum.

Copleșitor, nu-i așa, să te afli în preajma unui astfel de big gesture artist, de talie Wynton Marsalis, pentru care, înaintea discursurilor de avocat al jazz-ului, filozof-eseist-vizionar, curtat deopotrivă de copertile revistelor și de posturile radio-tv, faptele vorbesc.

Inclusiv din calitatea de manager și director artistic al JLCO, nr. one big band-ul Americii, căruia el i-a dat statutul de entitate independentă, tot el i-a construit în 2004 și o reședință. Faimosul prim complex mondial dedicat jazz-ului, Frederick P. Rose Hall. Locul din univers care înseamnă acasă pentru cei 15 și toți 15 (cu Wynton Marsalis, primus inter pares, așezat pe rândul al treilea, partida trompetiștilor!) membri JLCO. Uriașa mașină de muzică tip all star improvisers, pusă în mișcare de exclusiv interpreți, compozitori și aranjori de domeniul dicționarului „Who's who in jazz”. Și toți împreună, fie că în lucrări din colecțiile

Bibliotecii JLCO, gen dantescul *Sherman Irby's Inferno* sau triplului *Offertory* din *The Abyssinian Mass* (bijuteria lui Wynton Marsalis), fie că în atemporale standarde revizitate, precum *Boo-dah* (B. Strayhorn), *Big fat Alice's blues* (D. Ellington) ori vârtejului de tușă latin jazz, cu tubă și paradă solistică (*Man from Tanganyka*, Mc Coy Tyner), pictând în arajamente luxuriante, o canava sonoră care tulbură și inspiră. Incendiază audiența cu acel enorm swing, molipsitor. Aidoma CREDO-ului, de la Duke Ellington la urmașul său Wynton Marsalis citire, că jazzul e metafora perfectă pentru democrație, libertate, vindecare la vremuri de răscruce, sentiment de comunitate. De unde gigantescul transfer de cea mai înaltă frecvență spirituală, a cărui superbie mi-a indus

sentimentul că de pe strapontina mea din Ateneu aș fi fost, de fapt, martora celebrării unui ritual de sanctuar jazzistic. Iar **JLCO with Wynton Marsalis** oficianții întocmai acelei secrete ceremonii de pe acoperișul lumii.

Anca ROMECI

Aspirația spre perfecțiune

A fost pentru a doua oară când privilegiații melomani români au beneficiat de momente inubliabile concretizate în două remarcabile concerte (din 25 și 26 iunie) organizate de Filarmonica „George Enescu” în contextul amplei sărbători muzicale Athenaeum Summer Festival 2023. Susținute de unul dintre cele mai valoroase ansambluri ale lumii, Jazz At Lincoln Center Orchestra din SUA, alcătuire instrumentală specifică unui big band (patru trompete, trei tromboane, cinci saxofoane & secție ritmică), cele două concerte au entuziasmat fără rezerve publicul bucureștean ce a umplut integral fastuoasa sală a Ateneului Român, – veritabil regal artistic de zile mari, pilduitoare disertație în sunet și ritm despre jazzul genuin, generos oferită de proeminenți reprezentanți din însăși patria acestui domeniu sonor. Ca și cu doi ani în urmă la începutul lunii iulie a anului 2021 (în fascinantul concert de la Sala Palatului), cei cincisprezece vajnici instrumentiști de peste ocean s-au depășit și de astă dată pe sine în întruchiparea esenței fenomenului „jazz” drept produs artistic colectiv și aport individual, ca

Florian Lungu, Wynton Marsalis

Foto: Eugen Oprina

arhitectonică muzicală și interplay, ca feeling și mentalitate interpretativă, dar cu deosebire în revelarea principalei virtuți a acestei arte, creativitatea spontană! Vorbim nu doar despre cincispezece impecabili cititori de partituri, ci concomitent de aproape tot atâția dintre ei – soliști, compozitori și orchestratori! Conducător al acestei insolite *orchestre fără dirijor* – nimeni altul decât ilustrul Wynton Marsalis, trompetist ultravirtuos care și-a înscris numele, începând de la prima sa înregistrare din 1982, pe genericele a peste o sută de discuri ca lider și ca sideman, albume de studio și înregistrări live, de jazz și de muzică academică, în atare ipostază el dobândind nouă Premii Grammy; de o hărnicie puțin comună, a găsit timp să scrie și șase cărți. Iar pentru oratoriul „Blood on the Fields” i s-a atribuit în anul 1997 prestigiosul Premiu Pulitzer.

În ipostază de spectator al concertului de luni 26 iunie de la Ateneu, m-am simțit copleșit de plenitudinea valorică a ameliorării fiecărei piese din program funcționând până la cel mai neînsemnat detaliu: de acordajul ireproșabil, de justetea tempourilor, de pulsația irepresibilă a swingului, de abilitatea integrării radicalmente în echipa interpretativă a fiecărui instrumentist, pluralitatea policromiei timbrale legitimând odată în plus ținuta remarcabilelor orchestrații semnate, cum spuneam, în mare măsură de înșiși componenții big band-ului (saxofoniști alternând instrumentele lor titulare cu flaute și clarinete, trompetiști cântând și la flugelhorn și un trombonist preluând la un moment dat o imensă tubă), seva vitală tonifiantă pentru consistența sonorităților... dar mai presus de toate captivanta prospețime a improvizațiilor solistice – iată tot atâtea motivări ale aspirației către perfecțiune!

Dintre saxofoniști am apreciat îndeosebi inspirația, sensibilitatea, expresia mistuitoare investite în sunet de

saxofonistul alto/sopran Sherman Irby și destoinicul improvizator Paul Nedzela (saxofon bariton), dar și de Abdias Armenteros (saxofon tenor), Alexa Tarantino (saxofon alto), Chris Lewis (saxofon tenor, clarinet), de trompetiștii Ryan Kisor, Kenny Rampton, Marcus Printup și Wynton Marsalis însuși, de tromboniștii Vincent Gardner, Chris Crenshaw, Elliot Mason, de rafinatul pianist Dan Nimmer, de atât de vrednicul și laboriosul contrabasist Carlos Henriquez și de impetuosul baterist / percuționist Obed Calvaire. Cu toți au potențat prin volubilele lor ofrande solistice spontane, ca și prin măiestrite frazări, viabilitatea reușitelor colectivului și relevabila diversitate de nuanțe și de culori a sonorităților.

Instalat cu modestie în linia din spate a suflătorilor alături de ceilalți trompetiști, făuritor a doar câteva intervenții solistice (redutabile însă!) spre a pune în evidență, a favoriza și sublinia calitățile coechipierilor, asumându-și totodată rolul de charismatic MC (sau *emcee* = master of ceremony = prezentator), ilustrul protagonist al serii s-a dezlănțuit în schimb în minutele finale drept acel superagil-supertehnic-inegalabil trompetist Wynton Marsalis care, sedus de reacția insistentă a publicului, a reintrat de trei ori în scenă cu tot atâtea bisuri (jazzmanii le numesc *encore*), doar într-o formulă de combo – trompetă și secție ritmică. Un act artistic aureolat de amprenta epustufantă a bucuriei de a se exprima pe sine!

Sunt mândru de a fi izbutit să îl întâlnesc după concert în culise pe reputatul trompetist – pentru această favoare îi mulțumesc directorului Filarmonicii „George Enescu”, muzicianul de elită Marin Cazacu – în dorința de a-i înmâna lui Wynton Marsalis o traistă conținând: un LP cu magistralul opus *Dublu concert pentru pian, saxofon tenor, orchestră simfonică și big band* al genialului timișorean Richard Oschanitzky, un CD cu una dintre cele opt mii de emisiuni

Foto: Virgil Oprina

radiofonice ale mele, „Album de colecție”, dedicată lui Marsalis și cronică pe care am scris-o acum doi ani în **„Actualitatea Muzicală”** despre turneul întreprins de americani în iulie 2021, cronică tradusă și în limba engleză; daruri prin care am dorit să-l conving pe oaspete că nu a ajuns în România pe un teritoriu jazzistic viran...

La întâlnire a participat și apreciatul nostru saxofonist/compozitor/șef de formație/editor de discuri Nicolas Simion care i-a înmânat celebrului trompetist trei dintre CD-urile proprii.

Îndrăznesc să afirm că am trăit în seara de 26 iunie neasemuite clipe de satisfacție estetică, rareori regăsite în îndelungata mea proximitate cu arta jazzului. (foto: Virgil Oprina)

Florian LUNGU

Muzica străină dă tonul!

„Baroque Watermusic” continuă seria de concerte care se desfășoară pe malul râului Bega, cu instrumente de epocă (clavecin, viola da gamba, teorbă, viori) și muzicieni îmbrăcați în costume de epocă. Muzica vocal-instrumentală din perioada barocului muzical poate fi ascultată pe o ambarcațiune amenajată tot în stil baroc, sub forma unei grădini plutitoare, iar instrumentele sunt amplificate, pentru ca muzica să poată fi auzită pe ambele maluri. „Baroque Watermusic” a prezentat și un concert-lecție, unde au fost prezentate instrumente de epocă, tehnici de interpretare specifice acestora, precum și repertoriul muzicii vechi, alături de instrumentiști și muzicieni din Cluj, Timișoara și Budapesta și de soprana Narcisa Brumar de la Opera Națională Română din Timișoara.

La sfârșitul lunii iunie a avut loc cea de-a XI-a ediție a „JAZZ”, un festival dedicat muzicii jazz și influențelor sale, de la jazz modern și fusion până la soul. Găzduit de Piața Libertății, timp de cinci zile, spectatorii s-au bucurat de prezența și recitalurile unor artiști și trupe precum Ezra Collective, Andrei Petrache Trio, The Comet is Coming sau Ben l’Oncle Soul. Cele două concerte simfonice „Jazz at Lincoln Center” dirjate de Cristian Măcelaru au reunit două orchestre: cea a Filarmonicii Banatul și Jazz at Lincoln Center, având-o ca solistă pe violonista britanică Nicola Benedetti. În festival a evoluat și „Mammal Hands”, o formație care și-a câștigat renumele prin fuziunea dintre jazz și muzica electronică, și „Thundercat”, „un geniu muzical care zboară între jazz-funk fusion, muzica electronică, soul, hip-hop, R’n’B și psihedelia”. „Acetobă” a fost cel mai nou proiect al

toboșarului Radu Pieloiu care a integrat partea electronică în setup-ul său live. Delvon Lamarr Organ Trio a adus laolaltă sunetul orgii lui Delvon Lamarr, chitara și ritmurile bateristului, reușind să creeze un melange între soul-jazz-ul anilor '60, funk-ul din New Orleans, soul-ul instrumental vintage și „un pic de chitară acid-rock”. În zilele următoare au evoluat SHAKTI (John McLaughlin, Zakir Hussain, Shankar Mahadevan, Ganesh Rajagopalan, Selvaganesh Vinayakram), pianistul și compozitorul armean Tigran Hamasyan, stabilit de mai bine de 20 de ani în SUA, la Los Angeles, și chitaristul Horea Crișovan (alături de un basist, un claviaturist și un toboșar), cu proiectul său muzical „VanDerCris”.

Flight Festival 2023 („part of District23”) a purtat „în zbor” miile de spectatori aflați pe Aerodromul Utilitar Cioca,

printre artiști celebri (John Newman, Clean Bandit, Tom Odell - cântăreț și compozitor englez care a câștigat premiul BRITs Critics’ Choice Award la începutul anului 2013, Rag’n’Bone Man, Delia, Connect-R, Vunk, S.A.R.S., R.U.A., Maryliss, Andi Moiescu, Kuky feat. Pici, VDJ Sniper & Happy Flow, alexancadj, Alyn Vladucu, Alex Erdodi, Dalla Billa, B.Mike și Zoleegee) și muzică bună, artă și tehnologie.

Muzician britanic, DJ, compozitor și producător, John Newman a devenit cunoscut în 2012 cu melodia „Feel the Love” ajunsă pe prima poziție a top-ului de single-uri din Marea Britanie. Piesa a fost pe coloana sonoră a jocului video „Need for Speed: Most Wanted” și a ocupat poziții fruntașe în clasamentele din lumea întreagă. La fel și o altă melodie a sa - „Love Me Again”, care a strâns 970 de milioane de vizualizări pe Youtube.

Originară din Serbia, trupa de rock alternativ „Sveže Amputirana Ruka Satrijanija”, sau pe scurt S.A.R.S., a cântat la Timișoara un melanj de pop-rock, reggae, blues, jazz, hip hop și muzică etno.

Pentru public, Flight Festival 2023 a fost și o experiență interactivă și captivantă, unde trecutul și prezentul s-au întâlnit prin intermediul tehnologiilor digitale

avansate, ca o călătorie în timp: s-au putut explora virtual clădiri istorice, monumente impresionante și povești emoționante. Cu acea ocazie a fost programat Festivalul Internațional de Cultură și Patrimoniu Digital, parte a proiectului Spotlight Heritage Timișoara. A fost un weekend plin de muzică de toate genurile, cu multă tehnologie și acțiuni sustenabile oferite de trei evenimente reunite sub acest concept, „Flight Festival”, „Vest Fest” și „Magnetic Festival”. Pe scena „Vest Fest” au urcat B.U.G. Mafia, Delinquent Habits, Subcarpați, Deliric X Silent Strike & Muse Quartet, Azteca, Ian, Nane, Rava, Spike, Marko Glass & Bvcovia, Petre Ștefan, Specii, Idk, Argatu, Alex Super Beats, Phaser, K-lu, MCs United, Alex, iar pe scena „Magnetic Festival” au fost prezenți Hedex, Camo & Krooked b2b Mefjus, Andromedik, Floiwidus, Lens, 5HA5H, Azotix, Bondy, Bibanu, Dalla b2b Cips, Deckster b2b Nexus, Dudu, DWLS b2b Memphys, Enevel, EWMA b2b Rutlex, Freqax b2b Notsocommondj, Goblin, Grid, Ist, Mighty Boogie, Revan, Shockpit b2b Gears, Souldrip, Skinny, Yoshuu, 2shymc, mc Daxta, MC Skywalker, Motanu MC. Prima ediție Flight Festival a avut loc acum patru ani, de data aceasta organizatorii dorind să se concentreze „pe dimensiunea europeană și transfrontalieră, sub denumirea <fLight over borders> construind, prin diverse activități și evenimente,

punți artistice între Timișoara, regiunea extinsă a Banatului și întreaga Europă”.

“TROMPETRE: Sound of Unirii” a fost un spectacol inedit care a îmbinat muzica, pictura și tehnologia “pentru a transforma forfota din Piața Unirii într-o contemplație a muzicii”. Piesele au fost inspirate de specificul locului, concertul având loc pe unul dintre balcoanele “Casei Bruck”. Proiectul s-a desfășurat sub coordonarea lui Petrică Ionuțescu, cu participarea artiștilor Marian Ștefan și Cristian Văduva, cel care a preluat și prelucrat artistic sunetul concertului cu “muzică contemplativ-ambientală”; el l-a redat în timp real, sub forma unui videomapping experimental. Inspirat de sunetul muzicii și de vibrația

instrumentelor, Marian Ștefan a așternut pe pânză o pictură. Acest inedit proiect colaborativ și interdisciplinar, s-a născut la granița dintre mai multe stiluri culturale, muzică, arte plastice și arte vizuale.

Același Petrică Ionuțescu a susținut la sfârșitul lunii iunie un recital cu livestreaming în Timișoara, pe ambarcațiunea “Vulpea”, la traversarea Bosforului (proiectul “Circumeuropa”). L-am regăsit pe neobositul muzician timișorean și în deschiderea celei de-a X-a ediții a “Ceau, Cinema!”, un festival dedicat filmului european, organizat de Asociația “Película Culturală”, împreună cu Asociația “Marele Ecran”. Sala Capitol a Filarmonicii Banatul a găzduit în premieră, un cineconcert cu ocazia difuzării unei capodopere a cinematografului norvegian din perioada mută - “Petrecerea de nuntă din Hardanger” / “The Bridal Party in Hardanger” / “Brudeferden i Hardanger” (1926), realizată de Rasmus Breistein. Prezentat în versiune restaurată, filmul a beneficiat de o coloană sonoră inedită, realizată și interpretată live de același Petre Ionuțescu.

“Vara TM 2023” continuă cu un program cultural divers, complex și efervescent, de la incursiuni sonore la artă conceptuală, ateliere și instalații, concerte, ateliere de dans, expoziții, concerte și recitaluri, colaborări orchestrale marca “Romanian Chamber Orchestra”, festivaluri de muzică barocă, jazz contemporan și electro. Artiști din Franța, Belgia, Italia, Germania, Austria, Luxemburg, Estonia, Bulgaria, Ucraina, Norvegia și România continuă să performeze în cadrul proiectului “Narațiuni Sonore/Sonic Narratives”, organizat de Asociația “Simultan”, care oferă, cităm “un program sonor și vizual imersiv, împărțit în teme care creează ocazii de dialog cu artiștii invitați, raportat la concepte fluide, urbane, la rezonanțe și la obiecte”. De exemplu, Mirian Kolev a prezentat “Sunetul abandonului”, o interpretare muzicală cu

înregistrări din locuri și din clădiri abandonate. Înregistrările au fost realizate în peste 100 sate-fantomă din munții Bulgariei, unde mai locuiesc aproximativ 1.000 de oameni. “Ca un greier pe sticlă verde” s-a intitulat performance-ul lui Makunouchi Bento bazat pe înregistrări de teren, o creație sonoră care a explorat “aventura auditivă a unui greier virtual pe o sticlă, plutind pe râul Bega pe măsură ce străbate orașul Timișoara”.

A treia ediție a “We Perform - Seri de muzică și teatru” s-a desfășurat în diferite parcuri și piețe publice din Timișoara, iar festivalul “Launmomentdat în Parc 2023” a revenit cu cea de-a șasea ediție, în Parcul “Regina Maria”, ca “o simfonie perfectă la confluența dintre muzică, artă, teatru și film independent”; au performat printre alții, Alma Negra live band, Hiroko Hacci, Mad Professor, So, Soichi Terada live, Tapan live band.

În Piața Traian au avut loc ateliere muzicale pentru copii coordonate de Iulia Lupaș și Alexandra Mahu și un concert The Romanian Flute Ensemble&Piano, iar Parcul “Carmen Sylva” a găzduit “Percussion&Academica Brass”, un concert de percuție și alămuri. Din categoria concertelor în aer liber, a avut loc în Parcul Rozelor evenimentul “Un GENESIS la Timișoara-Steve Hackett & Djabe, Călătoria continuă”. Chitaristul trupei “Genesis” a cântat acompaniat de trupa de jazz-rock din Ungaria, “Djabe”.

Asociația Antagon a prezentat la Codru Urban Garden (Cazarama U) al cincilea showcase “Muzicon” cu Astro Generale &OCVCP, iar în Piața Traian, un concert de muzică klezmer și muzică țigănească în prezența lui Erik Slabiak, fondatorul grupului “Les Yeux Noirs”, care în 2019 înființa alături de alți cinci muzicieni trupa “Josef Josef”. A doua ediție a Festivalului Internațional “Orgile Cetății” a programat 16 concerte inedite (s-au desfășurat pe cele 16 orgi din Timișoara!) care prezintă orga în diferite ipostaze, atât

solo, cât și alături de alte instrumente sau de soliști vocali! De pildă, la Biserica Evanghelică Luterană, publicul a ascultat concertul de orgă împreună cu unul din cele mai vechi instrumente din lume, duduk-ul. Datorită lui Cosmin Bălean, singurul interpret la duduk din România, publicul a descoperit sonoritățile acestei combinații speciale și lucrările tradiționale armenese incluse în program.

Desigur, povestea frumoasă (și muzicală) a orașului Timișoara - Capitală Europeană a Culturii continuă, dar ne întrebăm, la jumătatea anului organizatorii au uitat că mai există și muzică ușoară românească?

Oana GEORGESCU

Dominație italiană

În primăvara anului 2005, la sugestia familiei acestuia, în speță poeta Andreea Andrei, fiică, și Ionel Tudor, ginere, se lansa la Brăila, orașul său natal, sub egida Consiliului județean, Festivalul de muzică ușoară purtând numele neuitatului compozitor George Grigoriu. Primele două ediții, naționale, au fost câștigate de Elena Mândru (astăzi un nume în jazz-ul european) și Nicoleta Floroni, după care din 2007, la început mai timid, manifestarea a devenit internațională. Între cei care au triumfat: Pasha Parfeni (Republica Moldova), care a reprezentat de două ori muzica ușoară de peste Prut la Eurovision, inclusiv anul acesta (2009), Alexandra Nistor (actuala Raluka), în 2008, o altă victorie românească fiind aceea a Alexandrei Costache, în 2016. În rest nu prea am strălucit, dovadă că, socotind și ediția din acest an, Italia a acumulat nu mai puțin de 7 victorii, la care se adaugă cele ale reprezentanților Republicii Moldova, de 4 ori, Elveției și Kazahstanului - câte o dată. Până la un punct, Trofeul concursului era reprezentat de un automobil, dar și în prezent câștigătorii primesc 4000 de euro, sumă fără egal la competițiile de gen (nu ne referim la cele TV, care răsplătesc cu sume uriașe necunoscuți care cel mai adesea rămân în acest stadiu). Practic, de când festivalul este internațional, soliștii din țara noastră n-au câștigat decât de 3 ori, ceea ce sumă ca un vot de blam și spune multe despre școala autohtonă de gen, despre dascălii care se ocupă de tinerii soliști, și chemați să-i îndrume pe drumul performanței. Dar să nu ne mirăm, școlile populare de artă nu mai sunt ce au fost pe vremea când acolo predau Florica Orăscu, Mihaela Runceanu, Viorela Filip, Marius Țeicu, Ionel Tudor sau George Natsis, fiind înlocuite de firme private unde nu se mai află "la catedră" nume cu greutate, care să transmită tinerilor din experiența și din profesionalismul lor. Mai mult, sunt profesori care interzic participarea elevilor lor la asemenea competiții de muzică ușoară, considerate

"neinteresante", pregătindu-i și direcționându-i doar către concursurile TV unde nu se cântă muzică ușoară românească mai deloc și care n-au lansat, practic, nici o vedetă autentică a genului.

Considerațiile de mai sus se cuveneau poate a fi găzduite la final de cronică, dar amărăciunea a fost prea mare constatând discrepanța, jenantă uneori, între ce au arătat finaliștii străini și cei români, în ciuda strădaniei excelenței formații conduse de compozitorul Ionel Tudor,

Malice, Francisk Iulian Chiriac

avându-l alături pe fiul său Andrei Tudor (ambii la claviaturi, dar și orchestratori) și un mănunchi de instrumentiști de clasă: Cătălin Milea - saxofoane, Liviu Negru, Ciprian Pop - chitare, Vlad Popescu - baterie, Eugen Tegu - chitară bas, Daniel Pirici - percuție. În condițiile în care tot mai multe manifestări culturale dispar, din lipsă de susținere, meritul organizatorilor este imens.

Este vorba de Consiliul județean, Primăria municipiului și Centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale Brăila, acesta din urmă având în frunte un manager destoinic și implicat, Petronela-Alina Sulicu, coordonatoare a evenimentului. Festivalul a fost transmis în direct, cu excepția recitalurilor, de Etno TV, cu calitate în imagine și sunet, transmisiile fiind supervizate de cunoscutul cântăreț, realizator și prezentator Georgetel Nucă. De asemenea festivalul a putut fi urmărit, integral, streaming live pe pagina de facebook a Centrului de Creație Brăila, numeroase fiind ecurile favorabile inclusiv de peste hotare. Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România a fost ca de obicei

Formația Ionel Tudor

partener oficial, parteneri media fiind, în afară de Etno TV, revista "Actualitatea Muzicală", Radio România, cotidianul "Ultima Oră", Agerpres și numeroase reprezentante ale mass-media locale. Au mai fost colaboratori care au dat o stare de bine numeroșilor spectatori care au umplut până la refuz Casa Tineretului - Stațiunea de cercetare Târgu-Bujor,

Ștefan Bănică

Amway, ca să nu mai vorbim de tombola prin care în fiecare din cele trei seri 25 de spectatori au putut intra în posesia CD-urilor Johnny Răducanu oferite de UCMR. Pe lângă tombole, în pauzele publicului a fost regalat gratuit cu licori alese, cafea, dulciuri, apă minerală - unde se mai întâmplă oare asta? Iar foyeur-ul a găzduit în primele două zile lansări de carte ale unor scriitoare al căror talent indiscutabil a fost descoperit de mulți abia acum, ambele membre ale juriului. Poeta Andreea Andrei a dat autografe pe cartea proaspăt ieșită de la tipar dedicată Trio Grigoriu, iar Corina Chiriac a dedicat numeroșilor amatori volumul autobiografic "Minuni trăite" și cartea incluzând două piese de teatru scrise de ea cu ani în urmă. În fine, pentru a întregi imaginea convingătoare de ansamblu, să nu uităm reușitul program de sală, expoziția foto George Grigoriu din foyer, precum și ecranul de proiecție de pe frontispiciul sălii, pe care trecătorii puteau urmări desfășurarea festivalului (în viitor cu siguranță și cu sunet).

Secțiunea de concurs a adus în fața publicului și a juriului 23 de finaliști, 13 români și 10 străini. Din juriul prezidat de Marius Țicu au

făcut parte Andreea Andrei, Adrian Romcescu (membri ai UCMR), Corina Chiriac, Tatiana Apanasenko din Ucraina și doi reprezentanți ai gazdelor - locotenent Raul Ionuț Badale, șef al Muzicilor Militare Brăila, și Cornel Cristei. La parada ce a deschis festivalul, concurenții au tras cu un ochi la Trofeul aurit (realizat de artistul Mihai Hlihor) așezat pe un postament pe scenă și cu celălalt, plini de speranță, către loja juriului. Fiecare finalist a dat viață obligatoriu unei creații semnate George Grigoriu, ceea ce ne-a prilejuit audierea unor versiuni interesante, concurenții străini cântând în limba română! În timp ce noi mai că am uitat să o facem în limba maternă, la TV, în concerte sau la Eurovision...

Vom trece în revistă mai târziu titlurile alese de interpreți, deocamdată să derulăm palmaresul în ordine inversă. În vara anului 1968, la restaurantul Pescăruș din parcul Herăstrău, compozitorul George Grigoriu era naș la cununia tinerei și cunoscutei interprete Pompilia Stoian, care în numai câțiva ani devenise o autentică vedetă a genului. Stabilită de atunci în Germania, artista i-a purtat veșnică recunoștință și caldă amintire mentorului său, sperând să fie prezentă, în juriu și cu un mic recital, la ediția viitoare a festivalului. Deocamdată a făcut organizatorilor surpriza de a acorda în nume propriu o distincție cu greutate. Premiul special "Pompilia Stoian" a fost adjudecat în premieră de mezinul competiției, Florin Ciobanu din Roșiori de Vede (jud. Teleorman). La numai 16 ani acesta cântă la pian, chitară, compune, scrie versuri, este un elev eminent, cu mult bun-simț. La distincțiile cucerite până în prezent, între care un premiu I la Festivalul "Florentin Delmar" de la Focșani, el și-a adăugat acest premiu important, declarând că din acest moment Pompilia Stoian îi este un neprețuit... "Prieten drag"! La Gala laureaților a interpretat vibrant compoziția lui Florin Bogardo "Tu ești primăvara mea". Câștigat la precedentele ediții de Carla Boboc (de ce oare n-am mai întâlnit-o la alte festivaluri, inclusiv la acesta?) și de Theodor Andrei (reprezentantul nostru la Eurovision), prestigiosul premiu al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor a răsplătit calitățile vocale de excepție ale unui solist cu un palmares impresionant, în care strălucesc trofee la cel puțin 5 competiții importante, în frunte cu cele de la Caracal ("Radu Șerban"), Amara, Deva, Corabia sau Alba Iulia. Originar din Orăștie, jud. Hunedoara, Gabriel Căndea a absolvit secția de Muzică

Gabriel Căndea

Festivalul "George Grigoriu"

Religioasă a Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, fiind în prezent realizator radio la București. Cântând extraordinar celebra melodie a lui George Grigoriu, "Eternitate", Gabriel Căndea a dovedit că a meritat din plin

distincția UCMR, înmănată lui de Adrian Romcescu. Singura Mențiune din palmares a anunțat impresionanta paradă a vocilor pensinsulare. Sofia Fragile s-a născut în urmă cu 26 de ani la Milano și a absolvit Conservatorul de jazz la Londra, unde locuiește în prezent. Micuța și... fragila (a și avut probleme de sănătate) italiancă a interpretat impresionant "Notturmo", piesă lansată de Mia Martini. Mulți o vedeau mai sus în ierarhia finală, asemeni compatriotei sale Carol Mag (Carolina Magini pe numele real), a cărei pregătire muzicală este și mai impresionantă, fiind absolventă a celebrului Berklee College of Music din Boston, SUA. Născută la Roma, este profesoară de canto și a impresionat prin versiunea conferită dificilei piese lansate de Giorgia, "Come saprei", cu versuri semnate de Eros Rammazotti. Premiul III i-a fost anunțat și înmânt de Andreea Andrei. Ambele laureate reprezintă casa de producție Divas Music Production, condusă de Gabriela Șerban. Cât de importantă este pregătirea muzicală la

înalt nivel ne-a dovedit-o și următoarea laureată. La precedentele trei ediții reprezentanții Kazahstanului au cucerit un Trofeu, un premiu I și unul II, recidivând acum pe poziția secundă a podiumului de premiere. Deși cucerise multe premii acasă, (Akerke) Amalyat, 21 de ani, din Almatî, a concurat pentru prima oară dincolo de hotarele țării și, după câte știm, acolo statul îi sprijină pe tinerii talentați, inclusiv cu deplasări în străinătate. Amalyat studiază canto la Academia de arte "Temirbek Jurghenov", moștenind înzestrările muzicale de la tatăl său, instrumentist. În Gală, după ce Corina Chiriac i-a înmănat diploma, a cântat tulburător piesa proprie "Chimai" (Nu vreau să te pierd). În culise, în acel moment, dintre cei opt anunțați că figurează în ierarhia finală mai rămăseseră doar trei artiști – un duet italian și o solistă din țara noastră, așa încât tensiunea atinsese cote maxime. Pe cine va anunța oare președintele juriului, Marius Țeicu, drept câștigător al premiului I? Popularul muzician a sporit suspansul, negrăbindu-se și oferind publicului ocazia de a cânta alături de el refrenele marilor sale șlagăre "O portocală" (devenită, spre amuzamentul general, o... mandarină!) și "Nu-mi lua iubirea". După care am aflat că premiul I merge la solista de 17 ani Andreea Delia Constantin, elevă la Colegiul Național de Muzică "George Enescu" din București, unde studiază canto muzică ușoară și jazz cu Dana Bartzer, ceea ce confirmă exact ceea ce am afirmat anterior despre necesitatea pregătirii cu profesori experimentați, a unui "antrenament" aproape profesionist. Tânăra solistă apare în mod curent, la Ateneu sau la Operă, în musicaluri pentru copii inspirate din filmele Walt Disney. Laureata înclină evident către jazz, dovadă premiul I cucerit la festivalul de jazz de la Iași și un Premiu special la festivalul "Johnny Răducanu", chiar la Brăila. Ea a dat viață cu o sensibilitate rară splendidei compoziții a lui Andrei Tudor, "Tu nu vezi cerul". Dacă pentru fiecare laureat juriul a ales piesa pe care a apreciat-o că a cântat-o mai bine, în cazul câștigătoarelor Trofeului nu s-a mai pus problema, prin regulament la acest nivel se cântă ambele melodii. Deși emoțiile dispăruseră, din sală au izbucnit ovații atunci când președintele CJ Brăila, Francisk Iulian Chiriac, însoțit de reprezentantul sponsorului principal, AFAN, a anunțat destinația Marelui

Premiu. Câștigătoare a premiului I anul trecut (când mulți au opinat că ar fi meritat mai mult), posesoare a unei voci

Belarus, Republica Moldova), cu concerte la Barcelona și pe Coasta de Azur, cu colaborări cu Filarmonica din Pitești. Ea a transpus cuceritor celebrul vals al lui Eugen Doga "Dulcea și tandra mea fiară". S-a bucurat de un foarte mare succes de public kazahul Sadyk Abilay, care a dat viață cutremurător baladei "Manmangher", și el student la Academia de arte "Temirbek Jurghenov" din Almatî. Așa cum specială a fost evoluția lui Alexandru Gabriel Tudor, care locuiește la Geneva, în Elveția, atât în piesa "L'amour" de George Popa, cât și în sprintăra "Mărunțica" de George Grigoriu, pe care a adus-o simpatic pe scenă, într-un peisaj fetivalier mai degrabă sobru. Reiterăm propunerea de a se introduce în regulament un Premiu de popularitate, cât și unul recompensând "Cea mai bună interpretare a unei creații de George Grigoriu", cu atât mai mult cu cât în Gală s-au cântat, din păcate, doar 2 creații ale compozitorului omagiat. Noroc însă că pe parcursul primelor două seri am reascultat câteva dintre cele mai cunoscute șlagăre ale lui Grigoriu, alături de câteva surprize, piese cu circulație redusă, descoperite de protagoniști pe internet.

Andreea Delia Constantin

impresionante, italianca Marta Verrecchia, 21 de ani, a știut probabil că nu mai are dreptul să concureze și anul acesta, așa încât a conceput cu producătorul Rocco Palazzo de la "Roxyl Music" (acesta i-a dirijat pe toți elevii săi) un plan perfect: un duet, căruia i-au spus Malice! Așa încât și-a alăturat-o pe altă solistă cu voce frumoasă, Alice Capaldi, tot 21 de ani, și a dat marea lovitură. Marta era cunoscută și de la "X Factor România", iar ambele aveau la activ câteva participări notabile și premii, inclusiv peste hotare (Belarus, Bulgaria). Deși Marta visează să cânte într-o bună zi cu Giorgia, cele două au ales o piesă a Laurei Pausini, "La solitudine", și "Amurgul" de George Grigoriu, aplauzele publicului consfințind justetea deciziei juriului. Au fost și între cei nepremiați câțiva soliști valoroși, de perspectivă, din păcate cei mai promițători dintre ei n-au cântat la fel de bine ambele piese sau au dovedit lipsă de inspirație repertorială. Între cei remarcați se înscrie Luana Toader, 18 de ani, din Pitești, cu premii peste hotare (Rusia, Lituania,

Carol Mag

Florin Ciobanu

Este vorba de titluri lansate de Gică Petrescu, Marina Voica, Angela Similea, Marina Florea, Adrian Daminescu, Gabriel Cotabiță, George Nicolescu, Mihaela Runceanu, Constantin Drăghici, Mihai Constantinescu, cele mai cântate fiind "Amurgul", "Eternitate", "Niciodată, niciodată", "Cui îi pasă de mine?", "Speranțe vis, speranțe flori", "Nu se poate trăi fără dragoste", căroro li s-au adăugat, așa cum am scris, "Ia te uită ce mai fete!", "Nu suntem îngeri", "I-am spus inimii să cânte", "Așteptare", "O fată și-o chitară", "Ia-ți, mireasă, ziua bună!" sau "Un semn de dragoste". Fiind înainte de toate un festival al muzicii ușoare românești, a fost o încântare să reascultăm, în versiuni proaspete, și alte cântece memorabile ale genului, mai vechi sau mai noi, cum ar fi "Te-așteaptă un om" (Ion Cristinoiu), "Tudore" (Alexandru Mandy), "Fântânile albastre" (Horia Moculescu), "Te aștept, sărută-mă!" (Dan Dimitriu), "Dacă ai ști" (Constantin Crețu), "Oprește-mă", "Dor de viață" (Aura Urziceanu), "Te-am așteptat" (Valeriu Pașa), deși o mai amplă cunoaștere a tezaurului muzicii românești se impune la tinerii soliști, aici un rol decisiv urmând a-l juca profesorii lor.

Festivalul "George Grigoriu"

În fiecare seară a fost câte un recital consistent, acestora adăugându-li-se două de numai câteva piese. Tonică a fost apariția "The Rhine River Ramblers US Army Europe and Africa Band", mic ansamblu militar american cu piese tradiționale, standard de jazz. După ce anul trecut a câștigat surprinzător Trofeul, Dominique Simionescu, 21 de ani, din Sibiu, și-a luat avânt, cu un premiu III la festivalul de jazz de la Iași, finalistă la cel tot de jazz "Johnny Răducanu" de la Brăila și editarea unui album în colaborare cu Adrian Ordean, "Vreau să-ți mulțumesc". Este studentă la Facultatea de teologie ortodoxă "Andrei Șaguna" din Sibiu - specializarea muzică religioasă. Pe lângă cele două melodii cu care a convins juriul anul trecut, "Ia-ți, mireasă, ziua bună!" de George Grigoriu și "Câte

ferestre, atâtea povești" de Ionel Tudor, ea a oferit compoziția proprie "Prin Cișmigiu". Elevă a lui Cornel Fugaru (Eurovision Junior) și Titus Munteanu ("Numai cu acordul minorilor", la TVR), Alina Eremia s-a impus la ProTV, în "LaLa Band", "Pariu cu viața", "O nouă viață". A lansat două albume, a obținut premii și și-a promovat aici cel mai recent succes, "Ai fost". Ne-am fi bucurat dacă ar fi spus câteva cuvinte despre compozitorul omagiat și eventual chiar să fi adaptat unul din refrenele acestuia în stilul ei... Impresionant ca de fiecare dată, profesionist impecabil, cu toate detaliile puse cu minuție la punct alături de Rock and Roll Band și de grupul vocal The 50's, Ștefan Bănică a bătut recorduri de popularitate, cu o afluență uriașă de public. Iar despre Corina Chiriac, ce am mai putea spune? Absolventă a IATC, deci actriță cu diplomă, câștigătoare a Trofeului "Steaua fără nume", laureată la "Cerbul de aur" în 1970, carieră internațională impresionantă, compoziții proprii, scriitoare de reală vocație - adevărată legendă a muzicii ușoare românești, care ne-a purtat pe "Strada Speranței" cu o nouă, originală formă de spectacol.

În prima parte a difuzat pe ecran imagini cu istoria familiei ei (bunicul ei patern era brăilean!), cu casa bunicilor, fotografii cu aceștia, cu părinții, cu ea în copilărie și mai apoi adolescentă, vedetă...o întreagă "saga" pe care a comentat-o cu umor, spre deliciul publicului. După care, se înțelege, a înlănțuit câteva dintre cele mai cunoscute șlagăre ale ei, compuse de Ion Cristinoiu, Vasile Veselovschi, Horia Moculescu, Marius Teicu, reluate în cor de întreaga sală, într-o impresionantă comuniune ce dovedește atașamentul publicului față de artiștii "Generației de aur" și memoria ce însoțește bijuteriile muzicale ale genului. Legat de recitaluri, de mebrii juriului, chiar în programul de sală sunt pomeniți câțiva dintre cei pregătiți și lansați de George Grigoriu: Margareta Pâslaru, George Nicolescu, Angela Similea, Cristian Popescu, Stela Enache, Mihaela Mihai, Luminița Dobrescu, Pompilia Stoian, George Enache, Paul Surugiu-Fuego, Marina Florea. Adăugați-i pe cei din repertoriul cărora concurenții au ales melodii semnate George Grigoriu (Marina Voica, Gabriel Cotabiță, Adrian Daminescu) și avem o listă impresionantă de vedete contemporane cu noi, care ar fi minunat să fie invitate la festival începând cu ediția viitoare. Pentru că timpul trece și pe urmă vom regreta că n-am profitat de existența lor, că nu i-am chemat sub stindardul pe care flutură efigia marelui compozitor... Acesta ar fi singurul aspect perfectibil, pe care suntem siguri că organizatorii îl vor avea în vedere. În rest am avut o ediție a 18-a fără fisuri, cu o prezentatoare încântătoare, Alexandra Velniciuc, cu cea mai valoroasă orchestră, transmisii de calitate la Etno TV, premii consistente, sunet, lumini și proiecții de top, sală arhiplină cu un public cunoscător, parteneri și sponsori meritoși, concurenți buni, două recitaluri excepționale și mai ales organizatori experimentați, care n-au lăsat nimic la voia întâmplării. Producătorii prezumtivului festival de la Mamaia, gândit a se relua în luna august, au anunțat că finalitul român cel mai bine clasat la ediția viitoare de la Brăila va fi calificat din oficiu la competiția de pe litoral, în ideea ca din 2024 să fie reintroduse secțiunile de concurs. Acum ar fi fost doar o aniversare a celor 60 de ani scurși de la prima ediție, cu o bună parte din eroii celor 41 de ediții din acest răstimp. Ceea ce trebuie să facă (și o va face, cu siguranță) și singurul festival internațional de muzică ușoară din România, cinstind "Generația de aur" a cântecului!

Octavian URSULESCU

Fuego, decorat la Chișinău

Când încă nu împlinise 40 de ani, lui Paul Surugiu-Fuego i s-a conferit onorantul și atât de rarul titlu de "Artist al poporului Republicii Moldova" (primit prin ordin prezidențial în 2012, din partea președintelui țării, la reședința de stat, cu onoruri militare!), așa încât pentru cei care cunosc acest detaliu avem de-a face evident cu încă o confirmare a popularității uriașe de care se bucură artistul

Alături de primarul Ion Ceban

și dincolo de Prut. Noua distincție i-a fost acordată cu ocazia unul concert grandios prin care a aniversat 30 de ani de carieră artistică, peste 5000 de spectatori ovaționându-l la Teatrul Verde din Chișinău. De această dată a primit, din partea Primăriei municipiului Chișinău, "Ordinul de onoare", înmănat în cadru oficial de primarul Ion Ceban. Această distincție a fost prima de acest gen oferită unui artist din România, ea acordându-se personalităților remarcabile, cu merite deosebite în plan cultural și care contribuie la promovarea valorilor naționale. "Ne-am bucurat de concertul aniversar al artistului Paul Surugiu-Fuego și suntem bucuroși să-i oferim "Ordinul de onoare al municipiului Chișinău", el fiind primul artist care primește această distincție. E o bucurie să știm că avem astfel de promotori ai orașului nostru și ne bucurăm să fim alături de un artist care de ani de zile se dăruiește artei. Îi dorim să înmulțească anii de carieră cu încă vreo 60 și să ne bucure cu muzica sa!" a declarat primarul Ion Ceban, în timp ce în răspunsul său Paul Surugiu-Fuego a amintit de realizările sale memorabile alături de valori basarabene, cum ar fi compozitorii

Eugen Doga și Yan Raiburg sau poezii Grigore Vieru și Nicolae Dabija.

Concertul propriu-zis a fost unul de ținută, în întregime "live", alături de formația Angry Band, alcătuită din 15 instrumentiști, și în care protagonistul a schimbat, în cele peste 3 ore, nu mai puțin de 8 ținute vestimentare. Evident, un spectacol aniversar va fi oferit și publicului bucureștean, pe 30 noiembrie, la Sala Palatului. Spre încântarea publicului n-au lipsit refrenele celebre, reluate în cor de spectatori, între care "Strânge-mă-n brațe", "Astăzi este ziua mea", "Iubirea înfloreste primăvara", "Sărut, femeie, mâna ta!", "Amândoi", "Să cântăm, chitara mea", "Mi-a fost dor de voi", "Clar de lună", "Cumpărați flori!", "Ce seară minunată!", "Noroc", "Cântați cu mine!". Sărbătoritul a semnat el însuși muzica la multe din ele, cum ar fi "Ce bine a fost" (versuri Nicolae Dabija), "E sărbătoarea ta" (versuri Narcis Avădănei, cu multe texte în program), "Eu nu te-treb" (versuri proprii) sau "Astăzi este ziua mea" (versuri Carmen Aldea Vlad). De efect au fost lucrările rezultate din colaborarea cu semnatarii unor cântece de succes, cum ar fi Luminița Dobrescu ("Să readucem dragostea"), Rareș Borlea-Raoul, turdean ca și el ("Tu" - în primă audiție, "Mi-a fost dor de voi"), Dan Dimitriu ("Cine te-a iubit"), Marius Cristi Popa ("Cât de frumoasă ești, femeie!"), Paula Seling ("Lasă, Doamne, dor" - în duet cu autoarea). Doar trecerea în revistă a acestor titluri ne oferă o idee despre diversitatea concertului aniversar de la Chișinău, fiindcă n-au lipsit nici secvențele folclorice, în care Paul Surugiu-Fuego este de asemenea ca la el acasă, cât se poate de potrivite la un eveniment în aer liber, artistul invitându-i alături de el la microfon pe Maria Stoianov ("Inimă", "Hai bordei, bordei" - folclor autentic, cu piese în premieră și acompaniament la instrumente tradiționale) sau Gabriel Nebunu ("Șapte câni", "Badea Culiță"). Maria Stoianov a fost doar una din reprezentantele gazdelor, ea semnând și piesa... autobiografică "Maria, Maria", interpretată de Paul Suguriu-Fuego alături de cunoscuta formație basarabească Akord. De altfel, așa cum se poate constata, doar Paula Seling a fost invitată de dincoace de Prut (cu siguranță la Sala Palatului, în noiembrie, distribuția se va mai modifica), în rest protagonistul a făcut o reverență în fața admirabilelor gazde, cu omagii muzicale pentru Eugen Doga, Yan

Alături de Anișoara Puică

puștiul Paul Surugiu din Turda debuta la festivalul de la Mamaia într-un recital dedicat compozitorului George Grigoriu... Astăzi el este un muzician, un actor și un interpret cu mare forță, magnetism, personalitate, cu o charismă indiscutabilă, drept care sălile sunt luate cu asalt la toate reprezentațiile sale, iar discurile sale ating tiraje-record, cu numeroase distincții de Platină și de Aur. Mai presus de toate, în tot ceea ce face Paul Surugiu-Fuego dovedește un respect adânc pentru muzica ușoară românească, de ieri și de azi.

Mihai CHIHER

Raiburg, Anatol Dumitraș, Gheorghe Mustea, prin slagăre aparținând acestora, sau prin duetele cu valoroasele soliste Nelly Ciobanu, Maria Stoianov și Anișoara Puică. Dar în egală măsură n-a omis nici nemuritorul slagăr al lui Temistocle Popa "Să cântăm chitara mea" (lansat în filmul "Cântecele mării"), pe care îl include în repertoriul de concert oriunde concertează, în țară sau în străinătate.

Nici nu ne vine să credem că au trecut trei decenii de când

Alături de Paula Seling

Summer Gala „Radar de Media”

„Magenta și culori de vară” a fost dress code-ul recomandat de organizatorii Galei „Radar de Media” 2023 care a avut loc marți, 27 iunie, la Ambasad’Or Events din Otopeni. Nu toată lumea a respectat, însă, recomandarea, iar acest lucru a fost mult mai vizibil în rândul bărbaților, deși am observat destule doamne care au optat pentru o ținută *all black*, în disonanță absolută cu specificul evenimentului.

Ca în fiecare an, Radar de Media a „scanat” întreaga activitate culturală și din show-biz și a premiat cele mai interesante și mediatizate vedete, proiecte sau afaceri. Trebuie să recunoșc că ierarhia a fost una dintre cele mai eclectică, dat fiind că actori, emisiuni, posturi TV, formații de muzică, designeri vestimentari sau chiar afaceri au fost „amestecate în același creuzet”. Pe de o parte, premiarea s-a făcut pe baza valorii certificate de o comisie special reunită în acest sens, iar pe de altă parte a contat votul publicului.

Printre câștigători s-au numărat TVR Cultural (pentru relansarea singurului post de cultură din România și pentru revenirea

„Jurnalului Cultural”), Răzvan Ioan Dincă (pentru cel mai bun musical – *Mamma Mia!*), Daniel Jinga (Premiul pentru măiestrie artistică), Cătălin Botezatu (pentru cel mai prolific și cunoscut creator de modă român), Maia Morgenstern și Marius Bodochi (pentru cel mai bun thriller românesc din ultimii 30 de ani – *Capra cu trei iezi*), Connect-R (pentru piesa „Lasă-mă să te ating” feat. Raluka – hitul verii 2023) etc.

În cadrul evenimentului am mai asistat la scurte recitaluri și prezentări de modă în care și-au dat concursul Bedda Band (o trupă de cover-uri, care a animat însă atmosfera), Theodor

Andrei (câștigătorul Eurovision România de anul acesta), Leyla Salman, Mattyas și Marian Vasilescu. Prezentările de modă, destul de pestrițe, de altfel, au aparținut unor designeri precum Svetlana Karahan, Alexia Dedu sau Ingrid B.U.

Printre partenerii acestui eveniment s-au numărat Revista „Actualitatea Muzicală”, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Agerpres și ziarul „Gândul”, iar amfitrionii au fost Simona Țăranu și Claudiu Dumitrache, acesta din urmă și organizator.

Teodora CONSTANTINESCU

Claudiu Dumitrache, Connect-R, Simona Țăranu

Succes major în Serbia

Festivalul internațional "Gergina" de la Negotin, Serbia, este unul dintre cele mai vechi și mai prestigioase din zona Balcanilor, propunându-și păstrarea tradițiilor

Corina Elena Badea

culturale ale vlahilor. Organizat de dr. Sinișa Celojevici, la cele 14 ediții de până acum s-a bucurat de participarea artiștilor din România, Bulgaria, Slovenia, Croația, Macedonia de Nord, fiind mai presus de toate o reuniune anuală a celor mai importanți artiști vlahi din Balcani. Datorită numeroșilor participanți înscriși, anul acesta organizatorii au mărit durata festivalului. Astfel, în prima seară a fost programat un concurs de interpretare, separat vocală, instrumentală și coregrafică (ansambluri de dansuri), obligatoriu cu piese tradiționale, competiție dotată cu Trofeul "Gergina". Iar în a doua seară a avut loc un spectacol de gală, artiști profesioniști renumiți aducând la rampă piese tradiționale din țara fiecărui invitat. Ca și la edițiile anterioare, cele mai valoroase prestații vor fi incluse în cărți și pe CD-uri, până în prezent Asociația "Gergina" editând 34 de cărți și 18 CD-uri cu muzica

vlahilor. Remarcată de dr. Celojevici la un festival desfășurat în Macedonia de Nord, din țara noastră a fost invitată cunoscuta interpretă Corina Elena Badea, întâmplător fiind și colegi de breaslă, amândoi fiind medici. Ea l-a avut alături pe valorosul instrumentist Cătălin Berciu. În seara de gală, interpreta a dat viață unor foarte aplaudate și gustate melodii armânești. Una din acestea, originară din Macedonia de Nord, a fost culeasă și cântată în țara noastră de respectata doamnă a cântecului popular Marica Pitu, fiind cunoscută sub titlul "Fata cu ochi măslinii" (Feata oclju-ts masinat). De un uriaș succes s-a bucurat și cântecul, foarte vechi, pe care solista l-a auzit pentru prima dată în familia ei și care astăzi este binecunoscut, "De ce ai plecat de acasă" (Cara fudzishi di acasa). Cum publicul din "Domul Culturii" din Negotin - elegant, distins, cu imens respect pentru artiști - era vorbitor perfect de limba română, Corina Elena Badea a decis, foarte inspirat, să cânte acest vals celebru în limba română. La rândul lui, Cătălin Berciu a avut o prestație oarecum diferită de cea a altor invitați. Venind din zona Dobrogei, el a ales să interpreteze, la buzuki, "Pandelașul", o adevărată bijuterie dobrogeană, poate cea mai cunoscută geampara, brodând cu virtuozitate și profesionalism o adevărată dantelă sonoră aplaudată la scenă deschisă. Ca la toate manifestările internaționale la care au reprezentat România, Corina Elena Badea, care are la activ numeroase compoziții, discuri, concerte, și Cătălin Berciu au fost autentici ambasadori ai unor tradiții muzicale seculare.

Dorin MANEA

Lana Del Rey

Lana Del Rey a lansat în acest an cel de-al nouălea album de studio. Intitulat „Did You Know That There’s a Tunnel Under Ocean Blvd”, noul album al artistei americane Lana Del Rey reprezintă una dintre cele mai surprinzătoare apariții discografice ale anului. Discul, ce se deschide cu oda autobiografică „The Grants”, conține 16 piese ce propun un periplu poetic impresionant. Stilul psihedelic al artistei se îmbină pe acest album cu influențe gospel, folk, trap, rock, soul sau trip hop.

Cântecele de pe album sunt învăluite într-o puternică aură spirituală, aflată într-o intensă opoziție

cu versurile dure, pe alocuri chiar licențioase. De altfel, fascinanta dramă dezvăluită de album este străbătută de un puternic fior transcendental, anticipat de titlul discului.

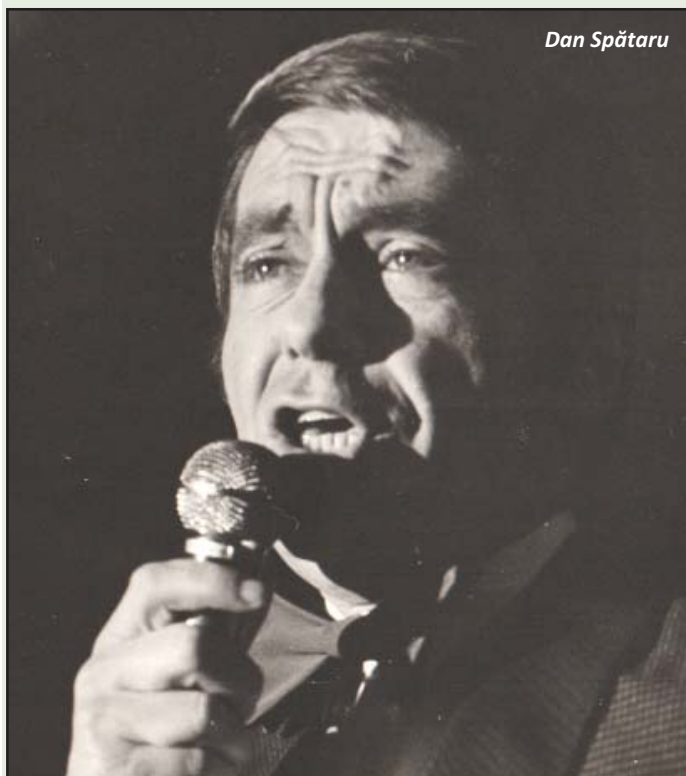
Pe album își fac apariția și alți artiști precum Jon Batiste, SYML, Riopy, Father John Misty, Bleachers și Tommy Genesis.

„Did You Know That There’s a Tunnel Under Ocean Blvd”, album considerat de critica americană drept unul dintre cele mai bune discuri ale anului, a ajuns pe primul loc în clasamentele din Regatul Unit, Australia și Noua Zeelandă.

David LAPADAT

Competiții "tip Mamaia"

Scriam că în anii când festivalul de la Mamaia n-a avut loc, din diverse motive, UCMR și ceilalți organizatori s-au străduit să țină viu interesul pentru muzica ușoară

Dan Spătaru

românească prin diverse manifestări. Astfel, la sfârșitul anului 1970 a avut loc, pe scena Teatrului de revistă "Constantin Tănase", cea de-a II-a ediție a Festivalului și concursului tinerilor interpreți de muzică ușoară, fiind

Dorin Anastasiu

vorba de 15 finaliști. Organizatori: Comitetul pentru cultură și artă al municipiului București, Comitetul municipal București al UTC, în colaborare cu Consiliul municipal al sindicatelor și Uniunea cooperativelor meșteșugărești din Capitală. Dacă la prima ediție se afirmase Angela Similea, la această a doua ediție Marele premiu a revenit Didei Drăgan, absolventă a cursului de perfecționare a tinerilor soliști de muzică ușoară de pe lângă CSCA. Deși a fost vorba de o competiție de amatori, unii dintre concurenți (Dida Drăgan, Cosette Marinescu, Ruxandra Ghiăț, Viorel Baltag) aveau în spatele lor o activitate mai mult sau mai puțin serioasă, net superioară aceleia a unor debutanți de 16-17 ani, "echipați" în pripă cu minime cunoștințe muzicale de profesoarele Florica Orăscu și Gabi Pascu. Soliștii, nu toți foarte tineri, au încercat și abordarea unor piese mai dificile, semnate de Florin Bogardo, Alexandru Mandy sau Laurențiu Profeta, ceea ce a dovedit curaj. Din păcate, transpunerea acestora le-a pus adesea probleme insurmontabile, reușitele și succesul de public

Dana Spătaru

înregistrându-se cu melodii ritmate, tinerești, cum ar fi cele scrise de Temistocle Popa sau George Grigoriu. Competiția a dovedit din păcate lipsa de inspirație a "selecționeților" de la TVR în ce privește reprezentarea noastră la Cerbul de aur", criteriile fiindu-ne, și astăzi, de neînțeles. Astfel, Ruxandra Ghiăț (premiul UCMR la competiția de față) a fost caracterizată astfel încă de atunci: "O cântăreață fără mare viitor, chiar dacă i se vor acorda și în continuare premii. Ea joacă fals, n-are o trăire reală a cântecului, deși și-a ales melodii care cereau acest lucru, lipsindu-i talentul scenic. Din frumoasa piesă a lui Alexandru Mandy, "Glasul tău", n-a mai rămas nimic în interpretarea sa, cântecul fiind realmente torturat, lipsit de căldură și vibrație". Și Cosette (devenită apoi Cătălina) Marinescu a părut de asemenea

aleasă pentru "Cerb" pe criterii cel puțin bizare, când atâtea valori autentice ale genului n-au călcat în acele prime patru ediții pe scena festivalului de la Brașov, cum ar fi de pildă

Gelu Solomonescu, Aida Abagief

Marina Voica, Aurelian Andreescu sau Cornel Constantiniu. La acest concurs, cităm din nou din presa vremii, "nu s-a distins decât prin infatuare, pronunție afectată, artificiozitate și lipsa oricărei fineți în interpretare. Ambiții mari, dar realizări la jumătatea drumului". Chiar că ne întrebăm și azi, repet, cine și de ce le-a selecționat pe cele două pentru "Cerbul de aur", mai ales că se aflau la vârsta la care nu se mai puteau numi "tinere speranțe"? Să nu uităm că în anii aceia țara noastră fusese reprezentată cu succes la festivalul de la Brașov de nume pe care și astăzi le pronunțăm cu respect – Margareta Pâslaru, Dan Spătaru, Anca Agemolu, Corina Chiriac, Mihaela Mihai, Doina Spătaru, Anda Călugăreanu sau Dorin Anastasiu. Viorel

Baltag a fost recompensat cu Premiul revistei "Săptămâna culturală a Capitalei" (cu o audiență uriașă în acea perioadă). Student la IATC, deci viitor actor, a dovedit calități vocale, nu și trăire interioară, nereușind transpuneri notabile unei piese de Alexandru Mandy și cunoscutei "Tablouri" de Florin Bogardo. Continuăm să parcurgem palmaresul, cu aceleași citate din presa vremii. Mira Moreno (primul premiu al UCMMB) – 18 ani, voce caldă, cultivată (era fiica maestrului de sunet de la Radio, Fromi Moreno), cu unele scăpări în registrul acut. Al doilea premiu al UCMMB a revenit Vioricăi Goangea – veselă, sprințară, în timp ce mențiunile au mers către Mihai Lazăr (să fi fost cel afirmat ulterior în grupuri artistice de umor?) – adept al creațiilor lui Temistocle Popa, Aureliei Stan – cu o voioșie forțată, revuistică și... Mirabelei Dauer, despre care la acea dată "Scânteia tineretului" nota: "O solistă

Marina Scupra

Temistocle Popa

vioaie, cu curaj scenic, foarte simpatizată de public, dar care poate aluneca spre o interpretare comercială dacă nu este atent îndrumată". Îndrumată sau nu (de pregătirea multora din finaliști, dintre care s-au mai remarcat Elena Berzintu și Nușa Ciobanu, s-a ocupat prof. Florica Orăscu), iată că Mirabela Dauer a devenit o stea a genului, în timp ce despre atâtea "speranțe" la data respectivă nu se mai știe nimic...

Cum spuneam, în perioada când festivalul de la Mamaia nu a avut loc, UCMR s-a străduit să umple cumva golul prin alte evenimente circumscrise genului. Așa a fost, în mai 1979, concertul de muzică ușoară românească "Savoy '79", desfășurat se înțelege pe scena Teatrului de revistă "Constantin Tănase", în acompaniamentul orchestrei acestuia, dirijate de compozitorul Gelu Solomonescu. Din păcate, în acea perioadă instituția gazdă se putea lăuda doar cu Eva Kiss sau George Enache, ceilalți soliști (Norocel Dimitriu, Anca Liana sau hilarele surori Cupcea) fiind mai degrabă de rang 2 sau chiar 3. Nici unii tineri

soliști, cum ar fi Adriana Stroe, Cristian Necula, grupul vocal Caleidoscop n-au justificat încrederea investită în ei, doar Mariana Ritz, Ligia Oancea și grupul Trison depășind nivelul de "speranțe". Dar, din fericire de această dată, au fost la înălțime Dan Spătaru, Sergiu Cioiu, Marius Țeicu, grupul vocal 5T sau azi uitata pe nedrept Elena

Ionel Tudor

Constantinescu (înzestrată pentru jazz, impresionând prin calitatea vocii, dozaj, nuanțe). Interesul primordial s-a îndreptat către secțiunea de Creație, în care s-au auzit 24 de cântece (în program figurau 29...), semnate de 20 de compozitori, mai la început de drum fiind atunci doar Dan Ardelean și Dan Dimitriu. Doar parcurgerea acelor titluri care s-au detașat cât de cât, dar de care nu prea ne mai amintim azi, ne oferă imaginea unui concert mai degrabă "de serviciu", organizat oarecum în pripă. Melodiile remarcate ar fi "Dacă ai să-mi spui", "Eternul vagabond" (Ion Cristinoiu), "Coloana nesfârșită" (Alexandru Mandy), "Zice lumea", "Țara mea", "M-am reîntors" (Marius Țeicu), "La cinema" (Vasile Veselovschi), "Amintiri" (Dan Ardelean), "Momentul disco" (George Grigoriu).

Chiar și în anii când festivalul de la Mamaia exista s-a vădit preocuparea de a descoperi voci noi, care să fie propuse manifestării naționale de pe litoral. O relativ modestă competiție pentru tineri soliști amatori, găzduită anterior de "Primăvara culturală bucureșteană", a devenit în vara anului respectiv amplul festival-concurs "București

'84". Concurenții de la secțiunea de Interpretare erau în mare parte elevi ai Școlii populare de artă, juriul fiind prezidat de directorul Teatrului de revistă "Constantin Tănase", Vasile Donose. Surprinzător, premiul I l-a obținut Mirela Gheorghiu, care i-a învins pe Mircea Dumitrescu (premiul II) și cvintetul Gloria (premiul III). Aflată la acea dată, ca și Mircea Dumitrescu, în plină ascensiune, fiind foarte tânără, Marina Scupra a dobândit Premiul special al juriului, în timp ce Vasile Luca, Adina și Paul Ilescu au cucerit mențiuni. Premii speciale: Sergiu Zaharof (din partea Sindicatelor - UGSR), precum și mai cunoscutele Eugenia Dan (revista "Săptămâna culturală a Capitalei"), Carmen Chirculescu (ziarul "Informația Bucureștiului") și surorile Nicolescu (UTC). Noutatea s-a chemat concursul de Creație, unde palmaresul a fost: "București, iubirea mea" (George Grigoriu) - premiul I, "Aceasta e strada mea" (Ionel Tudor), "Dâmbovița, apă dulce" (Dan Dimitriu) - premiul II, "Tinerețea Bucureștiului" (Edmond Deda) - premiul III. Premii speciale din partea unor organizații au fost acordate creațiilor "București, cântec de pace" (Ion Cristinoiu), "A

Marius Țeicu

înflorit bătrânul Cișmigiu" (Dan Stoian), "Bucureștiul pace vrea" (Temistocle Popa), "Ca o apă limpede" (C. Teoharie), "Flori pentru pace" (Magda Boboc). După cum se vede, "indicațiile" organizatorilor au fost clare în ceea ce privește tematica pieselor... Altminteri festival în toată regula, cu microrecitaluri susținute de Marina Florea (triumfătoare la ediția din anul precedent la Mamaia), Dorin Anastasiu, Valeria Dogaru, cu atât mai mult cu cât acompaniamentul a fost la înalt nivel - orchestra Radioteleviziunii, dirijată de Sile Dinicu, și un cvintet instrumental condus de tânărul compozitor Ionel Tudor.

Comentatori nevizitați au pus la socoteală, în istoria festivalului de la Mamaia, reluat după cum se știe în 1983, o manifestare găzduită cu un an înainte, în august 1982. Au fost mai precis două concerte de muzică ușoară, prin care UCMR și Consiliul culturii, prin secretarul de stat Ladislau Hegheduș, pregăteau revenirea la tradiționalul eveniment al genului, cu atât mai mult cu cât concertele au

Sergiu Cioiu, Alexandru Mandy

avut loc pe scena Teatrului de vară din Mamaia, de unde poate și confuzia de care vorbeam.

La sfârșitul lunii august 1982 au avut loc, pe scena Teatrului de vară din Mamaia, două concerte de muzică ușoară cu o afluență uriașă de public, fiindcă iubitorii genului duceau dorul festivalului ce se desfășurase aici până în 1976. Ele au purtat titlul semnificativ "Zbor de porumbei", fiind puse sub semnul dorinței de pace (se "testa", evident, reacția forurilor politice, cu intenția mărturisită de reluare a manifestării, așa cum declara

Mirabela Dauer

secretarul de stat Ladislau Hegheduș). Organizatori: UCMR, Consiliul culturii și educației socialiste și Radioteleviziunea Română. Melodiile au fost selecționate dintre un număr de 80 înscrise, în finală calificându-se 15. Din juriu au făcut parte, între alții, Nicolae Kirculescu (președinte), George Grigoriu, Voicu Enăchescu, Nicolae Coman, sarcina acestuia nefiind deloc ușoară. Dar votul decisiv a aparținut în bună măsură publicului, aprecierea spectatorilor constituind un element suveran în evaluarea lucrărilor. Prin buletine de vot, publicul a acordat nu numai propriul trofeu (Premiul publicului), dar și-a și adăugat notele personale la cele ale membrilor juriului. De altfel, și în juriu au existat doi reprezentanți ai spectatorilor. Premiul I a fost adjudecat de două creații ale compozitorului Gelu Solomonescu, "Pace vrem" – solist Jean Păunescu și "Un om între oameni" – solist Luigi Ionescu, distincția răsplătind activitatea meritorie a acestui compozitor și dirijor. O apariție extrem de aplaudată a fost aceea a unui cuplu inedit și cuceritor, Dan Spătaru alături de fiica sa de 7 ani Dana, în piesa lui Aurel Manolache "Milioane de copii", care a totalizat 1840 de puncte, cucerind Premiul publicului. În imediata apropiere a acestui cântec, cu 1783 de puncte fiecare, s-au situat în inima publicului piesele "Cântec de tată" de Temistocle Popa, distinsă cu premiul III, și "Cântă la fereastra noastră" de Ion Cristinoiu – Mențiune, solistă cuceritoare Marina Voica. Prima piesă l-a avut drept interpret pe Dan Spătaru, mare favorit al publicului, revenit spectaculos pe poziția fruntașă unde îi fusese mereu locul. Premiul II a fost împărțit de piesele "Pentru pace" de Dan Stoian (solistă Eva Kiss) și "Un cânt de pace" de Camelia

Dăscălescu (interpretă Mirela Voiculescu). Reputatul dirijor Sile Dinicu n-a compus mult, dar atunci când a făcut-o juriile i-au recunoscut și talentul de creator. Piesa sa "Omul are ultimul cuvânt" a cucerit premiul III, fiind interpretată de solista Teatrului "Fantasio" din Constanța (instituție care s-a implicat serios în buna desfășurare a concertelor), Coca Andronic. Pe lângă lucrarea lui Ion Cristinoiu de care am amintit, alte două titluri au fost distinse cu mențiuni: "Cântec pentru planeta inocenței" de Laurențiu Profeta (interpret Dorin Anastasiu alături de grupul "Cireșarii" condus de prof. Florin Irimia) și "Cât nu e prea târziu" de Ionel Bratu Voicescu (solistă Mirela Voiculescu). Presa vremii nota că au mai fost alte câteva melodii frumoase, între care "Cred" de Ion Cristinoiu, "Cântec de pace" de Temistocle Popa sau "Da!" de Florentin Delmar. În paralel, organizatorii au propus reaudierea unor cântece cu o tematică similară, lansate de-a lungul anilor, cum ar fi "Planete" de Marius Țeicu, "Copilul meu" de Ionel Tudor, "Toți copiii pământului" de Henry Mălineanu, "Ceruleu curat" de Dan Pavelescu, "Vrem pace pe pământ" de Vasile V. Vasilache, precum și, în primă audiție, "Când e pace pe pământ" de Aurel Giroveanu și "Liniște" de Ion Cristinoiu. Pe lângă soliștii amintiți, publicul i-a mai putut aplauda pe Elvira Cârje, Cornel Constantiniu, Ion Bogza, Doina Limbășanu, Nicu Pop, Janina Matei sau Gina Pătrașcu. Au colorat agreabil concertele evoluțiile talenților balerini

Ruxandra Ghiăț

constănțeni Gina și Milidi Tătaru (în coregrafia lui Cornel Patrichi), cele ale ansamblului de balet "Fantasio", precum și momentele poetice aduse la microfon de actori de frunte. Acompaniamentul a aparținut orchestrei de estradă a Teatrului "Fantasio" din Constanța, dirijată de Aurel Manolache, și grupului vocal Choralis îndrumat de Voicu Enăchescu. Organizatorii au implicat în acest proiect ambițios, pe care azi l-am numi "tematic" (dar oare ce e rău în...pace?), cei mai cunoscuți compozitori, textieri (George Țărnea, Eugen Rotaru, Fred Firea, Aristide Mircea, Sașa Georgescu, Dumitru Popescu Chiselet, Mircea Block, Harry Negrin), dirijori, orchestratori, instrumentiști, interpreți, scopul (care, se știe, scuză mijloacele) fiind atins: în anul următor va fi reluat festivalul de la Mamaia!

Octavian URSULESCU

Tristețe în orașul Beatles-ilor...

Tristețe nu doar pentru ne calificarea noastră în finală, pentru că de-acum ar fi fost o excepție dacă am fi făcut-o, ci și pentru nivelul extrem de scăzut al competiției, care a devenit, cum au constatat mulți comentatori, una sexo-geopolitică, cu stridente vestimentare și de imagine, dar tot mai scăzută sub raport muzical. Orașul Liverpool, de unde a pornit pe drumul succesului legendara formație Beatles, a găzduit cea de-a 67-a ediție a competiției, în care s-au întrecut 37 de cântece (reamintim că este, totuși, un concurs de creație și nu de interpretare). Multe dintre acestea au fost jalnice, dacă nu caraghioase, marcând prăbușirea vizibilă a celui considerat de organizatorii de la EBU "cel mai mare concurs muzical din lume". O fi, din moment ce a fost inclusă în Europa și... Australia, dar una e să fii "cel mai mare" și alta "cel mai bun"...

În urma celor două semifinale s-au aliniat în finală cele 20 de melodii calificate de aici (câte 10 din fiecare), cărora li s-au adăugat Regatul Unit (țara gazdă, care oricum intra direct, și ca țară consistent cotizantă... ceea ce n-a împiedicat-o să se claseze pe penultimul loc, cu doar 24 de puncte!!), Ucraina (câștigătoarea anterioară, cu scandalul binecunoscut) și celelalte țări cu contribuții financiare mari la EBU - Italia, Franța, Spania și Germania (care cam dă banii degeaba, acum s-a clasat pe... ultimul loc!). Dintre acestea, doar Italia a ieșit cu fruntea sus (Franța pe 16, Spania pe 17), pe locul 4, deși evident merita mult mai mult, cu melodia câștigătoare anul acesta la Sanremo. De altfel, după notele juriilor, Italia se afla pe locul 3, la doar 1 punct de Israel - deja Suedia se detașase, cu 340, dar voturile publicului (se știe, există un anume public Eurovision, cu preferințe mai speciale...) au propulsat, de necrezut, Finlanda pe locul 2, cu 526 de puncte. Suedia a întrunit 583 de puncte, pe locul 3 fiind Israel cu 362, pe următoarele locuri Italia

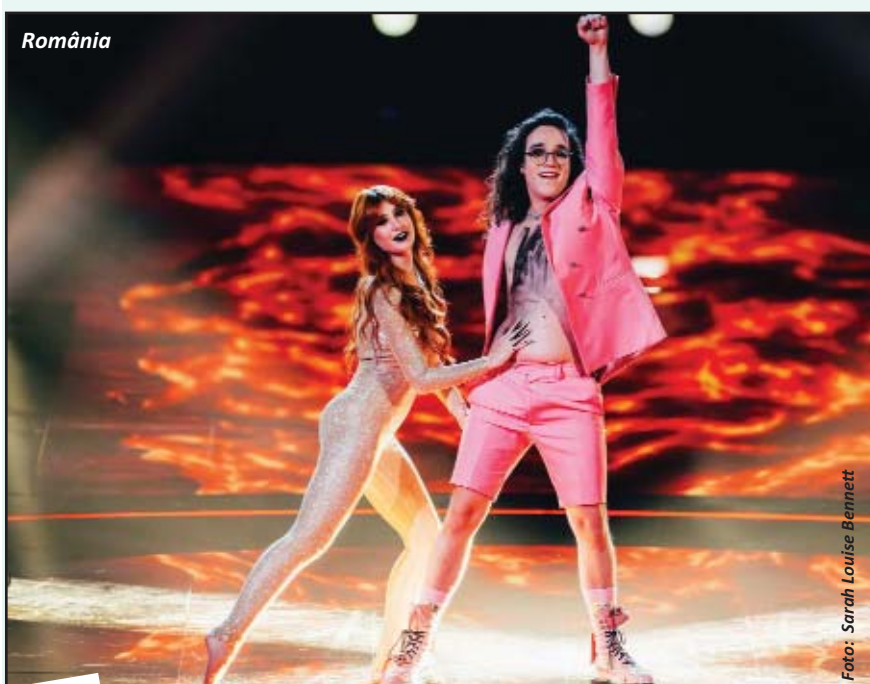

(bravo juriului nostru, care i-a acordat 12 puncte!), Norvegia (deci clară dominație scandinavă) și Ucraina. Piesa câștigătoare, "Tattoo", a fost cântată de solista Loreen, 39 de ani, care mai reușise această performanță în 2012, cu "Euphoria", o piesă bună. În acest fel ea egalează performanța lui Johnny Logan, care a adus victoria Irlandei tot la două ediții, din 1980 și 1987. Pe numele adevărat Lorine Zineb Noka Talhaoui, ea s-a născut la Stockholm din părinți marocani.

Suedia

Neintrarea României în finala de la Liverpool a dezlănțuit un cor de exagerate acuze la adresa solistului de 18 ani Theodor Andrei, un cotidian scriind chiar că a fost "cel mai slab rezultat din istorie". Ce-i drept, am primit zero puncte, ca și San Marino, dar oare cum au fost jenantele prestații și melodii care au dus la ne calificări similare în 2018 ("Goodbye" - The Humans), 2019 ("On A Sunday" - Ester Peony) sau 2020 ("Amnesia" - Roxen)? În plus, băiatul nu s-a dus acolo de capul lui, în excursie- a câștigat selecția națională, a fost votat. Chiar și noi, recitiți articolul din revistă, ne-am exprimat neîncrederea în șansele cântecului lui, opinând că piesa folclorizantă de pe locul 2 ar fi întrunit poate mai multe sufragii, dar votul e vot. Greșeala pe care a comis-o Theodor Andrei și în care cad și alți tineri este că se consideră autori, anunțând de la vârste fragede zeci de "compoziții", când autentici maeștri ai genului nu ating asemenea cifre în ani buni de carieră. Anul trecut, la Festivalul internațional de muzică

România

Foto: Sarah Louise Bennett

Moldova

ușoară "George Grigoriu" de la Brăila, specialiști reputați (Marius Țeicu, Horia Moculescu, Adrian Romcescu, Andreea Andrei, Ionel Tudor, Andrei Tudor) i-au acordat lui Theodor Andrei prestigiosul premiu al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, în urma unei evoluții convingătoare, în care - a se observa - nu a recurs la vreo creație proprie! El studiază actoria la un liceu de artă din Capitală, are la activ numeroase distincții la competiții muzicale, este foarte tânăr, să nu se lase copleșit și să-și analizeze erorile. Aici intră, în afara piesei mediocre și a vestimentației nefericite, cu pantaloni scurți și adoptând culoarea "cvasioficială" la Eurovision, roz - apariția sa scenică în Anglia, una sărăcăcioasă (puțină chitară la început, iar la final... prietena sa!), deși regulamentul permite prezența a 6 persoane. Și aici ajungem la adevărații vinovați, reprezentanții TVR, cărora le revenea sarcina să conceapă un adevărat show scenic, cu proiecții, regie și toate ingredientele la care alte televiziuni au apelat din plin (în această epocă super-tehnologizată), prin care să pună cât de cât în valoare o piesă mai degrabă

modestă, "D.G.T. (Off and on)". Cine sunt aceștia aflăm din cotidianul "Libertatea", care titrează că "TVR a cheltuit aproape 400.000 de euro pentru participarea la Eurovision 2023"! Au fost la Liverpool 11 persoane, dintre care 8 de la TVR, iar din suma totală 80.000 de euro au costat show-ul (care show?) și promovarea artistului. Lipsa de interes a telespectatorilor din țara noastră pentru Eurovision nu justifică acest efort financiar (doar transmiterea concursului ne-a costat 200.000 de euro), dovadă că la semifinala a doua, în care a evoluat Theodor Andrei, s-au uitat doar... 100.000 de români, cifră ce a clasat TVR1 pe locul... 91 în topul evenimentelor transmise în acea zi. Iar la prima semifinală doar 65.000 de persoane, locul 144 la audiențe! Dar s-au simțit bine reprezentanții TVR, așa cum au arătat pozele difuzate de ei pe rețelele sociale, au încasat diurne (4480 euro în total) în cele nu mai puțin de 16 zile petrecute la Liverpool, s-a cheltuit cu cazarea lor (23.500

Italia

Foto: Sarah Louise Bennett

euro), cu transportul... Scriam într-o cronică anterioară că la ediții precedente din delegațiile țării noastre făceau parte nume binecunoscute în audiovizual, ceea ce constituia oricum o garanție și a dus la unele rezultate bune: Horia Moculescu, Marina Almășan, Iuliana Marciuc, Dan Manoliu, Liana Stanciu. Acum însă întreaga campanie Eurovision 2023 a fost deficitară, începând cu preselecția și cu participarea în Anglia, acest aspect putând fi pus și pe seama faptului că nu cunoaștem pe mai nimeni din delegația trimisă acolo care să aibă realizări notabile în domeniu. Este vorba de Mihai Predescu (șeful delegației), Ana Maria Mândru (asistenta sa), Camelia Ktistakis (șef presă), plus încă cinci persoane, dintre care un CV profesional apreciat are doar regizorul muzical Gabriel Scârlet. Să n-o uităm nici pe o altă salariată a TVR, stilista

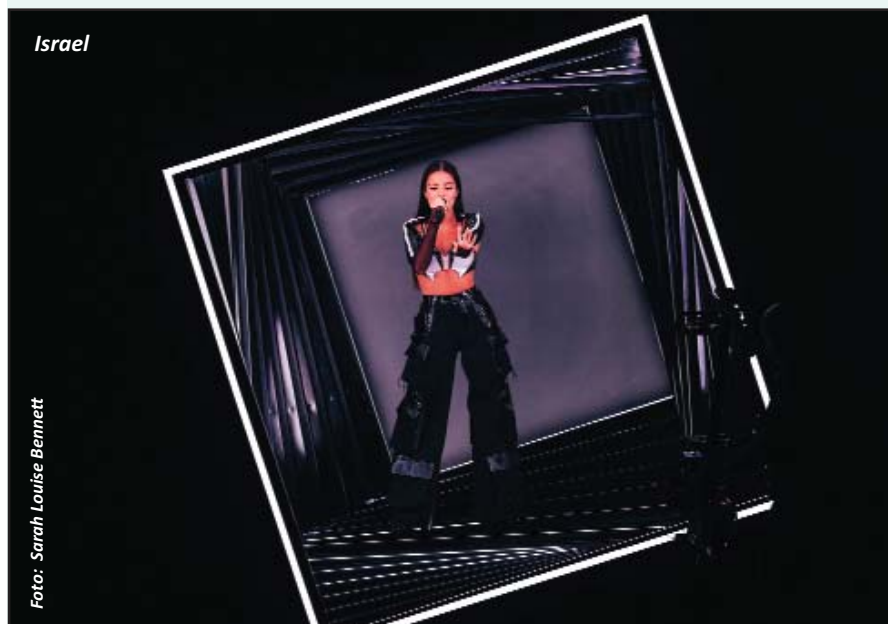

Finlanda

Foto: Corinne Cumming

Rodica Puca, pentru că reprezentantul nostru chiar că a avut o vestimentație de top (hahaha!), așa încât cum să nu vadă și ea două săptămâni orașul Beatles-ilor?!

Vocile critice au fost, cum spuneam, numeroase, dintre ele însă câteva s-au detașat, fiind vorba de oameni

implicați serios în audiovizual și Eurovision. Solistul Mihai Trăistariu, locul 4 cu cel mai mare punctaj al României până azi, cu piesa "Tornero" de Eduard Cărcotă, a fost nemilos: "Această piesă nu avea ce căuta pe scena internațională Eurovision. E o greșeală uriașă că show-ul a fost gândit, conceput de el (și aprobat, avizat, folosit apoi de TVR!), e foarte tânăr, lipsit de experiența concertelor mari, deși

talentat. TVR se pare că a vrut să arunce nereușita pe acest copil! TVR încă mai lasă Eurovision-ul românesc să fie câștigat "la plesneală", de oricine, și iată ce catastrofe se întâmplă. La selecția din România TVR a ales cinci jurați care n-au habar de Eurovision". Deși s-a clasat doar pe locul

18, Republica Moldova a avut o piesă frumoasă, compusă și cântată de talentatul Pasha Parfeni și mai ales interpretată în limba română, "Soarele și luna". Drept care binecunoscutul om de televiziune Dan Negru a făcut o referire la prestația basarabenilor în 2022: "Am prezentat câteva preselecții Eurovision, de aceea îl mai urmăresc. Anul trecut Moldova a adus o melodie unionistă, "Trenul Chișinău-București", iar noi am țopăit în limba spaniolă. Anul ăsta Moldova a cântat tot în limba română, iar noi am țopăit cu un titlu englezesc de melodie. Moldova a intrat în finală, noi am țopăit spre casă! Nu mă deranjează exagerările vestimentare sau de altă natură. Unii oameni banali, ca să devină interesați, exagerează. Dar mi-e rușine că în al doilea an consecutiv refuzăm mâna întinsă a Moldovei. Moldovenii au

avut curajul să spună public Europei că București-Chișinău e totuna. Cântecul lor va rămâne ca un act de curaj al

Revistă lunară de informare, opinie și dezbateri editată de
UNIUNEA COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA
și finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor șef:

Mihai COSMA

Redactori: Octavian URSULESCU

Norela-Liviana COSTEA

Secretar de redacție: Costin ASLAM

Corespondenți:

Mariana POPESCU, Constantin-Tufan STAN,
Carmen STOIANOV, Alex VASILIU

Semnează în acest număr:

Dumitru AVAKIAN, Corina BURA, Teodora CONSTANTINESCU,
Oana GEORGESCU, Răzvan GEORGESCU, Loredana IAȚEȘEN,
David LAPADAT, Florian LUNGU, Carmen MANEA,
Valică MIHULEAC, Doina MOGA, Despina PETECEL-THEODORU,
Anca ROMECI, Doina ROTARU, Mirela STOENESCU-TOLLEA,
Paula ȘANDOR, Elena Maria ȘORBAN,
Melania TURCU, Damian VULPE

<https://ucmr.org.ro/revistele-ucmr/revista-actualitatea-muzicala/>

Adresa redacției: București, str. Ecaterina Teodoroiu nr. 19,
sect. 1, 010971, România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67

E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL

TEL: 021-242.30.32

ISSN: 1220-742x

mesajului politic în muzică. Noi le-am răspuns anul ăsta țopăind în limba engleză și îmbrăcați fistichiu!"

Nu suntem nicidecum adepții politizării muzicii, a artelor în general, dar nu putem observa cum ne încrâncănăm să mergem la Eurovision cu tot felul de însăilări copiate, și nici măcar bine, după modele străine, cântate în limbi străine. Pe cine vrem să convingem, ce preocupări are oare TVR, televiziune națională? Nu e nicidecum o "catastrofă", cum spune Trăistariu, altele sunt dramele și nenorocirile, inclusiv la noi. Participarea României la Eurovision 2023 n-a adus decât o confirmare și anume că drumul pe care ne-am angajat nu este bun deloc, nu duce nicăieri, pentru că nu respectă tradițiile noastre culturale, identitatea românească în domeniu, dar rezultatele nu alarmează, constatăm, pe nimeni...

Marius GHERMAN